



รายงานการพิจารณาศึกษา

เรื่อง

ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหา
ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการรักษาความมั่นคง
และปกป้องผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล

คณะกรรมการทหารและความมั่นคงแห่งรัฐ
วุฒิสภา

คณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ



พลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์
ประธานคณะกรรมการ



พลเอก วรพงษ์ สง่าเนตร
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง



พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง



นายถวิล เปี้ยนศรี
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม



พลเอก อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์ ศาสตราจารย์นิสตาร์ เวชยานนท์
เลขาธิการคณะกรรมการ ไชยคณคณะกรรมการ



พลเอก อู๊ด เปื้องบน
ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ



คณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ



พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ



พลเอก วัฒนา สรรพานิช
ที่ปรึกษาคณะกรรมการ



พลเอก สมหมาย เกาฏีระ
กรรมการ



พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ
กรรมการ



คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์
กรรมการ



นายเชิดศักดิ์ สันติวรวุฒิ
กรรมการ



นายทวีวงศ์ จุลกมนตรี
กรรมการ



ว่าที่ร้อยตรี วงศ์สยาม เพ็งพานิชภักดิ์
กรรมการ



นางสาวปิยฉัตร วันเฉลิม
กรรมการ



นายอนุสิทธิ์ คุณากร
กรรมการ



พลเอก สุนทร ขำคมกุล
กรรมการ



พลเอก เจริญชัย หินเธาว์
กรรมการ

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
รวมทั้งการรักษาความมั่นคง และปกป้องผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล



พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ
ประธานคณะอนุกรรมการ



ศาสตราจารย์นิสตาร์ เวชยานนท์
รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง



พลโท สุเมธ ไผตรีประศาสน์
อนุกรรมการ



พลโท อุดมศักดิ์ บัวพรหมมาตร
อนุกรรมการ



พลโท เฉลิมชนม์ ดวงกลาง
อนุกรรมการ



พลโท เวชยันตร์ ชูดวง
อนุกรรมการ



พลตรี ไพศาล หนูสังข์
อนุกรรมการ



พลตำรวจตรี ปรัชเดช เกตุพันธ์
อนุกรรมการ



นายเสรี ศรีหะไตร
อนุกรรมการ



นายวีระพันธ์ อภัยรัตน์
อนุกรรมการ



นางสาวปรียาภรณ์ ดวงพิกุล
อนุกรรมการ



พลเอก สมชาย เพ็งกรุด
เลขาธิการคณะอนุกรรมการ

“ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ”

รายนามที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๑. พลเอก วรพงษ์ สง่าเนตร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒. นายถวิล เปลี่ยนศรี	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓. พลเอก สมหมาย เกาฏีระ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๔. พลเอก อุต เปื้องบน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๕. พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๖. พลเอก วัฒนา สรรพานิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๗. พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๘. พลเอก อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๙. คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๐. นายเชิดศักดิ์ สันติวรฤทธิ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๑. ว่าที่ร้อยตรี วงศ์สยาม เพ็งพานิชภักดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๒. นายทวีวงศ์ จุลกมนตรี	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๓. พลเรือเอก พัลลภ ตมิศานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๔. นายกษิตศ อาชวคุณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๕. นายธานี อ่อนละเอียด	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๖. นายสุพันธ์ ตันยวรรธนะ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๗. ศาสตราจารย์เกียรติคุณไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๘. พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑๙. พลเอก ปรีชา เทียมฉัตร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๐. พลเอก ฉันทกร เกิดสุขผล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๑. พลเอก ชินวัฒน์ แม้นเดช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๒. พลเรือโท ยุทธชัย ลีลาสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๓. พลโท เกรียงไกร ศรีรักษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๔. พลโท ภูวดล พลนาค	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๕. พลโท บุญรอด ศรีสมบัติ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๖. พลโท ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๗. พลโท วินัย ฉิ่งทับ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๘. พลตรี ฐิตวัชร เสถียรทิพย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๒๙. พลตรี ดิเรก ดีประเสริฐ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๐. พันเอกหญิง องค์กร ประคองจิตร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๑. นางสาวนฤนาท บัวทอง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๒. นางสาววิเรชา ปัญจมานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๓. นายสมพงศ์ อนุยุทธพงศ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๔. นางเด่นเดือน กลั่นสอน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๓๕. นายสงกรณ์ เสี่ยงสืบชาติ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

รายงานการพิจารณาศึกษา
เรื่อง “ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ”
ของคณะกรรมการพิจารณาการศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้
รวมทั้งการรักษาความมั่นคงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล
ในคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ
วุฒิสภา

ด้วยในคราวประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๑๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันอังคารที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๖๒ ที่ประชุมวุฒิสภาได้ลงมติตั้งคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ ซึ่งเป็นคณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๘ วรรคสอง (๗) มีหน้าที่และอำนาจพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติ กระทู้กิจการ พิจารณาสอบหาข้อเท็จจริง หรือศึกษาเรื่องใด ๆ ที่เกี่ยวกับกิจการทางการทหารทั้งปวง อุตสาหกรรมป้องกันประเทศ และการพัฒนาประเทศ และที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแบบองค์รวม พิจารณาศึกษา ติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศ และแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

บัดนี้ คณะกรรมการได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเรื่อง “ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ” ตามหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอรายงานผลการพิจารณาศึกษาดังกล่าวต่อวุฒิสภา ตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๘ ดังนี้

๑. การดำเนินงานของคณะกรรมการ

คณะกรรมการได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑.๑ คณะกรรมการดำเนินการเลือกตำแหน่งต่าง ๆ ดังนี้

๑.๑.๑ พลเอก บุญสร้าง เนียมประดิษฐ์	ประธานคณะกรรมการ
๑.๑.๒ พลเอก วรพงษ์ สง่าเนตร	รองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
๑.๑.๓ พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
๑.๑.๔ นายถวิล เปลี่ยนศรี	รองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
๑.๑.๕ พลเอก อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์	เลขานุการคณะกรรมการ
๑.๑.๖ ศาสตราจารย์นิสสารก์ เวชยานนท์	โฆษกคณะกรรมการ
๑.๑.๗ พลเอก อู๊ด เปื้องบน	ประธานที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๑.๘ พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ
๑.๑.๙ พลเอก วัฒนา สรรพานิช	ที่ปรึกษาคณะกรรมการ

๑.๑.๑๐ พลเอก....

- ๑.๑.๑๐ พลเอก สมหมาย เกาฏีระ
- ๑.๑.๑๑ พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ
- ๑.๑.๑๒ คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์
- ๑.๑.๑๓ นายเชิดศักดิ์ สันติวรฤทธิ
- ๑.๑.๑๔ นายทวีวงศ์ จุลกมนตรี
- ๑.๑.๑๕ ว่าที่ร้อยตรี วงศ์สยาม เพ็งพานิชภักดิ์
- ๑.๑.๑๖ นางสาวปิยฉัตร วันเฉลิม
- ๑.๑.๑๗ นายอนุสิษฐ์ คุณากร
- ๑.๑.๑๗ พลเอก สุนทร ขำคมกุล
- ๑.๑.๑๘ พลเอก เจริญชัย หินเทาว์

๑.๒ คณะกรรมการได้แต่งตั้งและมอบหมายคณะกรรมการพิจารณาศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการรักษาความมั่นคงและปกป้องผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งคณะอนุกรรมการ ประกอบด้วย

- ๑.๒.๑ พลเอก จีระศักดิ์ ชมประสพ ประธานคณะอนุกรรมการ
- ๑.๒.๒ ศาสตราจารย์นิสสารก์ เวชยานนท์ รองประธานคณะอนุกรรมการ คนที่หนึ่ง
- ๑.๒.๓ พลโท สุเมธ ไมตรีประศาสน์ อนุกรรมการ
- ๑.๒.๔ พลโท อุดมศักดิ์ บัวพรหมมาตร อนุกรรมการ
- ๑.๒.๕ พลโท เฉลิมขันธ์ ดวงกลาง อนุกรรมการ
- ๑.๒.๖ พลโท เวชยันต์ ชูดวง อนุกรรมการ
- ๑.๒.๗ พลตรี ไพศาล หนูสังข์ อนุกรรมการ
- ๑.๒.๘ พลตำรวจตรี ปรัชเดช เกตุพันธ์ อนุกรรมการ
- ๑.๒.๙ นายวีระพันธ์ อภัยรัตน์ อนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๐ นางสาวปรียาภรณ์ ดวงพิกุล อนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๑ นายเสรี ศรีหะไตร อนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๒ พลเอก สมชาย เพ็งกรุด อนุกรรมการและเลขานุการ
- ๑.๒.๑๓ พลเอก วรพงษ์ สง่าเนตร ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๔ นายถวิล เปลี่ยนศรี ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๕ พลเอก สมหมาย เกาฏีระ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๖ พลเอก อู๊ด เบื้องบน ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
- ๑.๒.๑๗ พลเอก สนั่น มะเร็งสิทธิ์ ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๑.๒.๑๘ พลเอก....

๑.๒.๑๘ พลเอก วัฒนา สรรพานิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๑๙ พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๐ พลเอก อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๑ คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๒ นายเชิดศักดิ์ สันติวรวุฒิ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๓ ว่าที่ร้อยตรี วงศ์สยาม เพ็งพานิชภักดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๔ นายทวิวงศ์ จุลกมนตรี	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๕ พลเรือเอก พัลลภ ตมิศานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๖ นายเกษิตศ อาชาคุณ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๗ นายธานี อ่อนละเอียด	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๘ นายสุวพันธุ์ ตันยุวรรธนะ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๒๙ ศาสตราจารย์เกียรติคุณไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๐ พลเอก สุนัย สัมปัตตะวนิช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๑ พลเอก ปรีชา เทียมฉัตร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๒ พลเอก ณ์ทกร เกิดสุขผล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๓ พลเอก ชินวัฒน์ แม้นเดช	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๔ พลเรือโท ยุทธชัย ลีลาสวัสดิ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๕ พลโท เกรียงไกร ศรีรักษ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๖ พลโท ภูวดล พลนาค	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๗ พลโท บุญรอด ศรีสมบัติ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๘ พลโท ไชยสิทธิ์ ตันตยกุล	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๓๙ พลโท วินัย นิ่งทับ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๐ พลตรี ฐิตวัชร เสถียรทิพย์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๑ พลตรี ดิเรก ดีประเสริฐ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๒ พันเอกหญิง องค์กร ประคองจิตร	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๓ นางสาวนฤนาท บัวทอง	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๔ นางสาววิเรชา ปัญจมานนท์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๕ นายสมพงศ์ อนุยุทธพงศ์	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๖ นางเด่นเดือน กลั่นสอน	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ
๑.๒.๔๗ นายสงกรณ์ เสี่ยงสืบชาติ	ที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการ

๒. วิธีพิจารณาศึกษา

๒.๑ คณะอนุกรรมการจัดการประชุม เพื่อพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องการศึกษา
แนวทางการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ
จำนวน ๑๐ ครั้ง ดังนี้

๒.๑.๑ ครั้งที่ ๑๑/๒๕๖๖	วันพุธที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๖
๒.๑.๒ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๖๖	วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖
๒.๑.๓ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๖๖	วันพุธที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖
๒.๑.๔ ครั้งที่ ๑๖/๒๕๖๖	วันพุธที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๖
๒.๑.๕ ครั้งที่ ๒๐/๒๕๖๖	วันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖
๒.๑.๖ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗	วันพุธที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๗
๒.๑.๗ ครั้งที่ ๒/๒๕๖๗	วันพุธที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๗
๒.๑.๘ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๗	วันอังคารที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๗
๒.๑.๙ ครั้งที่ ๔/๒๕๖๗	วันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
๒.๑.๑๐ ครั้งที่ ๕/๒๕๖๗	วันพุธที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

๒.๒ คณะอนุกรรมการเชิญหน่วยงานมาร่วมประชุม ให้ข้อมูลประกอบการพิจารณา ดังนี้

- สำนักนายกรัฐมนตรี

- ๑) เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติ
- ๒) เลขาธิการกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร
- ๓) ผู้อำนวยการสำนักข่าวกรองแห่งชาติ
- ๔) เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้
- ๕) ผู้อำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔

- กระทรวงศึกษาธิการ

- ๑) ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
- ๒) ผู้อำนวยการศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้

- กระทรวงยุติธรรม

- ปลัดกระทรวงยุติธรรม

- กระทรวงมหาดไทย

- ๑) ปลัดกระทรวงมหาดไทย
- ๒) อธิบดีกรมการปกครอง
- ๓) อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

๓. ผลการพิจารณาศึกษา

จากการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าวข้างต้น คณะอนุกรรมการข้อเสนอรายงานการพิจารณาศึกษาของคณะอนุกรรมการ เรื่อง ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ โดยมีรายละเอียดตามรายงานท้ายนี้ เพื่อให้คณะอนุกรรมการพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนสืบไป

ดังนั้น คณะอนุกรรมการจึงขอเสนอรายงานการพิจารณาศึกษา พร้อมทั้งข้อสังเกตหรือข้อเสนอแนะต่อวุฒิสภา ซึ่งปรากฏตามเอกสารแนบท้ายนี้ เพื่อให้ที่ประชุมวุฒิสภาได้ใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๘๘ และข้อ ๘๙ ต่อไป

พลเอก



(อุดมชัย ธรรมสาโรรัชต์)

เลขาธิการคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ
วุฒิสภา

คำนำ

ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีสาเหตุที่ซับซ้อนเชื่อมโยงในหลายมิติ และเกิดขึ้นต่อเนื่องมานาน เป็นความท้าทายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย แม้ว่าในปัจจุบัน สถานการณ์ความรุนแรงจะลดระดับลงอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับสถานการณ์ความรุนแรงนับจากเหตุการณ์ปล้นปืน เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ แต่การก่อเหตุรุนแรงยังปรากฏเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้รัฐบาลจะทุ่มเททั้งงบประมาณและทรัพยากรจำนวนมาก แต่สถานการณ์ความรุนแรงก็ไม่มีแนวโน้มที่จะยุติลงโดยสิ้นเชิง ทิศทางและแนวโน้มของสถานการณ์ทั้งปัจจุบันและในอนาคต จะมีรูปแบบผสมผสานในหลายมิติ ทั้งที่ใช้ความรุนแรงและไม่ใช้ความรุนแรง เพื่อให้ไปสู่จุดมุ่งหมายของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ

คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้และการรักษาความมั่นคงและรักษาผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล ในคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ วุฒิสภา ได้พิจารณาศึกษาและจัดทำรายงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ แล้ว จำนวน ๔ ฉบับ ดังนี้ ๑. การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒. การทบทวนนโยบายและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๓. การพัฒนาและยกระดับมาตรฐานการศึกษาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔. การทบทวนกิจกรรมการศึกษาเพื่อความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยรายงานการศึกษาทั้ง ๔ ฉบับดังกล่าว มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ตรงกันต่อสถานการณ์และปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ค้นหาสาเหตุของปัญหาที่ทำให้การจัดการศึกษาของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายที่กำหนด การวิเคราะห์ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน และศึกษากิจกรรมการศึกษาเพื่อความมั่นคงที่เป็นแนวทางและวิธีการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเด็กและเยาวชนทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ

การพิจารณาศึกษาเรื่อง “ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุ วิธีการและแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และศึกษาพัฒนาการการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของรัฐ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อพิจารณาจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้

ความท้าทายในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในสถานการณ์ปัจจุบันและในอนาคตคือ การลดเหตุรุนแรงให้ยุติโดยสิ้นเชิง ซึ่งในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ด้านความมั่นคงได้กำหนดให้ยุติเหตุรุนแรงอย่างสมบูรณ์ภายในปี พ.ศ. ๒๕๗๐ และการหยุดยั้งการบ่มเพาะในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาซึ่งดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และปัจจุบันมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการปฏิบัติการข่าวสารอย่างแพร่หลาย ตลอดจนการจัดตั้งและขยายฐานมวลชนเพื่อสร้างกำลังปฏิบัติการรุ่นใหม่และมวลชนสนับสนุนการปฏิบัติในอนาคต

บทสรุปผู้บริหาร

การพิจารณาศึกษา เรื่อง “ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา สาเหตุ วิธีการ และแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และศึกษาพัฒนาการการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ เพื่อให้หาสาเหตุที่ทำให้การแก้ไขปัญหาอย่างไม่บรรลุผลสำเร็จ รวมทั้งเพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาศถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็น ๓ ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง ช่วงก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ระยะที่สอง ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๒ ระยะที่สาม ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๖ ซึ่งเป็นช่วงการบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๘๐) โดยผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

ขบวนการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ก่อตั้งอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยการจัดตั้งเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐ และผลักดันอุดมการณ์ “การแบ่งแยกดินแดน” โดยมีพัฒนาการตั้งชื่อกลุ่ม และแนวทางในการต่อสู้มาตามลำดับ ขึ้นอยู่กับผู้นำของกลุ่มในยุคนั้น ๆ โดยปัจจุบันสามารถยืนยันได้ว่า ยังมีกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐที่เคลื่อนไหว ในรูปแบบต่าง ๆ รวม ๖ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่ม BRN ประกอบด้วย องค์กรแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ ๒) กลุ่ม PULO MKP ประกอบด้วย องค์กร และแนวร่วม ๓) กลุ่ม PULO DSPP ประกอบด้วย องค์กร และแนวร่วม ๔) กลุ่ม PULO P๔ ประกอบด้วย องค์กรและแนวร่วม ๕) กลุ่ม BIPP ประกอบด้วย องค์กร และแนวร่วม และ ๖) กลุ่ม GMIP ประกอบด้วย องค์กรและแนวร่วม โดยแกนนำของกลุ่มต่าง ๆ จะอาศัยอยู่ในประเทศเพื่อนบ้าน

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากการก่อเหตุรุนแรงของกลุ่มขบวนการโจรแบ่งแยกดินแดน (ขบถ.) ปัจจุบันเรียกชื่อว่า กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง (ผกร.) ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนมาอย่างยาวนานแล้ว ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ยังปรากฏการก่อเหตุรุนแรงจากผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) และโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) จนในปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ผกค. ได้ยุติการต่อสู้ด้วยอาวุธ และในปี พ.ศ. ๒๕๓๐ จคม. ได้ยุติการก่อเหตุและสลายกลุ่มไปเช่นกัน ส่วนกลุ่ม ผกร. ยังก่อเหตุรุนแรงมาจนถึงปัจจุบัน โดยในระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเหตุการณ์ความรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ลักษณะการก่อเหตุส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าเขาชุมชนรอบนอกมากกว่าในชุมชนเมือง และในห้วงเวลาดังกล่าวได้เกิดความแตกแยกในกลุ่มขบวนการจนนำไปสู่การปรับโครงสร้างและการดำเนินงาน นอกเหนือจากการใช้กำลังปฏิบัติต่อตัวเจ้าหน้าที่แล้ว ยังก่อเหตุเพื่อสร้างความหวาดกลัวต่อประชาชนทั้งคนไทยพุทธและไทยมุสลิม ที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ รวมทั้งแสดงศักยภาพเพื่อให้เห็นว่ารัฐไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ ในขณะที่เดียวกันกลุ่ม ผกร. ยังได้ขยายงานมวลชนด้วยการบ่มเพาะเยาวชนทั้งในและนอกโรงเรียนสอนศาสนา ด้วยการนำประเด็นประวัติศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม มาใช้ในการบ่มเพาะ รวมทั้งการฝึกอาวุธให้กับเยาวชนบางส่วน

ซึ่งการดำเนินงานจะเป็นลักษณะปิดลับโดยมีกลุ่มผู้นำศาสนาและกลุ่มครูสอนศาสนาในโรงเรียนบางแห่งให้การสนับสนุน จนกระทั่ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ ต่อเนื่อง ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ เริ่มปรากฏความรุนแรงเพิ่มขึ้นในพื้นที่ โดยการก่อเหตุยังคงมุ่งเน้นต่อทั้งคนไทยพุทธ ไทยมุสลิมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ที่กลุ่มก่อเหตุรุนแรงได้ ปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ จังหวัดนราธิวาส

สถานการณ์การก่อเหตุรุนแรง ระยะที่ ๒ ระหว่างห้วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๒ ภายหลังจากเหตุการณ์ปล้นปืน การก่อเหตุได้เริ่มเข้ามาก่อเหตุในเขตชุมชนเมือง แหล่งพื้นที่เศรษฐกิจในพื้นที่ เขตชุมชนเมือง มีการลอบยิงคนไทยพุทธระหว่างการเดินทางสัญจรทั้งถนนในหมู่บ้านและทางหลวง การฝังระเบิดแบบเหยียบระหว่างทางไปกรีดยางพาราและสังหารพระภิกษุ ทั้งระหว่างจำวัดและออกบิณฑบาต รวมทั้งการสังหารบุคลากรทางการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งการปฏิบัติงานเป็นลักษณะปิดลับ และดำเนินการทางการเมืองคู่ขนาน คือมีการบ่มเพาะเยาวชนอยู่อย่างต่อเนื่อง การชุมนุมประท้วงต่อเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่ยังสงสัยว่า การก่อเหตุเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ โดยได้เริ่มนำมวลชนที่เป็นสตรีและเด็กออกมาชุมนุมประท้วงในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนั้นยังมีการปฏิบัติการข่าวสารและการดำเนินงานด้านต่างประเทศควบคู่กันไป เพื่อมุ่งหวังผลลดความน่าเชื่อถือของอำนาจรัฐ และสร้างความหวาดระแวงให้กับประชาชนในพื้นที่

การก่อเหตุรุนแรง ระยะที่ ๓ ในห้วง ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง พ.ศ. ๒๕๖๖ มีเหตุในลักษณะผสมผสานระหว่างการก่อเหตุรุนแรง และการดำเนินงานทางการเมืองควบคู่กันไป การก่อเหตุรุนแรงในห้วงนี้ลดลง และเน้นปฏิบัติต่อเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อต่อรองในการพูดคุยเพื่อสันติสุข ในขณะที่การดำเนินงานด้านการเมืองจะเน้นการใช้องค์กรภาคประชาสังคม ที่มีสมาชิกของกลุ่มแฝงอยู่ มีการปฏิบัติการข่าวสารควบคู่กันไปในประเด็นต่าง ๆ เพื่อที่จะลดความน่าเชื่อถือของเจ้าหน้าที่รัฐ และการสร้างความหวาดระแวงระหว่างคนไทยพุทธและไทยมุสลิมให้กระจายออกไปทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ จขต. ขณะเดียวกันการดำเนินงานทางการเมือง ยังคงมีการบ่มเพาะนำเยาวชนรุ่นใหม่เข้าสู่กระบวนการรณรงค์เพื่อที่จะให้มีการกำหนดใจตนเอง และการปกครองตนเอง นอกจากนั้นยังปรากฏความเคลื่อนไหวของกลุ่มนักศึกษาในการทำกิจกรรมทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น โดยในมหาวิทยาลัย กลุ่มนักศึกษา ได้มีการรณรงค์ในเรื่อง การสร้างอัตลักษณ์ลายมุสลิม เช่น การแต่งกายตามประเพณีมุสลิม การรณรงค์จัดกิจกรรม เรื่องการกำหนดใจตนเอง ส่วนการดำเนินงานด้านต่างประเทศนั้น ได้มีการสร้างตัวตนของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเพื่อให้เป็นที่ยอมรับต่อต่างประเทศ อาทิ การเปิดตัวเพื่อลงนามในเจนีวาคอล รวมทั้งการพูดคุยเพื่อสันติสุข

สำหรับพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั้น การดำเนินการแก้ไขปัญหาของภาครัฐ ในระยะที่ ๑ มีการดำเนินการที่สำคัญในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ถึง พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โจรจีนคอมมิวนิสต์และขบวนการแบ่งแยกดินแดน โดยมีกองบัญชาการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ (บก.ปค.) รับผิดชอบในการแก้ไขปัญหา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ เปลี่ยนชื่อเป็นกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน (กอ.รมน.) และในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จัดตั้งกองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๔๓ (พตท. ๔๓) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัด

ชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ต่อมาปี พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้มีการยุบ พตท. ๔๓ และ ศอ.บต. และให้หน่วยปกติเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทน

การดำเนินการในระยะที่ ๒ ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ได้จัดตั้งกองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กอ.สสส.จชต.) ขึ้นมา เพื่อกำหนดนโยบายในการแก้ไขปัญหาความไร้เอกภาพของหน่วยงานรัฐ และปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้มีการรื้อฟื้น พตท. และ ศอ.บต. ขึ้นใหม่ เป็นหน่วยงานภายใต้การกำกับดูแลของ กอ.รมน. ในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้ตราพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๕๓

การดำเนินการในระยะที่ ๓ การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ซึ่งแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ได้มีการปรับปรุงโครงสร้าง แบ่งการบริหารงานเป็น ๓ ระดับได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และระดับหน่วยปฏิบัติ โดยมี สมช. เป็นหน่วยรับผิดชอบหลักในระดับนโยบาย กอ.รมน. และ ศอ.บต. เป็นหน่วยงานหลัก รับผิดชอบในการบูรณาการแผนงาน โครงการ และหน่วยงาน โดยมี กอ.รมน. ภาค ๔ สน. เป็นหน่วยงานรับผิดชอบหลักในขับเคลื่อนงานการแก้ไขปัญหาทั้งปวงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และให้ ศอ.บต. จัดให้มี ศอ.บต. สน. เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับ กอ.รมน. ภาค ๔ สน.

ในภาพรวมรัฐบาล ได้ดำเนินนโยบายการเมืองนำการทหารและแนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีจุดศูนย์กลางคือประชาชน มีการดำเนินงานทั้งด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาการลดเหตุรุนแรง หยุดยั้งการบ่มเพาะ และการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม รวมทั้งมีการพัฒนาเศรษฐกิจระดับอนุภูมิภาค การพัฒนาเศรษฐกิจพื้นฐานเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. ควรเพิ่มนโยบายและแผนในการแก้ไขปัญหาการจัดตั้งและขยายมวลชนในนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗) ที่ชัดเจน
๒. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบกำหนดรายละเอียดและขั้นตอนที่ชัดเจน ทั้งมิติของกฎหมายและมิติของสังคม เพื่อให้ผู้ที่ต้องการกลับตัว กลับเข้าสู่สังคมอย่างมั่นคงและปลอดภัย
๓. ควรให้ภาคประชาสังคมทั้งในและนอกพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพูดคุยเพื่อสันติสุข

ข้อเสนอแนะการปฏิบัติ

๑. การแก้ปัญหามั่วเพะในสถานศึกษา
 - ๑.๑ ในชั้นตากติกาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ร่วมกับ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) เข้ามารับผิดชอบร่วมกัน
 - ๑.๒ ศธ. มีการกิจหลักในการยกระดับมาตรฐานการศึกษา อว. ให้มหาวิทยาลัยในพื้นที่เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนในระดับขั้นพื้นฐาน

๒. การควบคุมพื้นที่

๒.๑ การใช้กำลังทหารหลัก และกำลังกึ่งทหารควบคุมพื้นที่อิทธิพลของ ผกร. โดยใช้การเมืองนำการทหาร

๒.๒ การควบคุมพื้นที่ชายแดนเพื่อสกัดกั้นการส่งอาวุธและวัตถุระเบิดและการสังหารของกลุ่ม ผกร.

๒.๓ แยกสถานการณ์จากภัยแทรกซ้อนกับสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงของ ผกร.

๓. การดำเนินงานทางการเมือง

- การแก้ไขปัญหาสื่อสังคมออนไลน์ให้ทันเวลาและเป็นฝ่ายรุก การร่วมกิจกรรมกับภาคประชาสังคม ปัญญาชน เยาวชนในและนอกพื้นที่ จชต.

๔. ปรับปรุงประสิทธิภาพงานด้านการข่าวทางยุทธวิธี

สารบัญ

หน้าที่

รายนามคณะกรรมการ.....	(๑)
รายนามคณะอนุกรรมการ.....	(๓)
รายงานการพิจารณาศึกษา.....	(๕)
คำนำ.....	(ก)
บทสรุปผู้บริหาร.....	(ค)
สารบัญ.....	(ข)
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	๓
๑.๓ วิธีการศึกษา.....	๓
๑.๔ นิยามศัพท์.....	๕
๑.๕ ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	๕
บทที่ ๒ สถานการณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๗
๒.๑ ประวัติศาสตร์จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๗
๒.๒ ลำดับเหตุการณ์จากหัวเมืองมลายูสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๘
๒.๓ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๑๐
๒.๔ การดำเนินงานของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๑๒
บทที่ ๓ พัฒนาการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๒๕
๓.๑ นโยบายรัฐบาล.....	๒๕
๓.๒ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุง โครงสร้างการบริหารราชการ.....	๓๑
๓.๓ การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา.....	๔๑
๓.๔ สรุปการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา.....	๔๖

สารบัญ (ต่อ)

หน้าที่

บทที่ ๔ การวิเคราะห์.....	๔๙
๔.๑ การก่อเหตุรุนแรง.....	๔๙
๔.๒ การดำเนินงานทางการเมือง.....	๕๑
๔.๓ การพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้.....	๕๔
บทที่ ๕ ข้อเสนอแนะ.....	๕๗
๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย.....	๕๘
๕.๒ ข้อเสนอแนะการปฏิบัติ.....	๕๙
บรรณานุกรม.....	๖๑

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นับเป็นภัยต่อความมั่นคงภายในประเทศที่สำคัญ ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เกิดจากสาเหตุที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในหลายมิติ ทั้งในมิติสังคมจิตวิทยา เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง และสั่งสมมาอย่างยาวนาน

ด้วยบริบทสภาพแวดล้อมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะ มีความหลากหลายทางสังคมและวัฒนธรรม แบบแผนและวิถีชีวิตที่แตกต่างจากภูมิภาคอื่น ภาครัฐพยายามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น โดยจัดการบริหารราชการแผ่นดินในลักษณะพิเศษ ทั้งการใช้กฎหมายพิเศษ การจัดโครงสร้างหน่วยงานเฉพาะกิจ และการบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ จำนวนมาก การทุ่มทรัพยากรและงบประมาณ เพื่อแก้ไขปัญหาทั้งด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการเร่งพัฒนาพื้นที่ทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ก็ยังไม่สามารถยุติการก่อเหตุรุนแรง รวมทั้งยังไม่สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน นักท่องเที่ยวและนักลงทุนได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบัน เทคโนโลยีสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตมากขึ้น ทำให้การติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อมูล รวมทั้งการนำเสนอข่าวสารสามารถทำได้โดยสะดวก ประชาชนสามารถเข้าถึงและสื่อสารกันได้ง่าย การแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ทำได้อย่างเสรีผ่านอินเทอร์เน็ต (internet) เป็นเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) ทำให้สังคมรับรู้และเชื่อข่าวสารต่าง ๆ โดยขาดการวิเคราะห์อย่างรอบด้าน

ภาพสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปรากฏตามข่าวสารสาธารณะ ยังคงนำมาซึ่งความสูญเสียชีวิต ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ทำลายความเชื่อมั่นและมูลค่าทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นไปตามที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ เป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายประชาชน และตอบโต้เจ้าหน้าที่รัฐ โดยกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง (ผกธ.) จะโจมตีเป้าหมายในลักษณะการปฏิบัติการแบบปิดลับ และการปฏิบัติแบบสงครามกองโจร (guerrilla warfare) ภาพสถานการณ์ที่ปรากฏนั้น จึงเป็นภาพที่ภาครัฐเป็นฝ่ายตั้งรับหรือเป็นเพียงผู้แก้ไขสถานการณ์หลังเกิดเหตุรุนแรง อีกทั้งการควบคุมสถานการณ์ การป้องกันหรือลดจำนวนเหตุรุนแรงไม่ให้เกิดขึ้น ยังทำได้ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร แม้แนวโน้มการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ได้ผลลัพธ์ที่ดีขึ้น จำนวนผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บลดลงตามลำดับ แต่ก็ยังไม่สามารถยุติเหตุรุนแรงได้อย่างสมบูรณ์ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงยังสามารถสร้างสถานการณ์ ความรุนแรงให้เกิดขึ้น เพื่อดำรงสถานะและแสดงศักยภาพของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากปัญหาการก่อเหตุรุนแรงที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนแล้ว ยังมีปัญหาสำคัญที่ภาครัฐต้องตระหนักและเร่งรีบดำเนินการแก้ไขปัญหายังจริงจัง คือ **ปัญหาการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน** ให้มีแนวคิดที่มีอคติต่อรัฐ เกลียดชังและต่อต้านเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานหลายสิบปี โดยกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ จะให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกแนวร่วม สนับสนุนงานการเมือง และเป็นกลไกในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกลุ่มไปสู่เป้าหมาย “การแบ่งแยกดินแดน” กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ จะใช้วิธีการสร้างกระแสปลุกสำนึกในกลุ่มคนที่มีเชื้อสาย มลายูมุสลิม โดยการอ้างอิงประวัติศาสตร์รัฐปัตตานี เชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม พยายามบิดเบือนว่า ถูกกดขี่ข่มเหงและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากรัฐ ซึ่งจะเผยแพร่แนวคิดนี้ ผ่านศูนย์เด็กเล็กประจำหมู่บ้าน บางแห่ง ศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) บางแห่ง สถานศึกษาเอกชนบางแห่ง โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาบางแห่งและนอกสถานศึกษา

กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ยังได้ใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการบิดเบือนข่าวสาร การปลุกฝังบ่มเพาะเยาวชน และประชาชนให้เข้าเป็นมวลชนสนับสนุนกลุ่มได้อย่างเปิดเผยมากขึ้น โดยจะเผยแพร่อุดมการณ์ แนวคิด ความเชื่อของกลุ่มผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) และใช้นัดหมายจัดการประชุม การชุมนุมทำกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม การจัดกลุ่มเสวนาในสถานศึกษา การเปิดตัวกลุ่มองค์กรที่ขับเคลื่อนแนวคิด การแสดงแนวคิดผ่านป้ายผ้าแขวนในสถานที่สำคัญต่าง ๆ การจัดกิจกรรมมุ่งเป้าหมายไปที่เด็กกำพร้าและนักเรียนในตาดีกาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ซึ่งการแสดงออกในข้อเรียกร้องของกลุ่มเป็นการแสดงออกที่หมิ่นเหม่ต่อการขัดกฎหมายอาญา และขัดต่อรัฐธรรมนูญและยังเป็นการแสดงพฤติกรรมที่ท้าทายและต่อต้านอำนาจรัฐ และด้วยกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ไม่ยอมรับการเคลื่อนไหวเรียกร้องในลักษณะการก่อเหตุรุนแรง รวมทั้งหน่วยงานความมั่นคง สามารถควบคุมพื้นที่และบังคับใช้กฎหมายได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้แนวทางที่กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐใช้การก่อเหตุรุนแรงเป็นเครื่องมือ ไม่อาจทำให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้ **กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ จึงใช้การขับเคลื่อนงานทางการเมือง** โดยเฉพาะการชักจูงและขยายกลุ่มมวลชนมากยิ่งขึ้น และยังคงใช้การก่อเหตุรุนแรงเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมงานทางการเมือง ในลักษณะให้เกิดความเข้าใจผิดต่อประชาชนและต่างประเทศว่าเป็นความขัดแย้งกับรัฐ และเป็นการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน

ปัญหาการก่อเหตุรุนแรง และปัญหาการบ่มเพาะเด็กและเยาวชน ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา เป็นปัญหาที่กลุ่ม ผก. ใช้เป็นแนวทางหลักตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และในอนาคต การก่อเหตุรุนแรง จะมุ่งเน้นต่อเป้าหมายที่เป็นเชิงสัญลักษณ์ของรัฐ เพื่อหวังผลให้นานาชาติเกิดความเข้าใจว่า เป็นการขัดแย้งกับรัฐ ส่วนการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา จะมุ่งเน้นการจัดตั้งและการขยายฐานมวลชนเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติของ ผก. ในอนาคต จึงเป็นความท้าทายของภาครัฐ ในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มุ่งจัดการปัญหาเก่าให้หมดไป และเฝ้าระวังปัญหาใหม่ไม่ให้เกิด รวมทั้งเร่งสร้างความปลอดภัย ความสันติสุขอย่างถาวรในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างแท้จริง

คณะอนุกรรมการพิจารณาศึกษาการป้องกันและแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งการรักษาความมั่นคงและการปกป้องผลประโยชน์ของชาติทั้งทางบกและทางทะเล จึงได้ศึกษาสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาการในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ และจัดทำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาทบทวนสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหา สาเหตุ วิธีการ และแนวโน้มปัญหาที่จะเกิดในอนาคต

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาพัฒนาการการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ เพื่อหาสาเหตุที่ทำให้การแก้ไขปัญหายังไม่บรรลุผลสำเร็จ

๑.๒.๓ เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๓ วิธีการศึกษา

วิธีการศึกษา เป็นการศึกษาทบทวนบริบทแวดล้อมของการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ผ่านการวิเคราะห์เอกสาร (documentary research) ได้แก่ รายงานสถานการณ์ข่าว รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยราชการ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และกฎหมาย เป็นต้น รวมทั้งการรับทราบข้อมูลผ่านการประชุมกลุ่ม (formal group meeting) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) กับผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ระดับพื้นที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อย่างรอบด้าน ซึ่งกำหนดวิธีการศึกษา ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา (content scope)

การพิจารณาศึกษา ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา เป็น ๓ หัวข้อ ได้แก่ ๑) การก่อเหตุรุนแรง ๒) การดำเนินงานทางการเมืองของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ และ ๓) การพูดคุยเพื่อสันติสุข

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านระยะเวลา (timing scope)

เป็นการพิจารณาศึกษาตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในช่วงเวลาต่างๆ โดยจะเน้นนำเสนอในเหตุการณ์สำคัญๆ โดยขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ระยะ ประกอบด้วย

ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ (เหตุการณ์ความรุนแรง ครั้งสำคัญในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ คือ เหตุการณ์ปล้นปืนที่ค่ายปิเหล็ง เหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ และเหตุการณ์ตากใบ)

ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒ (ก่อนการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) และ

ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖ (การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นกรอบแนวทางหลักในการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการ)

๑.๓.๓ ประชากรในการศึกษา (study population)

กลุ่มประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย ๑) ผู้บริหารหรือผู้แทน หน่วยงานส่วนกลาง ในฐานะผู้กำหนดนโยบาย บังคับบัญชาและกำกับดูแลผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๒) ผู้บริหารหรือผู้แทน หน่วยงานส่วนภูมิภาค ในฐานะผู้ปฏิบัติงานในพื้นที่ ซึ่งหน่วยงานที่ให้ข้อมูลประกอบการพิจารณาศึกษา ในครั้งนี้ ได้แก่

ตารางที่ ๑.๑ รายชื่อหน่วยงานส่วนกลาง และหน่วยงานส่วนภูมิภาค

หน่วยงานส่วนกลาง	หน่วยงานส่วนภูมิภาค
สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและนโยบาย	
กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร (กอ.รมน.)	กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า (กอ.รมน.ภาค ๔ สน.) ศูนย์ประสานการปฏิบัติที่ ๕ กอ.รมน. สำนักงานข่าวกรอง กอ.รมน.ภาค ๔ สน. ศูนย์สันติวิธี
ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)	ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.)
สำนักข่าวกรองแห่งชาติ	สำนัก ๕ สำนักข่าวกรองแห่งชาติ
กระทรวงมหาดไทย - สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย - กรมการปกครอง - กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น	
กระทรวงศึกษาธิการ	ศูนย์ขับเคลื่อนการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศศ.จชต.)
กระทรวงยุติธรรม	

๑.๓.๔ การรวบรวมข้อมูล (data collection)

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น ๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดประชุมกลุ่มย่อย และ ๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ซึ่งได้จากการรวบรวมเอกสาร รายงานผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ รายงานสถานการณ์ข่าว นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงาน และกฎหมาย รวมทั้งรายงานการศึกษาวิจัยต่าง ๆ เป็นต้น

๑.๓.๕ การวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษา (analysis and conclusion)

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาทั้งข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ จะนำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ (classification) เพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) เชื่อมโยงเชิงเหตุและผล (casual analysis) ตามประเด็นที่กำหนดไว้ในขอบเขตด้านเนื้อหาและระยะเวลา เพื่อสังเคราะห์เป็นข้อสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

๑.๔ นิยามศัพท์

ในการพิจารณาศึกษานี้ ได้กำหนดนิยามศัพท์ เพื่อให้ความหมายเฉพาะกับคำหรือกลุ่มคำ โดยกำหนดนิยามศัพท์ ดังนี้

กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ/กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง (ผกร.) หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ แนวคิด แนวทางที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ โดยการใช้ความรุนแรงในการทำลายชีวิตและทรัพย์สิน และการเผยแพร่อคติ ความเกลียดชังต่อรัฐ

การบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ หมายถึง การปลูกฝังความคิด ความเชื่อให้เด็กและเยาวชนเกลียดชังรัฐไทย และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐต้องการให้เป็นมวลชนสนับสนุนกลุ่มในอนาคต อาทิ แนวร่วมในการต่อสู้ใช้ความรุนแรง (เป็นกำลังรบ) หรือ แนวร่วมสนับสนุนงานการเมือง

การดำเนินงานทางการเมือง หมายถึง การขยายฐานมวลชนและแนวร่วมให้มีแนวคิด อุดมการณ์เดียวกันกับกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ การใช้ความพยายามนำข้อเรียกร้องไปขยายสู่นานาชาติ เพื่อสร้างอำนาจในการต่อรองกับรัฐ

๑.๕ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๕.๑ ทำให้เกิดความเข้าใจถึงสาเหตุ สภาพปัญหา และความสัมพันธ์ระหว่างสาเหตุกับการเกิดสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๑.๕.๒ ทำให้ทราบถึงนโยบาย โครงสร้าง รูปแบบการบริหารจัดการ และข้อจำกัดต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ

๑.๕.๓ เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาวิธีการจัดการกับปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

บทที่ ๒

สถานการณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาสถานการณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในบทที่ ๒ นี้ เป็นการศึกษาความเป็นมาของประวัติศาสตร์จังหวัดชายแดนภาคใต้ และการดำเนินงานของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง โดยแบ่งเป็น ๓ ช่วงเวลา ประกอบด้วย **ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๗** ซึ่งลักษณะการก่อเหตุส่วนใหญ่ อยู่ในพื้นที่ป่าเขาชุมชนรอบนอกมากกว่าในชุมชนเมือง ต่อมาความแตกแยกในกลุ่มขบวนการจนนำไปสู่การปรับโครงสร้างองค์กร และการดำเนินงาน **ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒** (ก่อนการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) ที่มีการก่อเหตุรุนแรงระลอกใหม่ อาทิ การปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ อำเภोजะเอยร์ จังหวัดนราธิวาส เหตุการณ์กรณีสังหารหมู่ที่อำเภอมะนัง จังหวัดปัตตานี การชุมนุมประท้วงหน้า สถานีตำรวจภูธรอำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส การก่อเหตุเพิ่มมากขึ้นและได้เข้ามาก่อเหตุในเขตชุมชนเมือง ระบบสาธารณูปโภค การบ่มเพาะสร้างเยาวชนรุ่นใหม่เข้าสู่ขบวนการมีความเข้มข้นมากขึ้น โดยนำเงื่อนไขเกี่ยวกับชาติพันธุ์ชาตินิยม เชื้อชาติ ศาสนา ประวัติศาสตร์ อัตลักษณ์ในภาษา และวัฒนธรรม มาใช้ในการดำเนินงาน และ**ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖** (การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เป็นกรอบแนวทางหลักในการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของรัฐต้องดำเนินการ) ซึ่งในห้วงนี้ ได้มีการดำเนินงานทางด้านการเมือง/มวลชน การสร้างอัตลักษณ์ การต่างประเทศ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การสร้างองค์กรแนวร่วมในองค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations : CSOs) องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organizations : NGOs) เพื่อขับเคลื่อนงานในด้านต่าง ๆ อาทิเช่น ด้านสิทธิมนุษยชน และการอบรมให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย การพูดคุยเพื่อสร้างสันติสุข รวมทั้งมีองค์การระหว่างประเทศ (International Organizations : IOs) ได้เข้ามาเคลื่อนไหวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันได้ปรากฏความเคลื่อนไหวของกลุ่มการเมืองหัวก้าวหน้า และกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐบางกลุ่ม/บางคน ได้ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เข้าไปหาเสียง/จัดกิจกรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบปัญหา และเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา

๒.๑ ประวัติศาสตร์จังหวัดชายแดนภาคใต้

ประวัติศาสตร์เป็นจุดร่วมสำคัญในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของคนในชาติ ซึ่งตามคำนิยามของคำว่า “ชาติ” หมายถึง กลุ่มคนที่มี ภาษา วัฒนธรรม และ/หรือ เชื้อชาติเดียวกัน หรือใกล้เคียงกัน มีจุดร่วมของความเป็นชาติ เช่น ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเชื่อที่สืบทอดกันมา ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยให้การยอมรับว่า ทุกคนมีเสรีภาพในเรื่องความคิดความเชื่ออย่างเต็มที่ ดังนั้น การที่จะกำหนดให้ทุกคนมีความเชื่อเหมือนกัน จึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ยากและไม่สมควรทำอย่างยิ่ง ความพยายามในการเปลี่ยนความเชื่อ มักถูกต่อต้านอย่างรุนแรงเสมอ ในทางตรงกันข้าม การค่อย ๆ

สร้างอิทธิพลทางความคิดความเชื่อของมวลชน จากกลุ่มเล็ก ๆ อาศัยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเป็นตัวกระตุ้นและต่อยอดความเชื่อผ่านกระบวนการย้าคิดย้าทำ จะทำให้สามารถสร้างกรอบแนวคิดที่ต้องการเปลี่ยนแปลงขึ้นมาได้ อย่างไรก็ตาม กระบวนการดังกล่าวต้องอาศัยเวลาและเหตุการณ์ที่ประจวบเหมาะเป็นสิ่งกระตุ้น ไม่สามารถวางแผนในรายละเอียดหรือกำหนดเวลาในการดำเนินงานได้ แต่ต้องค่อย ๆ ปล่อยชุดความคิด ความเชื่อที่ต้องการเปลี่ยนแปลงเข้าไปสู่หมู่มวลชนอย่างต่อเนื่อง

การที่ประเทศหรือรัฐ จะเป็นที่ยอมรับของสากลนั้น จะต้องมีการมีเงื่อนไขบางประการ เพื่อสร้างการยอมรับก่อน สิ่งสำคัญ คือ **การสร้างสัญลักษณ์** ของชาติขึ้นมา เช่น ธงชาติ หรือขอบเขตของรัฐที่สามารถระบุได้ หรือการแสดงสิทธิ หรืออิทธิพลทางการเมืองของประเทศหรือรัฐนั้นที่ชัดเจนในบางกรณี รัฐที่มีประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมเป็นของตนเอง สามารถเรียกได้ว่า เป็นอาณาจักรหรือประเทศได้ แต่อาจอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐอื่น เช่น อังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์ ถือเป็น ๓ รัชชาติของเกาะอังกฤษ แต่ถูกบริหารโดยรัฐบาลแห่งสหราชอาณาจักร หรือในกรณีทิเบต ซึ่งเป็นเขตการปกครองของจีน ก็ถูกนับเป็นประเทศในหลักสากล

ดังนั้น การสร้างประวัติศาสตร์ที่เป็น**เอกลักษณ์**ของตนเอง จึงเป็นหนึ่งในความพยายามหลักของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงทุกกลุ่ม เพื่อสร้างแนวคิด ชาติคือ คนมลายู ศาสนาคือ อิสลาม ภาษาคือ ยาวี และมาตุภูมิคือ ปาตานี แต่เมื่อพิจารณาจากประวัติศาสตร์ที่แท้จริงของดินแดนแห่งนี้ พบว่า มีความเชื่อและวัฒนธรรมที่หลากหลาย **ซึ่งเกิดจากการผสมผสานของหลากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม** เนื่องจากตั้งอยู่บนคาบสมุทรมลายู ซึ่งเป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญของโลก ทำให้มีผู้คนจากหลายพื้นที่ของโลกเดินทางเข้ามาตั้งรกราก เกิดการผสมผสานกับชนพื้นเมืองเดิม จนกลายเป็นชาวมลายูหรือชาวอันเป็นลักษณะเฉพาะของผู้คนแถบนี้ ไม่ใช่เฉพาะพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๒.๒ ลำดับเหตุการณ์จากหัวเมืองมลายูสู่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๒.๒.๑ ยุครัฐโบราณ

บนดินแดนแหลมมลายูมีชนพื้นเมืองอยู่ ๓ กลุ่มได้แก่ เงาะป่าชาไก ชาวละ และชนเผ่าตามหมู่เกาะต่าง ๆ พัฒนาจากชุมชนริมฝั่งทะเล จนเป็นอาณาจักรลังกาสุกะในราว**พุทธศตวรรษที่ ๗** จากนั้นถูกอาณาจักรฟูนันและศรีวิชัย เข้ายึดครองตามลำดับ มีการผสมผสานของอารยธรรมจีนและอินเดีย ประชาชนนับถือศาสนาพราหมณ์ ฮินดู อิสลาม และพุทธนิกายมหายาน หลังอาณาจักรศรีวิชัยล่มสลาย จึงเกิดอาณาจักรปาตานี **ซึ่งพัฒนาจากการเป็นเมืองท่า** ขึ้นมามีอิทธิพลในพื้นที่แทน ขณะที่อาณาจักรสุโขทัยได้แผ่ขยายอำนาจลงมาจากทางทิศเหนือ และเข้ามามีอิทธิพลเหนือปาตานีในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๗ หลังจากราชวงศ์ศรีวังสาของปาตานีเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลาม จึงเปลี่ยนชื่อเป็น **ปาตานีดารุสสลาม** ต่อมาในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา ราชวงศ์ศรีวังสา ของปาตานีได้สิ้นสุดลง เมื่อรัฐกลันตันเข้ายึดครองและแยกตัวเป็นอิสระในช่วงที่กรุงศรีอยุธยาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าในปี พ.ศ. ๒๓๑๐

๒.๒.๒ ยุคการต่อต้านของเจ้าเมือง

ในสมัยรัชกาลที่ ๑ ทรงยกทัพมารวบรวมนหัวเมืองทางใต้ (พ.ศ. ๒๓๒๙) ปัตตานีจึงกลับมาเป็นประเทศราชอีกครั้ง จากนั้นเกิดกบฏครั้งใหญ่ ๔ ครั้ง แต่ก็ถูกปราบปราม จนในสมัยรัชกาลที่ ๒ ทรงแบ่งอาณาจักรปัตตานีออกเป็น ๗ หัวเมือง อยู่ภายใต้การควบคุมของสงขลา เพื่อลดทอนอำนาจของปัตตานีลง ต่อมาเกิดสงครามระหว่างสยาม กับรัฐเคดาห์ ฝ่าย ๗ หัวเมืองถูกเกณฑ์ไปร่วมกับกองทัพสยาม รบกับรัฐเคดาห์ แต่บรรดาเจ้าเมืองปัตตานี กลับเข้าร่วมกับกองทัพรัฐเคดาห์ และถูกตีแตกพ่าย บรรดาเจ้าเมืองถูกประหารชีวิต มีการอพยพชาวปัตตานีบางส่วน ขึ้นมาตั้งรกรากที่กรุงเทพมหานคร เพื่อลดทอนกำลังของปัตตานี และแต่งตั้งผู้ที่เหมาะสมเป็นเจ้าเมืองปกครองปัตตานี ซึ่งเป็นชาวมลายูบ้าง ชาวสยามบ้างตามสถานการณ์และในสมัยรัชกาลที่ ๓ ทรงตัดสินพระทัยให้ราชวงศ์ กลันตันกลับมาปกครองปัตตานีอีกครั้ง ในปี พ.ศ. ๒๓๘๑

๒.๒.๓ ยุคการต่อต้านของผู้นำศาสนา

ใน สมัยรัชกาลที่ ๕ ทรงเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยประกาศใช้กฎอัยการบังคับสำหรับปกครอง ๗ หัวเมือง ร.ศ. ๑๒๐ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๔๔ ทำให้เจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูเสียอำนาจที่มีมาแต่เดิมการปกครองโดยราชวงศ์กลันตันยุติลง และถือเป็นการสิ้นสุดของอาณาจักรปัตตานี และ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๒ ได้มีการจัดทำ สนธิสัญญา สยาม - อังกฤษ (Anglo-Siam treaty) กำหนดเส้นเขตแดนระหว่างสยามกับบริติชมาลายา โดยมีการกำหนดให้ปัตตานีอยู่ในเขตของสยาม ส่วนกลันตัน ตรังกานู เคดาห์ และเปอร์ลิส อยู่ในเขตของบริติชมาลายา

ใน สมัยรัชกาลที่ ๖ ทรงจัดระเบียบการปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยยุบมณฑลปัตตานี เปลี่ยนเป็น ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ส่งปิดโรงเรียนที่มีได้สอนภาษาไทยทั่วประเทศ ซึ่งรวมไปถึงโรงเรียนของชาวมลายูมุสลิมด้วย ส่งผลให้เกิดการชุมนุมประท้วงและจลาจลขึ้นในพื้นที่อย่างรุนแรง

๒.๒.๔. ยุคการต่อต้านภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕

สยามได้เผชิญกับการต่อต้านจากบรรดาเจ้าเมืองมลายูในปัตตานี มาเป็นระยะ ๆ แต่ในช่วงนั้นยังไม่มีเคลื่อนไหวในลักษณะขบวนการ จนกระทั่งภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จึงเกิดการรวมตัวต่อต้านอำนาจรัฐ โดยในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประกาศใช้ระเบียบวัฒนธรรมไทย จัดตั้งสภาวัฒนธรรม กำหนดให้การใช้ภาษามาเลย์ วัตรปฏิบัติบางอย่างทางศาสนาอิสลาม และการพูดภาษามลายูเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย และในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงได้มีกลุ่มบุคคลที่เลือกใช้ความรุนแรง เพื่อต่อสู้แยกตัวเป็นรัฐอิสระประกอบกับกระแสชาตินิยมได้แพร่กระจายอย่างกว้างขวางในหมู่ประเทศอาณานิคม ทำให้กลุ่มผู้สืบเชื้อสายมาจากสุลต่านเดิมได้จัดตั้ง “สมาคมประชาชาติมาเลย์แห่งปัตตานี” (Gabongan Melayu Patani Raya : GAMPAR) นำโดยตนกู มะหะหมัด มาห์ยุดดิน โดยคนเหล่านี้ ไม่พอใจรัฐบาลที่ทำให้ผู้ปกครองท้องถิ่นสูญเสียอำนาจในรัฐชาติไทยใหม่ซึ่งกำลังถือกำเนิดขึ้น ในเวลานั้น และในปีเดียวกันกลุ่มผู้นำศาสนาในจังหวัดปัตตานี

บางส่วนได้รวมตัวก่อตั้งขบวนการประชาชนปัตตานี (Patani People's Movement : PPM) ขึ้นในปีเดียวกัน เพื่อเรียกร้องสิทธิของชาวปัตตานี จนถูกจับกุมในข้อหากบฏ และเหตุการณ์สำคัญที่นำไปสู่การต่อต้านรัฐในหัวนั้นคือ เหตุการณ์ปะทะกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับคนมลายูมุสลิมในหมู่บ้าน **ดุซงญอ** อำเภอร่องแงะ จังหวัดนราธิวาส ที่เรียกว่า “**กบฏดุซงญอ**” ระหว่างวันที่ ๒๖ – ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๑ ส่งผลให้ราษฎรเสียชีวิตประมาณ ๔๐๐ คน เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิต ๓๐ นาย และคนมลายูมุสลิมประมาณ ๔,๐๐๐ คน ได้อพยพเข้าไปในสหพันธรัฐมลายู

๒.๓ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

จากเหตุการณ์ในยุคการต่อต้านภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่กล่าวมาในข้างต้น ถือเป็นจุดกำเนิดของขบวนการแบ่งแยกดินแดนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ สมาชิกของกลุ่ม GAMPAR และ PPM ร่วมกันจัดตั้ง **กลุ่มแนวหน้าปลดปล่อยประชาชาติปัตตานี** (Barisan Nasional Pember-Basan Patani : BNPP) มีกองกำลังติดอาวุธ และต้องการแยกปัตตานีเป็นอิสระ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น สภาสูงสุดของขบวนการแนวร่วมอิสลาม เพื่อปลดปล่อยปัตตานี (Barisan Islam Pembebasan Patani : BIPP) มีแนวคิดแบบอิสลามดั้งเดิม ที่จะนำหลักศาสนาอิสลามมาปกครอง

กลุ่ม BNPP/BIPP ได้เป็นต้นแบบ ทำให้เกิดกลุ่มขบวนการที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนหลายกลุ่ม ซึ่งบางกลุ่มได้มีการยุบรวมกัน และบางกลุ่มเกิดความแตกแยก ไปตั้งกลุ่มใหม่ แต่ยังคงมีการเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันอุดมการณ์ปกครองตนเองตลอดมา ในขณะเดียวกัน กลุ่มมุสลิมหัวก้าวหน้าได้จัดตั้งขบวนการ **แนวร่วมปฏิวัติแห่งชาติมลายูปัตตานี** (Barisan Revolusi Nasional Melayu Patani : BRN) ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ **องค์กรกู้เอกราชสหปัตตานี** (Patani United Liberation Organization : PULO) ก่อตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ **ขบวนการมูจาฮิดีนปัตตานี** (Garakan Mujahidin Patani : GMP) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น Gerakan Mujahidin Islam Patani - GMIP ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๒ บางกลุ่มประสบกับปัญหาความแตกแยกในขบวนการ และบางกลุ่มประสบความล้มเหลวในการดำเนินงาน จึงได้มีการรวมตัวกัน ประกอบด้วย กลุ่ม BIPP สภา BRN PULO ใหม่ และ GMP โดยใช้ชื่อว่า **กลุ่มแนวร่วมเพื่อเอกราชแห่งปัตตานี** (Barisan Bersatu Kemerdekaan Patani : BERSATU) ความเคลื่อนไหวของกลุ่มเหล่านี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รัฐบาลได้เรียกชื่อกลุ่มตามหัวเวลาต่าง ๆ โดยเริ่มแรกเรียกว่า **ขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบด.)** ต่อมาเปลี่ยนมาเป็น **ขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.)** และต่อมาได้ใช้คำว่า **กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ** และ **กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง** ในปัจจุบัน โดยมี BRN เป็นกลุ่มหลักในการก่อเหตุรุนแรง

กลุ่มก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้ก่อตั้งอย่างเป็นรูปธรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยการจัดตั้งเพื่อเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐ และผลักดันอุดมการณ์ “**แบ่งแยกดินแดน**” โดยมีพัฒนาการตั้งชื่อกลุ่ม และแนวทางในการต่อสู้มาตามลำดับ ขึ้นอยู่กับผู้นำของกลุ่มในยุคนั้น ๆ โดยหน่วยงาน

ความมั่นคง สามารถยืนยันได้ว่า ยังมีกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่เคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ รวม ๖ กลุ่ม คือ ๑) BRN ประกอบด้วย องค์การ แนวร่วม และกองกำลังติดอาวุธ ๒) PULO MKP ประกอบด้วย องค์การ และแนวร่วม ๓) PULO DSPP ประกอบด้วย องค์การและแนวร่วม ๔) PULO P๔ ประกอบด้วย องค์การ และแนวร่วม ๕) BIPP ประกอบด้วย องค์การและแนวร่วม และ ๖) GMIP ประกอบด้วย องค์การ และแนวร่วม

จากความสำเร็จของคลื่อนไหวของกลุ่มก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถระบุได้อย่างชัดเจนว่า กลุ่ม BRN เป็นกลุ่มหลักและมีอิทธิพลสูงสุดในการต่อสู้กับรัฐ ส่วนกลุ่มอื่น ๆ มีการเคลื่อนไหวเพียงแคหาแนวร่วมสนับสนุน และเพื่อให้มีตัวตนอยู่เท่านั้น โดยมีสิ่งบอกเหตุ และหลักฐานที่สำคัญเป็นตัวบ่งชี้ว่า BRN เป็นกลุ่มจุดศูนย์ดลหลักของการก่อความไม่สงบ ดังนี้ ๑) ทำเนียบกำลังรบของฝ่ายความมั่นคง ๒) หลักฐานจากที่ได้ในที่เกิดเหตุ ๓) ข้อมูลจากซักถามของผู้ก่อเหตุที่ถูกจับกุม ๔) การประกาศว่าเป็นผู้ก่อเหตุในบางเหตุการณ์

การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ยังคงดำรงความมุ่งหมายในการปฏิบัติการเอาชนะรัฐบาลไทย เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้ายคือ “การแบ่งแยกดินแดน” โดยมีการพัฒนารูปแบบจากการเน้นการต่อสู้ด้านการทหารด้วยการก่อความไม่สงบ เป็นการต่อสู้ด้านการทหารควบคู่กับการขับเคลื่อนทางด้านการเมือง ดังนี้

๑) การดำเนินการทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดสถานการณ์ในพื้นที่ในลักษณะที่เข้าเงื่อนไขกฎหมายหรือความไม่ชอบธรรม เพื่อให้เกิดการแทรกแซงจากเวทีประชาคมโลกทั้งองค์การสหประชาชาติ องค์การความร่วมมืออิสลาม และชาติมหาอำนาจ

๒) การปฏิบัติการข่าวสาร ปฏิบัติการจิตวิทยาต่อประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะชาวไทยมุสลิม และปรับความคิดความเชื่อให้กับเยาวชน ในสถานที่ซึ่งเป็นแหล่งบ่มเพาะเพื่อให้ต่อต้านรัฐและหาแนวร่วมสนับสนุน

๓) ใช้การเคลื่อนไหวข่มขู่ และสร้างอำนาจรัฐซ้อน เพื่อบีบบังคับให้สนับสนุนกลุ่มและเพื่อควบคุมประชาชนในหมู่บ้าน

๔) ใช้ยุทธวิธีทางทหารในการก่อเหตุรุนแรงในทุกรูปแบบ ในลักษณะสงครามกองโจร เพื่อลดความน่าเชื่อถือในอำนาจรัฐ รวมทั้งแสดงศักยภาพของกลุ่ม เพื่อหล่อเลี้ยงสถานการณ์ให้เห็นว่ายังมีความรุนแรงในพื้นที่

๒.๔ การดำเนินงานของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในรายงานการศึกษานี้ จะนำเสนอการดำเนินงานของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่สำคัญ ซึ่งแบ่งได้เป็น ๓ ระยะ ดังนี้

๒.๔.๑ ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๗

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อเหตุรุนแรงก่อน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ สรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้มีการก่อตั้งอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๒ กลุ่มแรกคือ ขบวนการแนวร่วมแห่งชาติปลดปล่อยปัตตานี หรือ BNPP โดยทายาทเชื้อสายเจ้าเมืองในหัวเมืองมลายูเดิมและต่อมาได้มีการก่อตั้งกลุ่มในลักษณะนี้อีกหลายกลุ่ม อาทิ PULO BRN GMIP และเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๒ แกนนำ BIPP BRN GMP และ PULO ใหม่ ได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่ม BERSATU ขึ้นเพื่อเสริมสร้างความเป็นเอกภาพและให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กลุ่มต่าง ๆ มีการเคลื่อนไหวในภาพรวมอยู่ ๒ ลักษณะ คือ การเคลื่อนไหวด้านการเมือง และการเคลื่อนไหวด้านการทหาร **การเคลื่อนไหวด้านการเมือง**กระทำโดยการเผยแพร่แนวคิดแยกตัวเป็นรัฐอิสระ โฆษณาชวนเชื่อในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ องค์กรมุสลิมระหว่างประเทศ โดยเน้นในกลุ่มประเทศมุสลิม เพื่อขอรับการสนับสนุนทางด้านการเมือง การเงิน และการทหาร (การฝึก) มีการบิดเบือนข้อมูลให้ต่างชาติเห็นว่า รัฐบาลไทยปฏิบัติต่อคนมุสลิมในด้านลบ อาทิ ไม่ให้ความเป็นธรรมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังสร้างกระแสชาตินิยมต่อต้านรัฐบาลไทยในกลุ่มเยาวชนและราษฎรมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้วยการปลุกกระแส สร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ชนชาติมลายู และพยายามฉกฉวยประเด็น ที่รัฐมีนโยบายหรือการปฏิบัติที่กระทบต่อคนไทยมุสลิมมาขยายผล เพื่อให้ประชาชนเกลียดชังและต่อต้านรัฐ ส่วนการเคลื่อนไหว **ด้านการทหาร**กระทำโดยการตั้งกองกำลังติดอาวุธ และหน่วยก่อวินาศกรรม ซึ่งลักษณะการก่อเหตุส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าเขาชุมชนรอบนอกมากกว่าในชุมชนเมือง

๒) การเคลื่อนไหวในลักษณะที่มีกองกำลังที่ส่วนใหญ่ปฏิบัติการในพื้นที่ป่าเขา ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐมีเป้าหมายในการปฏิบัติอย่างชัดเจน และค่อนข้างได้ผล จนมีจำนวนลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด รัฐบาลได้ประกาศยุติสถานการณ์ก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๔ และเหตุรุนแรงที่เกิดขึ้นถือเป็นอาชญากรรมธรรมดาเหมือนเหตุที่เกิดขึ้นในพื้นที่ภูมิภาคอื่นส่วนในต่างประเทศ รัฐบาลได้ทำความเข้าใจกับรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ที่กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงขอรับการสนับสนุน ให้ได้รับทราบถึงข้อเท็จจริง รวมทั้งเชิญนักการทูตจากกลุ่มประเทศมุสลิม ไปดูข้อเท็จจริงในพื้นที่ ทำให้การช่วยเหลือจากกลุ่มประเทศเหล่านี้ลดลง

๓) แม้การดำเนินการแก้ไขปัญหาของรัฐบาลในห้วงเวลาดังกล่าว เป็นไปอย่างได้ผล แต่เนื่องจากมูลเหตุที่สำคัญ ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดในการแบ่งแยกดินแดน คือ **มูลเหตุทางประวัติศาสตร์ยังคงมีอยู่** กองกำลังของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงยังคงเคลื่อนไหวอยู่ตามป่าเขา แม้จะมีไม่มาก แต่ยังคงพยายามสร้างศักยภาพให้ราษฎรในพื้นที่เห็นว่า กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ยังมีแนวความคิดที่จะต่อสู้กับรัฐ

ต่อไป และแนวทางการเคลื่อนไหวได้เริ่มเปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือ กองกำลังตามป่าเขาหลักเลี้ยงการปะทะกับเจ้าหน้าที่ ไม่เป็นฝ่ายเข้ากระทำ เน้นการคงอิทธิพลในพื้นที่ที่มีแนวร่วมหรือเครือข่าย มีการเคลื่อนไหวก่อเหตุรุนแรงในเขตเมือง ลอบยิงเจ้าหน้าที่ และบุคคลที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ และบางส่วนหาเงินทุนด้วยการข่มขู่กรโชกทรัพย์ เช่น การจับคนเรียกค่าไถ่ ปล้นร้านทอง เรียกค่าคุ้มครองจากเจ้าของสวนยางพารา โดยส่วนใหญ่เป็นการกระทำของกลุ่มโจร GMIP จนได้รับการเรียกขานว่า เป็นกลุ่มโจรมัจฉาชีพที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรม

๔) กระแสโลกที่มีการเปลี่ยนแปลง ประเทศที่มีคนมุสลิมเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียต นอกจากนี้ การเคลื่อนไหวแย่งชิงอำนาจทางการเมือง ทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้มีการก่อกำเนิดของกลุ่มการเมืองในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ เน้นให้นักการเมืองมุสลิมมีอำนาจในการต่อรองผลประโยชน์ทางการเมืองสร้างกระแสมุสลิมเลือกมุสลิม ในขณะเดียวกันได้มีกระแสการเผยแผ่ศาสนาอิสลามในแนวทางเคร่งจารีต (กลุ่ม Islamization : การทำให้เป็นอิสลามบริสุทธิ์ ไม่มีลัทธิอื่น หรือวัฒนธรรมท้องถิ่นเจือปน) ในจังหวัดชายแดนภาคใต้เริ่มมีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนทุนในการดำเนินงานเป็นจำนวนมากจากองค์กรในประเทศตะวันออกกลาง การปฏิบัติศาสนกิจค่อนข้างเคร่งครัด ทำให้มีความแปลกแยกระหว่างไทยพุทธและมุสลิมเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมหลายอย่างที่ชาวไทยมุสลิมเคยจัดติดต่อกันมาช้านานถูกยกเลิก เช่น ประเพณีแห่ธง กิจกรรมร่วมไทยพุทธและมุสลิมมีน้อยลง เป็นช่องทางให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงหันมาเน้นการใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน เพื่อเป้าหมายในการแยกตัวเป็นรัฐอิสระมากขึ้น โดยมีศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) สถาบันศึกษาปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นแหล่งในการปลูกฝังแนวความคิด มีการจัดตั้งองค์กรบังหน้าที่เป็นรูปธรรมชัดเจนคือ มูลนิธิปูซากา (PUSAKA) มีวัตถุประสงค์ในการช่วยเหลือ สนับสนุนจัดตั้งตาดีกา แต่ถูกสมาชิกกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงระดับแกนนำเข้าไปแสวงประโยชน์ใช้เป็นองค์กรบังหน้าเพื่อเผยแพร่ และปลูกฝังแนวคิดแยกตัวเป็นรัฐอิสระที่ปรากฏหลักฐานชัดเจน คือ ครูสอนศาสนาโรงเรียนสัมพันธวิทยา (ปอเนาะเจาะไอร้อง) อำเภोजะาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เป็นแกนนำคนสำคัญของกลุ่มก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ดังกล่าว โดยมีตำแหน่งเป็นเลขานุการของมูลนิธิ

๕) การปลูกฝังแนวคิดแยกตัวเป็นรัฐอิสระดำเนินการอย่างปิดลับ แต่เป็นไปอย่างแพร่หลาย ในห้วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา (พิจารณาจากการจัดตั้งองค์กรบังหน้า มูลนิธิปูซากา เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๗) โดยการดำเนินการดังกล่าวไม่สามารถเอาผิดทางกฎหมายได้ เนื่องจากการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (อาณานิคมปัตตานี) แต่ได้ผล ทำให้เยาวชนเกิดความเกลียดชังคนไทยพุทธที่เข้ามายึดครอง นอกจากนี้กลุ่มนักวิชาการ/อาจารย์มหาวิทยาลัยในพื้นที่ หลายคนทำตนเป็นแนวร่วมของกลุ่มก่อเหตุรุนแรง (โดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ) โดยเผยแพร่ประวัติศาสตร์ปัตตานี (กลุ่มผู้เห็นต่างใช้คำว่า ปัตตานี) ทางสื่อมวลชน หรือเมื่อเกิดเหตุรุนแรงขึ้นในพื้นที่ และเสนอแนวความคิดเขตปกครองพิเศษในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในการแก้ไขปัญหาความไม่สงบ

เป็นการกระตุ้นความรู้สึกแปลกแยกระหว่างคนไทยพุทธกับคนมุสลิม และคนมุสลิมกับส่วนราชการเพิ่มมากขึ้น

๖) การปลูกฝังแนวคิดดังกล่าว เริ่มขยายวงเป็นการชักชวนเยาวชนทั้งในระบบโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะ นักเรียน นักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ และเยาวชนนอกระบบการศึกษา ในพื้นที่ให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก/แนวร่วมกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง เข้ารับการฝึกร่างกาย ฝึกอาวุธ โดยหน่วยงานความมั่นคงได้ตรวจพบเพิ่มมากขึ้นในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๔๔ และได้มีการติดตามตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง **การชักชวนเยาวชนเข้ารับการฝึกร่างกาย การฝึกอาวุธ ผู้ชักชวนจะไม่ระบุว่า ตนเองเป็นกลุ่มหรือขบวนการใด** แต่จากการตรวจสอบพบว่ากลุ่ม BRN เป็นกลุ่มหลักในการดำเนินการ และการดำเนินการในลักษณะปฏิบัติการลับ มีการสร้างเรื่องอำพรางอย่างเป็นระบบ ยากที่จะเอาผิดทางกฎหมาย เช่น การเข้ารับการฝึกร่างกาย การทดสอบร่างกายของผู้รับการชักชวน อาจกระทำกันในที่สาธารณะ เช่น สนามกีฬาสาธารณะ หรือการรวมกลุ่มกันไปร่วมรับประทานอาหารในแหล่งท่องเที่ยว การรวมตัวทำกิจกรรมในนามของกลุ่มชมรมมุสลิมพัฒนา แต่ในกิจกรรมจะแฝงการฝึกร่างกาย การทดสอบร่างกายไปในตัวด้วย

๗) การฝึกอาวุธส่วนใหญ่ กระทำในลักษณะเดียวกันคือ มีการอำพรางการปฏิบัติการ/การฝึก เช่น มีการจัดอบรมเยาวชนต่อต้านยาเสพติด มีการเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดในกิจกรรมภาคกลางวัน แต่ในภาคกลางคืนมีการฝึกอาวุธ โดยการฝึกอาวุธส่วนใหญ่จะใช้ไม้แทนปืน สถานที่ฝึกมีทั้งภายในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม สถาบันศึกษาปอเนาะ ในสวนยางพารา บริเวณมัสยิด และมีบางส่วนมีการฝึกด้วยอาวุธจริง

๘) การเคลื่อนไหวด้านการเมือง การปลูกฝังแนวความคิด การชักชวนเยาวชนเข้าเป็นสมาชิก การฝึกอาวุธ แสดงให้เห็นว่า **กลุ่มก่อเหตุรุนแรงได้มีการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ ในการต่อสู้จากการจัดตั้งกองกำลังในป่า มาเป็นการมีกองกำลังที่แฝงอยู่กับชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านชนบทและในเมืองโดยไม่แสดงตัว** ทำให้ไม่เป็นเป้าหมายในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ กองกำลังที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ป่าเขาซึ่งมีจำนวนน้อยสามารถสลายตัวเข้าร่วมตัวกับประชาชนในหมู่บ้าน/ชุมชนได้ แต่สามารถประกอบกำลังรวมกันเพื่อปฏิบัติการเป็นกลุ่มหรือสามารถรวมตัวกันได้อย่างรวดเร็วโดยใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ โดยเริ่มปรากฏความเคลื่อนไหวในการชุมนุมครั้งแรกที่ชัดเจน คือเหตุการณ์ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๖ ได้เกิดเหตุราษฎรจมน้ำทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดน เสียชีวิตจำนวน ๒ นาย ที่บ้านปอนังกือเปาะ ม.๕ ตำบลตันหยงมัส อำเภอระแงะ จังหวัดนราธิวาส จากการสืบสวนเชื่อได้ว่า เป็นการวางแผนของแกนนำผู้ก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ โดยก่อนเกิดเหตุได้มีการปล่อยข่าวลวงให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัวว่า มีกลุ่มนินจาซึ่งเป็นบุคคลนอกพื้นที่เข้ามาก่อเหตุในพื้นที่

๙) รัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหามาอย่างต่อเนื่อง จนสามารถลดทอนกองกำลังติดอาวุธของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงและบางส่วนได้ออกมารายงานตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เหตุรุนแรงตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ – พ.ศ. ๒๕๓๖ เฉลี่ยปีละไม่เกิน ๑๐ ครั้ง ในขณะที่กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้หันมาเน้นการใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน มีการบ่มเพาะสร้างเยาวชนรุ่นใหม่ ๆ เข้าสู่

ขบวนการการปลูกฝังอุดมการณ์แบ่งแยกดินแดน และการฝึกอาวุธ ได้เป็นจำนวนมาก ซึ่งครอบคลุมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด (ตาดีกา) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม และสถาบันศึกษาปอเนาะ บางแห่งที่เจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปดูแลไม่ทั่วถึง เป็นสถานที่ดำเนินงานอย่างปิดลับ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๗ โดยแฝงอยู่กับชาวบ้านทั้งในหมู่บ้านชนบท และในเมือง โดยไม่แสดงตัว จากการที่สามารถฟื้นฟูกองกำลัง และเริ่มมีขีดความสามารถ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถก่อเหตุรุนแรงเพิ่มขึ้น โดยในปี พ.ศ. ๒๕๔๔ เกิดเหตุการณ์ ๑๑๔ ครั้ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ จำนวน ๘๒ ครั้ง ปี พ.ศ. ๒๕๔๖ จำนวน ๘๔ ครั้ง และปัญหาความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ปะทุขึ้นอีกครั้ง เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ กองกำลังติดอาวุธของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเข้าโจมตีและปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ บ้านปิเหล็งได้ ต่าบลมะรือโบออก อำเภोजะเอยร์ จังหวัดนราธิวาส ตามมาด้วยเหตุการณ์จลาจลที่มัสยิดกรือเซะ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน และเหตุการณ์ชุมนุมหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม ในปีเดียวกัน

๒.๔.๒ ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒

สถานการณ์ความรุนแรงได้ทวีขึ้นอีกครั้ง ตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. ๒๕๔๗ อาทิ การปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส (๔ ม.ค. ๔๗) เหตุการณ์กรณีมัสยิดกรือเซะ (๒๘ เม.ย. ๔๗) การชุมนุมประท้วงหน้า สถานีตำรวจภูธรอำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส (๒๕ ต.ค. ๔๗) การก่อเหตุเพิ่มมากขึ้น ด้วยการเข้ามามีบทบาทในพื้นที่เศรษฐกิจในเขตชุมชนเมือง มีเป้าหมายก่อเหตุรุนแรงต่อเจ้าหน้าที่รัฐ คนไทยพุทธ คนไทยมุสลิมที่ต่อต้านหรือให้ความร่วมมือกับรัฐ การลอบวินาศกรรมสถานที่ราชการหน่วยงานของรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน การเร่งสร้างเยาวชน รุ่นใหม่เข้าสู่ขบวนการ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มก่อเหตุรุนแรง สรุปได้ดังต่อไปนี้

๑) สภาพแวดล้อมในพื้นที่ ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ได้เปลี่ยนแปลงไปหลังจากเหตุการณ์ปล้นอาวุธปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ขณะที่ฝ่ายราชการยังมีท่าทีลังเลต่อเหตุการณ์ในระยะแรก โดยเฉพาะผู้บริหารไม่ปักใจเชื่อว่า กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงมีศักยภาพในการปล้นอาวุธของหน่วยทหารได้และบางคนยังมีความคลางแคลงใจกับเหตุการณ์ดังกล่าว ในขณะที่เดียวกันยังเกิดภาวะขาดเอกภาพในแนวทางการทำงานของหน่วยราชการด้วยตนเอง จึงเปิดช่องว่างให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการปฏิบัติด้วยความรุนแรงในการรุกทุกแนวรบ ไม่ว่าจะเป็นการทหาร การเมือง/มวลชน สงครามข่าวสารและสังคมจิตวิทยา และการต่างประเทศเพิ่มมากยิ่งขึ้น กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้ขยายตัวจัดตั้งมวลชนโดยผ่านทางสมาชิกที่เป็นผู้นำศาสนาและครูสอนศาสนา ซึ่งเป็นรากแก้วของการยึดอำนาจรัฐ ได้อย่างรวดเร็ว ยังสามารถจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเข้าร่วมการเคลื่อนไหวจัดตั้งเป็นกองกำลังขนาดเล็กปฏิบัติการต่อเป้าหมายกองกำลังของรัฐในพื้นที่ซึ่งกลุ่มตนมีอิทธิพล

๒) การสร้างความหวาดกลัวให้กับประชาชนทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม เป็นแนวทางหลักของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ในการควบคุมมวลชน และขยายฐานแนวร่วม โดยทำให้ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ย้ำเกรง ไม่กล้าขัดขึ้น ไม่กล้าเป็นปฏิปักษ์ต่อกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง หากไม่เห็นด้วย/ไม่ร่วมมือก็อย่าขัดขวาง หรือนำความเคลื่อนไหวของกลุ่มไปเปิดเผยกับทางราชการ กล่าวคือ กลัวฝ่ายผู้ก่อเหตุรุนแรงมากกว่าฝ่ายราชการ ผู้ที่ไม่เห็นด้วย และผู้มีสถานะทางสังคมในกลุ่มมุสลิมบางคนต้องเล่นบทดีสองหน้าเพื่อความอยู่รอด ในขณะเดียวกันสามารถสร้างความหวาดระแวงให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างประชาชนชาวพุทธ และมุสลิมในพื้นที่ และในห้วงนี้ปรากฏการก่อเหตุต่อพระภิกษุและสามเณรด้วยการสังหารด้วยอาวุธมีคมและเผาในวัด และลอบวางระเบิดขณะออกบิณฑบาต รวมทั้งการลอบสังหารบุคคลากรทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเช่นกัน

๒.๔.๒.๑ การเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อเหตุและแนวร่วมในห้วงระยะที่ ๒ ได้ปรับการปฏิบัติงาน และแนวทางการดำเนินงาน ประมวลได้ดังนี้

(๑) กลุ่มผู้นำศาสนาที่เป็นสมาชิกและแนวร่วมกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง แสดงออกด้วยการกล่าวอ้างว่า ขอวางตัวเป็นกลาง ไม่สนใจเข้าร่วมในกระบวนการแก้ไขปัญหา แต่ในทางลับมีพฤติกรรมปลุกกระตม ปลุกฝังเกลี้ยกล่อม โน้มน้าว กัดดันให้เยาวชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก รวมทั้งปฏิบัติการข่าวสารด้วยการโจมตีเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อลดความน่าเชื่อถือ โดยเน้นตลอดเวลาว่า เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ใช่คนมุสลิม เพราะคนมุสลิมไม่มีอาวุธ โดยภาพที่ประชาชนในพื้นที่พบเห็นเมื่อกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงรวมตัวกันก่อเหตุมีบุคลิก/การแต่งกายคล้ายกับเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ อาสาสมัคร ตำรวจ ทหารพราน นาวิกโยธิน และบุคคลใส่ชุดลายพรางทหาร

(๒) กลุ่มการเมือง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปีกการเมืองของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง โดยเป็นแกนในการดำเนินงานทางด้านการเมือง เมื่อพบว่า เจ้าหน้าที่รัฐเกิดความผิดพลาดในการปฏิบัติที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ จะกดดันให้หน่วยงานรัฐชี้แจง ลงโทษ หรือให้ยุติการปฏิบัติงานในพื้นที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องถอยออกมาตั้งหลัก และเริ่มต้นใหม่ แต่ในทางกลับกันหากฝ่ายที่ตนสนับสนุนได้เปรียบด้วยการปฏิบัติการเชิงรุกต่อเจ้าหน้าที่ มักวางเฉยไม่แสดงออกหรือเข้ามาแก้ไขปัญหาดังกล่าวแต่อย่างใด

(๓) กลุ่มข้าราชการที่เป็นแนวร่วมกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง พยายามทุกวิถีทางเพื่อเข้าสู่เส้นทางผู้บริหารในทุกส่วนราชการ ด้วยการใส่ร้ายป้ายสี รวมตัวชุมนุมขับไล่ ร้องเรียนให้ข้าราชการไทยพุทธที่เป็นหัวหน้าส่วนราชการย้ายออกจากพื้นที่ เพื่อเปิดทางให้กลุ่มตนเข้ามาทำหน้าที่แทนด้วยเหตุผลว่า ไม่ใช่คนมุสลิม ไม่เข้าใจวัฒนธรรมของคนมุสลิมในพื้นที่ มีพฤติกรรมทุจริตฉ้อราษฎร์ บังหลวง และกรณีไม่ได้รับการตอบสนองจากฝ่ายรัฐ จะกระทำด้วยวิธีสุดท้ายด้วยการส่งสัญญาณให้สมาชิกกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ลอบสังหารหัวหน้าส่วนราชการในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา และพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสร้างภาพให้เห็นว่าเป็นเรื่อง การสร้างสถานการณ์ในพื้นที่

(๔) โรงเรียนเอกชนสอนศาสนา สถาบันศึกษาปอเนาะ ครูสอนศาสนา

บางแห่ง/บางคนในพื้นที่ ยังคงทำหน้าที่เป็นฝ่ายผลิตสมาชิกรุ่นใหม่ ๆ เข้าสู่ขบวนการ โดยให้สมาชิก ระดับแกนนำที่แฝงตัวในสถานศึกษา ปลุกระดม ชักชวน จัดหาสมาชิกอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างสมาชิก รุ่นใหม่สืบทอดอุดมการณ์ของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาขนาดใหญ่ บางแห่งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ และเครือข่ายที่ยังไม่ยุติการเคลื่อนไหว ในขณะที่ฝ่ายรัฐ/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ไม่กล้าดำเนินการใด ๆ เพราะเกรงจะส่งผลกระทบต่อด้านมวลชน สูญเสียตำแหน่งหน้าที่การงาน เสียชีวิต หรืออาจถูกชุมนุมขับไล่/ต่อต้านจากกลุ่มผู้ปกครอง/นักเรียน

(๕) กองกำลังติดอาวุธ ยังคงก่อเหตุร้ายอย่างต่อเนื่อง เน้นการปฏิบัติที่

รุนแรงสะเทือนขวัญ ส่งผลให้ทุกภาคส่วนของสังคมสนใจ รวมทั้งยังเคลื่อนไหวในลักษณะฝักใฝ่ การต่อสู้ให้แก่เยาวชนรุ่นใหม่ ที่ชักชวนจากสถาบันศึกษาด้านศาสนา เพื่อเพิ่มกำลังรบอย่างต่อเนื่อง และพบว่า ในห้วงเวลาดังกล่าว มีการปฏิบัติการในลักษณะรวมกลุ่มเพิ่มมากขึ้น โดยมีการสั่งการให้ สมาชิกที่มีความชำนาญด้านการต่อสู้จากทุกพื้นที่ ให้รวมตัวกันเป็นกองกำลังขนาดใหญ่ เพื่อปฏิบัติทาง ทหาร/โจมตีเป้าหมายทหาร/ตำรวจ/ฝ่ายปกครองในพื้นที่ เพื่อสร้างความมั่นใจ/เพิ่มทักษะการรบอย่าง เป็นระบบ ในขณะที่กลุ่มย่อยระดับหมู่บ้านยังคงประสานการปฏิบัติ ด้วยการสังหารคนไทยพุทธ คนไทย มุสลิมที่เป็นสายข่าว ผู้ที่ให้ความร่วมมือกับรัฐ รวมทั้งบุคคลที่เป็นพยานที่รู้เห็นการก่อเหตุร้ายอย่าง ต่อเนื่อง โดยเฉพาะการลอบยิงไทยพุทธ ทั้งบนถนนทางหลวงสายหลักและสายรองในชุมชน ขณะเดินทางไปทำงานหรือมีภารกิจนอกพื้นที่ และยังปรากฏการลอบวางระเบิดแบบเหยียบ ขณะเข้าไป กริตราย รวมทั้งลอบสังหารด้วยระเบิด และลอบยิงคนไทยพุทธที่เข้าไปหาของป่าในพื้นที่ ซึ่งเป็นเขต อิทธิพลของ ผกค. โดยอ้างว่า บุคคลเหล่านี้ เป็นสายข่าวของทางการ

(๖) สมาชิกและแนวร่วมในต่างประเทศ เคลื่อนไหวด้วยการขอเสียง

สนับสนุนจากกลุ่มประเทศมุสลิม เพื่อให้ผลักดันวาระจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าสู่ที่ประชุมองค์การ ความร่วมมืออิสลาม (Organisation of Islamic : OIC) รวมทั้งขอให้ช่วยสนับสนุนแนวคิดการปกครอง ตนเองหรือเขตการปกครองพิเศษอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการเคลื่อนไหวในลักษณะการประชาสัมพันธ์/ ปลุกระดมผ่านระบบสื่อสารออนไลน์ บิดเบือนข้อเท็จจริงว่า รัฐบาลไทยละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ ข่มเหงคนมุสลิม อาทิ นำกรณีเหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ จังหวัดปัตตานี การสลายการชุมนุมหน้าสถานี ตำรวจภูธรอำเภอตากใบ และการลอบสังหารคนไทยมุสลิมในมัสยิดบ้านไอร์ปาเย อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส มาขยายผล

(๗) การปฏิบัติการข่าวสารในเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีการโพสต์

ข้อความ/บทความเนื้อหาสาระโจมตี/ใส่ร้ายรัฐบาลไทยว่า กดขี่ข่มเหงพี่น้องมุสลิม พร้อมทั้งเรียกร้องให้ มุสลิมจากทั่วโลก สนับสนุนการต่อสู้เพื่อเอกราชของรัฐปัตตานี ด้วยข้อมูลทางประวัติศาสตร์มาบิดเบือน ว่า รัฐปัตตานีเป็นรัฐอิสระ ที่ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของประเทศไทย รวมทั้งยังมีการแสวงประโยชน์จาก ช่องทางนี้ในการทำสงครามศักดิ์สิทธิ์สากล (Global Jihad) เพื่อชักชวน จัดหาสมาชิก นัดหมายประชุม

แลกเปลี่ยนข่าวสาร สั่งการให้ก่อเหตุ เผยแพร่วิธีการก่อเหตุร้าย การผลิตระเบิดแสวงเครื่อง รวมทั้งหาช่องทางขอรับการสนับสนุนทางการเงินให้กับกลุ่ม

(๘) แนวร่วมและกลุ่มผู้สนับสนุนระดับหมู่บ้านรวมทั้งในชุมชน ทำหน้าที่ปล่อยข่าวลือ ข่าวลวง ปฏิบัติการข่มขู่ ก่อความ คุกคาม โดยประสานการปฏิบัติกับกลุ่มติดอาวุธลับสังหาร คนไทยมุสลิมที่ต่อต้าน/ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่รัฐ และคนไทยพุทธ เพื่อสร้างความหวาดกลัว เพื่อกดดันให้อพยพออกจากพื้นที่ และพยายามเข้าครอบครองกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินหรือที่อยู่อาศัยของคนไทยพุทธ ด้วยการขอซื้อในราคาถูก หรือคุกคามขัดขวางไม่ให้เข้าไปเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรในที่ดินของตนเอง รวมทั้งการทำลายพืชผลทางการเกษตร และในห้วงนี้เริ่มปรากฏ ความเคลื่อนไหวของมวลชนสตรีและเยาวชนซึ่งทางกลุ่มได้จัดตั้งออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมประท้วงในพื้นที่ต่าง ๆ กระจายในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เมื่อมีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไปกระทบต่อความรู้สึกของคนมุสลิมในพื้นที่ หรือกรณีเกิดเหตุรุนแรงต่อคนมุสลิมที่ไม่สามารถพิสูจน์ทราบได้ว่าเป็นการกระทำของฝ่ายใด แต่แนวร่วมในพื้นที่ปลุกกระดมและกล่าวหาว่าเป็นการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ

(๙) กลุ่มองค์กรนักศึกษา นักวิชาการมุสลิม นักกฎหมายมุสลิม องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรสิทธิมนุษยชน องค์กรระหว่างประเทศ ในพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวในทิศทางที่เอื้อประโยชน์ต่อแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง โดยมุ่งเน้นว่าเพื่อการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพพลเมือง การกำหนดใจตนเอง (Right to Self-determination - RSD) ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถแตะต้องได้ในทุกกรณี

(๑๐) การส่งสมาชิกและแนวร่วมเข้าไปแทรกซึมอยู่ในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรนักศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเคลื่อนไหวในแนวทางเดียวกัน คือ ทำลายความเชื่อถือของเจ้าหน้าที่รัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งต่อต้าน คัดค้านแผนงาน โครงการของรัฐที่ทางกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงอ้างว่า มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะโครงการที่จะทำให้กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบหรืออ่อนแอ ในส่วนของระดับแกนนำในพื้นที่ซึ่งยังไม่เปิดเผยตัว จะมีทำที่เป็นผู้สนับสนุนนโยบายของรัฐ แต่ในทางลับมีพฤติกรรมยุยงปลุกปั่นสร้างความแตกแยก นำเสนอข้อมูลข่าวสารบิดเบือน เพื่อให้ เจ้าหน้าที่รัฐ ช่วยทำลายคู่แข่ง กลั่นแกล้งผู้บริสุทธิ์ ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐ สงสัยในพฤติกรรมและเข้าควบคุมตัว จนผู้บริสุทธิ์เกิดความรู้สึกหวาดระแวงเจ้าหน้าที่รัฐ และหันไปสนับสนุนฝ่ายตรงข้าม

(๑๑) สื่อมวลชนในพื้นที่ซึ่งเห็นต่างจากรัฐ ประสานการทำงานกับสื่อที่เป็นแนวร่วมมุกกลับ ร่วมกันทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง เผยแพร่ข่าวสารโจมตีการทำงานของเจ้าหน้าที่ทำลายความเชื่อถือของหน่วยงานในพื้นที่ ตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ และโครงการสำคัญที่รัฐนำเข้าไปดำเนินการในพื้นที่ โดยนำเสนอข่าวสารทางลบ ให้เผยแพร่ไปยังประชาคมโลก เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่บิดเบือน ทำให้เกิดความเข้าใจผิด คิดว่ารัฐบาลไทยกระทำการในลักษณะ

ละเมิดสิทธิ ขั้นพื้นฐานของคนมุสลิมและพยายามบิดเบือนว่าคนมุสลิมเป็นชนกลุ่มน้อยถูกรัฐรังแก หรือสร้างภาพให้เห็นถึงการต่อสู้กันระหว่างชนกลุ่มน้อยมุสลิมกับรัฐบาลที่มีนโยบายขัดขวางการปฏิบัติศาสนกิจ และปฏิบัติต่อมุสลิมเหมือนเป็นพลเมืองชั้นสอง

๒.๔.๓ ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖

ห้วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ปัจจุบัน ภาครัฐได้เริ่มนำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มาเป็นกรอบแนวทางหลักในการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐ กลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ/กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ยังคงก่อเหตุรุนแรง เพื่อแสดงให้เห็นว่า ยังคงมีขบวนการอยู่ในขณะเดียวกันได้ เน้นงานทางด้านการเมือง/มวลชนอย่างเข้มข้น โดยการสร้างและแสดงอัตลักษณ์ การดำเนินงานในต่างประเทศ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ การแฝงเข้าไปในองค์กรภาคประชาสังคม (Civil Society Organizations : CSOs) องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organizations : NGOs) เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานในประเด็นต่าง ๆ รวมทั้งการเข้ามาเคลื่อนไหวขององค์การระหว่างประเทศ (International Organizations : IOs) ที่เข้ามาให้ความรู้กับประชาชน และกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ อาทิ ด้านสิทธิมนุษยชน การอบรมให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย การให้ความรู้/อบรมเกี่ยวกับการพูดคุยเพื่อสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในขณะเดียวกัน มีกลุ่มการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้งทั่วไปใน ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ ได้เข้าไปหาเสียง/จัดกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง เพื่อรับทราบปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหา รวมทั้งมีการดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ที่นำข้อมูลมาบิดเบือนอธิบายให้เห็นเงื่อนไขที่ทางกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงใช้อ้างอิงเพื่อก่อเหตุ อาทิ ดินแดนนี้เป็นของฝ่ายเขา ถูกสยามกดขี่ ควบคู่กับการนำศาสนามาตีความบิดเบือน สร้างความหวาดระแวงให้กับประชาชนต่างศาสนาในพื้นที่ ในส่วนการบ่มเพาะเพื่อสร้างเยาวชนรุ่นใหม่เข้าสู่ขบวนการยังมีความต่อเนื่อง และสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น เยาวชนรุ่นใหม่ทั้งชายและหญิงได้รวมตัวกันด้วยการแต่งกายชุดพื้นเมืองมลายูในวันสำคัญ เพื่อแสดงออกในเชิงสัญลักษณ์ และในระหว่างชุมนุมรวมตัว แนวร่วมผู้ก่อเหตุรุนแรงที่แฝงตัวเข้าร่วมได้มีการนำธงสัญลักษณ์ของกลุ่มเข้าร่วมขบวนแห่ด้วย ในขณะที่นักศึกษาในมหาวิทยาลัยได้มีการทำกิจกรรมอภิปรายเกี่ยวกับการกำหนดใจตนเอง และมีการเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทดลองออกเสียงการกำหนดใจตนเอง ซึ่งในการทำกิจกรรมมีนักวิชาการและนักการเมืองเข้าร่วมด้วย โดยอ้างในประเด็นสิทธิและเสรีภาพในการแสดงออก

สถานการณ์ก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงนี้ยังถือว่า เป็นปัญหาด้านความมั่นคง (security issue) ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติในอนาคต แม้ว่าฝ่ายรัฐจะสามารถควบคุมสถานการณ์ให้เป็นเรื่องของภายในประเทศ (internal affairs) และลดขีดความสามารถของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้มากขึ้น รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นและดูแลความปลอดภัยให้กับประชาชนในพื้นที่ได้ และเน้นการพัฒนาให้สอดคล้องกับความมั่นคง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนไม่ให้เป็นเงื่อนไขของความรุนแรง จากข้อมูลของหน่วยงานความมั่นคง ประเมินได้ว่า รูปแบบของการต่อสู้ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีรูปแบบผสมผสาน (hybrid warfare) ประกอบด้วยมิติต่าง ๆ ทั้งที่ใช้ความรุนแรง (violence) และไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence) ควบคู่กันไป

การใช้ความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง แม้ว่า ฝ่ายความมั่นคงจะบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดขึ้นจากงานการข่าวเชิงรุก ส่งผลให้โครงสร้างระดับพื้นที่ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ถูกสลายลงในหลายพื้นที่ แต่โครงสร้างระดับบน ยังคงถูกปกปิดไม่ให้เข้าถึง เพื่อป้องกันความปลอดภัยภายในขบวนการ และพบว่าจุดเริ่มต้นของการใช้ความรุนแรงด้วยการบ่มเพาะความรุนแรงในสถานศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ยังคงมีการปลูกฝังค่านิยมความเป็นชาตินิยมปัตตานี บ่มเพาะความรุนแรง และบิดเบือนคำสอนทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง โดยดำเนินการทางลับ ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกันจากพื้นฐานญาติพี่น้อง หรือผู้จบการศึกษาจากต่างประเทศ ทั้งจากประเทศเพื่อนบ้านในอาเซียนและในตะวันออกกลาง โดยมีความเชื่อมโยงทางเครือข่ายใน ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ และใน ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา ขณะที่การบ่มเพาะนอกสถานศึกษายังมีอย่างต่อเนื่องโดยใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ที่เข้าถึงเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ในพื้นที่ ส่งผลให้มีกลุ่มเยาวชนมีแนวคิดต่อต้านรัฐที่เปิดเผยและขยายพื้นฐานได้มากขึ้น ในขณะเดียวกัน การชักชวน การฝึกหรือการแสวงหาแนวร่วมใหม่ เข้ามาทดแทนกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่เสียชีวิตยังคงมีอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ยังคงมีการก่อเหตุรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ยังต้องใช้ความรุนแรงในการต่อรองกับฝ่ายรัฐในกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ดังนั้นทางกลุ่มจึงต้องรักษาแนวทาง การชักชวน การฝึก การวางแผน และการรื้อฟื้นกองกำลังขึ้นมาใหม่ ให้มีความรุนแรงเดินต่อไปได้ แต่ระมัดระวังและใช้รูปแบบทางลับ ดังจะเห็นจากการวางแผนในการฝึกภายในของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในบางหลักสูตร มีความรัดกุม โดยทดสอบความไว้วางใจ มีการจัดตั้งสถานที่ฝึกลับในพื้นที่ บางครั้งในเขตชุมชนเมือง จะใช้ร้านซ่อมคอมพิวเตอร์เป็นที่ฝึกหรือนัดพบ และยังมีฝึกการปฏิบัติการทั้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศเพื่อนบ้าน ผู้ที่ผ่านการฝึกจะพิจารณาคัดเลือกให้ทำหน้าที่ตามความเหมาะสม อาทิ บางคนรับภารกิจด้านการปฏิบัติการข่าวสารแต่ต้องได้รับการฝึกเพิ่มเติมที่เฉพาะเจาะจงในเรื่องนั้น ๆ โดยการฝึกข้างต้นเสมือนการรื้อฟื้นกองกำลังใหม่และต้องการขยายให้ครอบคลุมทั้ง ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้

นอกจากนั้น ยังพบว่า เมื่อกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเสียชีวิต จะพบการเคลื่อนไหวของผู้ที่เห็นอกเห็นใจ (sympathizer) มีการระดมเงินทุน เพื่อช่วยเหลือครอบครัวของผู้ที่เสียชีวิต อย่างเปิดเผยทั้งในรูปแบบบุคคลและจากองค์กรภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างจากรัฐ จนได้กลายเป็นแนวทางให้ความช่วยเหลือในพื้นที่ เหมือนเป็นรูปแบบการต่อต้าน หรือการขัดขืนต่ออำนาจรัฐในรูปแบบใหม่ รวมทั้งยังมีการยกย่องผู้เสียชีวิตอย่างเป็นวีรบุรุษ หรือเป็นชะฮีด โดยมีการแพทย์ให้มวลชนได้รับทราบ/เข้าร่วม และมีการบิดเบือนข้อมูลว่าเจ้าหน้าที่รัฐทำเกินกว่าเหตุ และอาจมีนัยสำคัญในเรื่องการมีตัวตนของผู้ก่อเหตุรุนแรง ซึ่งจะเป็นคู่ขัดแย้งในเรื่องสถานการณ์ความขัดแย้งทางอาวุธ (armed conflict)

สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมือง ตั้งแต่ภาครัฐเริ่มดำเนินนโยบายการพูดคุยเพื่อสันติสุขกับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่มีอิทธิพลต่อความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติที่มีความต่อเนื่อง ที่ส่งผลต่อสภาพแวดล้อมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ การเคลื่อนไหว

ของผู้ก่อเหตุรุนแรงในมิติต่าง ๆ กิจกรรมของภาคประชาสังคมผู้เห็นต่าง อันมีผลต่อฝ่ายรัฐและนโยบายที่เกี่ยวข้อง โดยกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ได้มีการปรับเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้มาใช้มิติทางการเมืองที่ไม่ใช้ความรุนแรง (non-violence) ถือว่าเป็นยุทธศาสตร์การต่อสู้ระยะยาว โดยการให้ความสำคัญต่อการพูดคุยเพื่อสันติสุขเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง ทำให้แกนนำผู้ก่อเหตุรุนแรงบางคนได้เปิดเผยตัวเพื่อสร้างการยอมรับจากนานาชาติ รวมทั้งการดำเนินงานภารกิจด้านมวลชนร่วมกับภาคประชาสังคม ผู้เห็นต่างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อสร้างสถานะไม่ให้ตกเป็นรองจาก ฝ่ายรัฐที่มีความได้เปรียบจากกรณีการเข้าถึงมวลชนเพื่อรับฟังความคิดเห็นด้วยการมุ่งขยายฐานมวลชน เพื่อใช้ฐานมวลชนสนับสนุนข้อเรียกร้องของผู้ก่อเหตุรุนแรง ในการพูดคุยเพื่อสันติสุข และการลงประชามติในอนาคต ในเรื่องข้อเสนอทางการเมืองที่ผู้ก่อเหตุรุนแรงได้เสนอเรื่องการปกครองตนเอง (self-government) อันจะทำให้สถานการณ์มีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เพราะเป็นการสร้างความชอบธรรมที่เกิดขึ้นจากการสร้างมวลชน โดยท่าทีของมวลชนบางส่วนมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนไปสนับสนุนกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ดังจะเห็นจากเมื่อ ผู้ก่อเหตุรุนแรง เสียชีวิตจะเข้ามาช่วยเหลือครอบครัวผู้ที่เสียชีวิตและในห้วงปัจจุบัน มีการขึ้นจากภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างเพิ่มมากขึ้น

สำหรับการเคลื่อนไหวทางการเมืองอีกด้านหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากภาคประชาสังคมผู้เห็นต่าง คือ การให้ความสำคัญต่อการลงรับสมัครเลือกตั้งเข้าไปในระบบรัฐสภา เพื่อผลักดันปัญหาในภาคใต้ให้ได้รับการแก้ไข ทั้งในด้านการผลักดันการพูดคุยเพื่อสันติสุข หรือการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน กระบวนการสันติภาพ และการแก้ไขรัฐธรรมนูญ ที่ขัดขวางความต้องการเอกราช โดยภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างมองว่า ฝ่ายรัฐไม่จริงใจต่อการพูดคุยเพื่อสันติสุข เพราะไม่ได้นำเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา

ในขณะเดียวกันเยาวชนรุ่นใหม่ทั้งชายและหญิงได้มีการรวมตัวกันด้วยการแต่งกายชุดพื้นเมืองมาหลายเพื่อแสดงออกในอัตลักษณ์ ประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น ในระหว่างชุมนุมรวมตัวทำกิจกรรม แนวร่วมกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่แฝงตัวเข้าร่วมได้มีการนำธงสัญลักษณ์ของกลุ่มเข้าร่วมขบวนแห่ด้วย นอกจากนี้ ยังปรากฏความเคลื่อนไหวของนักศึกษาแสดงออกกิจกรรมทางการเมืองสอดคล้องกับความเคลื่อนไหวของนักศึกษาในส่วนกลาง โดยมีประเด็นทางด้านการเมืองในจังหวัดชายแดนภาคใต้สอดแทรก อาทิ การเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายพิเศษในพื้นที่ การรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ยังปรากฏความเคลื่อนไหวของนักศึกษาในพื้นที่ ได้มีการทำกิจกรรมเกี่ยวกับการกำหนดใจตนเอง (Right to Self-Determination : RSD) ซึ่งในการทำกิจกรรมมีนักวิชาการและนักการเมืองเข้าร่วมด้วย ในระหว่างการทำกิจกรรมได้มีการจัดเวทีจำลองเชิญชวนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมออกเสียงลงประชามติการกำหนดใจตนเองเกี่ยวกับอนาคตของปัตตานี ภายหลังจากที่ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องได้รวบรวมพยานหลักฐาน เพื่อดำเนินคดีกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากมีพฤติการณ์ที่หมิ่นเหม่ต่อความมั่นคง ส่งผลให้ภาคประชาสังคมฝ่ายเห็นต่างจากรัฐ ในพื้นที่ออกมาเคลื่อนไหวกล่าวโจมตีเจ้าหน้าที่รัฐว่า เป็นการใช้กฎหมายเพื่อมาปิดปากกลุ่มที่เคลื่อนไหวเกี่ยวกับปัญหาปัตตานี ทั้งในพื้นที่ และเข้ามาทำกิจกรรมในส่วนกลาง รวมทั้งการแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนไทยและสำนักข่าวต่างประเทศในประเทศไทย และยังปรากฏความเคลื่อนไหวของนักการเมืองบางคนที่ไม่เห็นด้วยกับการดำเนินคดีดังกล่าวของเจ้าหน้าที่

การเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างจากรัฐ ได้มีการขับเคลื่อนภารกิจที่มีทิศทางส่วนใหญ่มุ่งต่อการขับเคลื่อนงานการเมืองในพื้นที่และสื่อสารไปยังภายนอกในเรื่องความขัดแย้งทางอาวุธ และต้องการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นด้วยการกำหนดใจตนเอง (RSD) ซึ่งเป็นเป้าหมายเดียวกันกับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง เพื่อให้บรรลุเป้าหมายข้างต้น จึงต้องขยายแนวทางข้างต้นไปยังมวลชนตามความชำนาญของแต่ละองค์กร ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายการเข้าถึงอย่างชัดเจนในพื้นที่เพื่อเพิ่มฐานของมวลชนเพื่อให้เกิดเสียงเรียกร้องให้ดีขึ้น ทั้งนี้ บางองค์กรได้ปรับโครงสร้างภายในคล้ายกับเขตการปกครอง หรือรูปแบบคล้ายกับโครงสร้างของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง รวมทั้งมีความเชื่อมโยงกันอย่างลับ ๆ และยังมีเป้าหมายเดียวกันในการต่อสู้ การนำเสนอเรื่อง ความขัดแย้งทางอาวุธในพื้นที่เพื่อให้ได้รับความสนใจจากองค์กรระหว่างประเทศ ส่วนแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ของภาคประชาสังคมผู้เห็นต่าง ได้รับการสนับสนุนจากบางประเทศในกลุ่มประเทศตะวันตกและเอเชีย ขณะที่การระดมทุนภายในของภาคประชาสังคมในพื้นที่มีอยู่บ้างแต่เป็นส่วนน้อย ในรูปแบบของการบริจาคจากการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับรัฐปัตตานี หรือการประกอบธุรกิจบางอย่าง รวมทั้งจะมีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อใช้เป็นช่องทางการระดมทุนที่สำคัญคือ การเคลื่อนไหวมีความเชื่อมต่อการเมืองส่วนกลางและการลงสมัครรับเลือกตั้งในการเลือกตั้งทั่วไป เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๖๖ สำหรับองค์กรภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างจากรัฐที่เป็นตัวหลักและมีบทบาทเด่นชัดในพื้นที่ในปัจจุบันได้เคยดำเนินกิจกรรมคู่ขนานไปกับฝ่ายรัฐ ในเรื่องบริหารจัดการการแพร่ระบาดของโควิด ๑๙ ด้วยการตรวจสอบความต้องการ และการชี้แนะประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งการจัดทำรายงานประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายรัฐ เป้าหมายคือดึงมวลชน ไม่ให้ไปอยู่กับฝ่ายรัฐฝ่ายเดียว

นอกจากนั้น ยังพบว่า การตรวจสอบโครงการขนาดใหญ่ของรัฐในพื้นที่ที่มีความเข้มข้นมากขึ้น โดยมีกลุ่มภาคประชาสังคมที่เห็นต่างจากรัฐบางส่วนเข้าร่วมและชี้แนะการต่อต้าน โดยกลุ่มนี้บางส่วนได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากกลุ่มประเทศตะวันตก ในการทำโครงการและกิจกรรมในด้านสิทธิมนุษยชนและการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน โดยอ้างว่า การทำกิจกรรมเพื่อให้ประชาชนเกิดการตระหนักรู้ในเรื่องสิทธิของตนเอง ต้องใช้แนวทางตรวจสอบกิจกรรมของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและภาคประชาสังคมบางกลุ่ม มีความเชื่อมโยงกับพรรคการเมืองที่ต่อต้านรัฐบาล จึงวางแนวทางเคลื่อนไหวในพื้นที่ เพื่อทำให้ภาพของการต่อต้านรัฐบาลมีขนาดใหญ่ครอบคลุมทั้งประเทศ โดยแนวทางการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้ จะมีต่อไปในพื้นที่ トラบโดที่ยังปรากฏความขัดแย้งทางการเมือง ในขณะที่รัฐได้เร่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อลดความยากจนของประชาชนในพื้นที่ ด้วยการนำโครงการพัฒนาเศรษฐกิจขนาดใหญ่ลงไปในพื้นที่ แต่ไม่สามารถขับเคลื่อนได้อย่างเต็มที่เพราะถูกมวลชนบางกลุ่มที่ได้รับข้อมูลไม่รอบด้านต่อต้าน

การปฏิบัติการข่าวสาร (information operation : IO) ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงและผู้สนับสนุน มีมิติและทิศทางที่ ดำเนินการควบคู่ไปกับการต่อสู้ทางการเมือง ด้วยช่องทางการสื่อสารของเทคโนโลยีสมัยใหม่ เนื่องจากต้นทุนต่ำแพร่กระจายเข้าถึงประชาชนได้ในวงกว้าง และผู้ที่เกี่ยวข้องบางส่วนเป็นภาคประชาสังคมผู้เห็นต่าง ได้รับการฝึกอบรมจากองค์กรต่างประเทศในด้านต่าง ๆ ส่งผลให้บุคคลเหล่านี้ มีความรู้และขีดความสามารถในเขียนรายงานการคิดวิเคราะห์ สามารถเป็นนักข่าว

นำเสนอรายงานในช่องทางต่าง ๆ รวมทั้งได้เกิด Influencer ต่าง ๆ จากภาคประชาสังคมผู้เห็นต่างในการวางประเด็นต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อฝ่ายรัฐ โดยจะมีการนำไปเผยแพร่ต่อตามช่องต่าง ๆ สำหรับสาระสำคัญในการปฏิบัติการข่าวสารที่ปรากฏ คือ ๑) การส่งต่อความคิดเรื่องรัฐปัตตานีในอดีต ๒) การสร้างฐานที่มั่นทางการเมืองด้วยการปลุกกระแสชาตินิยมลายุปัตตานี ๓) การตรวจสอบฝ่ายความมั่นคงในเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบต่าง ๆ ๔) การระดมทุนสนับสนุนครอบครัวของผู้ก่อเหตุรุนแรงที่เสียชีวิต ๕) การเรียกร้องให้ยกเลิกกฎหมายพิเศษ และการถอนทหารออกจากพื้นที่

การดำเนินงานด้านต่างประเทศ และการสร้างการยอมรับจากต่างประเทศ ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง มีความชัดเจนมากขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่มีการลงนามระหว่าง BRN กับ Geneva Call เมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ว่าด้วยการปกป้องเด็กจากผลกระทบของการขัดกันทางอาวุธ (Deed of Commitment for the Protection of children from the Effects of Armed Conflict) ซึ่งถือว่าเป็นการเปิดตัวในเวทีโลกครั้งแรกอย่างเปิดเผย และยังปฏิบัติตามหลักการสากลต่าง ๆ อาทิ การประกาศหยุดยิงในห้วงการแพร่ระบาดของโควิด ๑๙ ตามประกาศของ UN เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลก ขณะที่กลุ่ม BRN ได้จัดตั้งกลไกทำหน้าที่เพื่อการสื่อสารไปยังภายนอกขึ้นมาใหม่ อาทิ การจัดตั้งสำนักเลขาธิการกลาง (Central Secretariat) ฝ่ายประชาสัมพันธ์ (Department of Information) เป็นต้น สำหรับรูปแบบการประชาสัมพันธ์เชิงรุก คือ การจัดทำคลิป โลกีสตการออกแถลงการณ์ในวันสำคัญและการจัดทำวารสารเพื่อเผยแพร่ภายในขบวนการ ดังนั้น การเคลื่อนไหวด้านนี้ จะเข้มข้นมากยิ่งขึ้น เหตุผลหนึ่งเพื่อสร้างการมีตัวตน หลังจากที่ถูกกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง ตัดสินใจเข้าร่วมการพูดคุยเพื่อสันติสุข และยังรณรงค์ว่า สถานการณ์ในพื้นที่เป็นเรื่องความขัดแย้งทางอาวุธ และเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาในพื้นที่ด้วยแนวทาง การกำหนดใจตนเอง (RSD) ในขณะที่การสร้างการยอมรับจากต่างประเทศ ได้ถูกนำมาใช้ในการพูดคุยเพื่อสันติสุข โดยการให้ต่างชาติเข้ามามีส่วนร่วม อาทิ เป็นผู้เชี่ยวชาญ เข้าร่วมสังเกตการณ์หรือพยานในการพูดคุย ยังไม่รวมถึงกิจกรรมที่จะร่วมกันทำอื่น ๆ เช่น การลดความรุนแรง ต้องมีผู้สังเกตการณ์จากต่างประเทศ เพื่อสร้างสมดุลไม่ให้เสียเปรียบฝ่ายรัฐ ในการพูดคุยเพื่อสันติสุข ทั้งนี้ การสร้างตัวตนให้เป็นที่ยอมรับในต่างประเทศของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง จะดำเนินภารกิจในรูปแบบสากล หรือหลักการระหว่างประเทศ

นอกจากกลุ่ม BRN ที่เป็นกลุ่มหลักในการเคลื่อนไหวทั้งในและต่างประเทศแล้ว กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงกลุ่มอื่นก็ให้ความสำคัญกับการเคลื่อนไหวในต่างประเทศเช่นกัน ดังจะเห็นจากทางกลุ่ม PULO MKP ได้ทำหนังสือไปยัง OIC EU และ UN เพื่อให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในเรื่องเอกราช แม้ว่าหลายฝ่ายจะประเมินว่า กลุ่มนี้ไม่มีกองกำลังและมีอิทธิพลในพื้นที่หากเทียบกับ BRN แต่ในด้านการต่างประเทศ และการปฏิบัติการข่าวสารแล้วมีบุคคลของกลุ่มที่เข้าถึง OIC ได้และเคยแสดงผลงานโน้มน้าวให้ที่ประชุม OIC ออกข้อมติสนับสนุนการพูดคุยเพื่อสันติสุขและรับรองกลุ่มก่อความไม่สงบ เมื่อต้นปี พ.ศ. ๒๕๖๔ มาแล้ว ซึ่งในอนาคตเชื่อว่า จะมีร่วมมือกันมากขึ้นซึ่งอาจจะเพิ่มศักยภาพด้านการต่างประเทศของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้

บทที่ ๓

พัฒนาการในการแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้

การประเมินสถานการณ์ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในบทที่ผ่านมา ได้แบ่งออกเป็น ๓ ห้วงเวลา ประกอบด้วย ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒ (ก่อนการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) และระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖ (การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) โดยอธิบายถึง พัฒนาการของการก่อเหตุรุนแรงของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ/กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงในแต่ละห้วงเวลา สำหรับในบทนี้ จะอธิบายถึงพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐ ในแต่ละห้วงเวลา ที่เป็นการแก้ไขปัญหาลำหัดที่สอดคล้องกับสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในพื้นที่

พัฒนาการการเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ/กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง จะมีการปรับปรับพฤติกรรมการต่อสู้ ทั้งปีทางทหารและปีทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา ส่วนการแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้ของรัฐบาลที่ผ่านมา ตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จนถึงปัจจุบัน ได้ดำเนินนโยบายการเมืองนำการทหาร ยึดมั่นแนวทางสันติวิธี เป็นแนวทางหลัก และน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” มาใช้ในการแก้ไขสถานการณ์ และด้วยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความแตกต่างจากการบริหารราชการภูมิภาคอื่นๆ นอกจากการกำหนดให้มีนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นการเฉพาะในการแก้ไขปัญหาลำหัดแล้ว ในส่วนของงบประมาณ ยังได้รับงบประมาณในการแก้ไขปัญหาลำหัดจากแผนงานบูรณาการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้ เพิ่มจากงบประมาณปกติของส่วนราชการอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายของรัฐบาลครั้งสำคัญที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามรัฐบาลที่เข้ามาบริหารงาน เริ่มในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ที่กำหนดให้ทุกรัฐบาลและทุกหน่วยงานต้องนำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี มาเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงาน ทำให้การบริหารราชการมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

สำหรับพัฒนาการในการแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้ จะกล่าวถึง นโยบายรัฐบาล นโยบายที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาลำหัดและการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังต่อไปนี้

๓.๑ นโยบายรัฐบาล

ฝ่ายการเมืองมีบทบาทสำคัญในการร่วมกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน นโยบายรัฐบาล เป็นสิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจเลือกที่จะกระทำผ่านการใช้อำนาจอย่างเป็นทางการ ในการกำหนดทิศทางการขับเคลื่อนประเทศ การแถลงนโยบายรัฐบาล เริ่มปรากฏข้อความ “การแก้ไขปัญหาลำหัดชายแดนภาคใต้” ในคำแถลงนโยบายของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (สมัยที่ ๒) ต่อรัฐสภา

เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ภายหลังการก่อเหตุรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ อาทิ การปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ ๔ อำเภอเจาะไอร้อง จังหวัดนราธิวาส เหตุการณ์กรณีสังหารหมู่ที่อำเภอบึงนาราง จังหวัดพิจิตร การชุมนุมประท้วงหน้าสถานีตำรวจภูธร อำเภอบึงนาราง จังหวัดนราธิวาส หลังจากนั้นในรัฐบาลต่อมา ได้ให้ความสำคัญและกำหนดให้การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นหนึ่งในนโยบายที่รัฐบาลต้องดำเนินการ โดยสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
๒๕๔๘	พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร (สมัยที่ ๒) แถลงต่อรัฐสภา วันพุธที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๔๘	นโยบายหลัก ข้อ ๘ นโยบายรักษาความมั่นคงของรัฐ^๑ รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยระดมทรัพยากรและปรับปรุงการบริหารจัดการทั้งปวงตามหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินขึ้นในพื้นที่โดยเร็วที่สุด รวมทั้งมุ่งส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในพื้นที่อย่างยั่งยืน โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน การสร้างความสมานฉันท์ ทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่ การอำนวยความสะดวกและยุติธรรม การขจัดอิทธิพลอำนาจมืด การประทุพทุฏจริต ผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเฉียบขาด ควบคู่ไปกับการจัดการความยากจน การพัฒนาการศึกษา และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของประชาชน ตลอดจนร่วมมือกับนานาชาติ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และการก่อความไม่สงบบริเวณชายแดน
๒๕๔๙	พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ แถลงต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙	นโยบายหลัก ข้อ ๔ นโยบายการต่างประเทศ^๒ ๔.๑ ดำเนินบทบาทเชิงรุกในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อสนับสนุนความปรองดองและความมั่นคงในชาติ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในภาคใต้ ข้อ ๕ นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ ๕.๑ ส่งเสริมการพหุภาคีกำลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และภาควิชาการ เพื่อการป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่องในยามปกติ และนำไปสู่การระดมสรรพกำลังเพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพให้เพียงพอและทันเวลาในยามไม่ปกติ ทั้งนี้ ในยามปกติ รัฐบาลจะเสริมสร้างและใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนการพัฒนาพลังอำนาจของชาติทุกด้าน เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคงและมั่งคั่งภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจ

^๑ <https://dl.parliament.go.th/handle/๒๐.๕๐๐.๑๓๐๗๒/๔๒๖๐๕๑>

^๒ <https://dl.parliament.go.th/handle/๒๐.๕๐๐.๑๓๐๗๒/๔๒๖๒๐๐>

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
		พอเพียง มีความสมานฉันท์ สามารถป้องกัน บรรเทา และแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติ ได้แก่ ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำแนวทางพระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา"
๒๕๕๑	นายสมัคร สุนทรเวช แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑	การดำเนินนโยบาย ภายใต้หลักการสำคัญ^๓ ประการแรก คือ การสร้างความสมานฉันท์ให้แก่คนไทยทุกภาคส่วนที่จะต้องร่วมมือกันในการนำพาประเทศให้ผ่านพ้นวิกฤตการณ์ต่าง ๆ และสร้างรากฐานที่มั่นคงสำหรับประเทศในอนาคต การสร้างความสมานฉันท์นี้รวมถึงเรื่องที่สำคัญ คือ การแก้ไขและเยียวยาปัญหาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ไปสู่แนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและสามัคคีของพี่น้องประชาชนในพื้นที่และพัฒนาศักยภาพเศรษฐกิจในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศให้เป็นฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก ข้อ ๑.๒ แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำแนวทางพระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" มาดำเนินการกิจในด้านความมั่นคงและการพัฒนา โดยให้มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของประชาชน ตลอดจนทั้งอำนวยความสะดวกและเป็นธรรมและความยุติธรรม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สร้างความสมานฉันท์และสันติสุขในพื้นที่โดยเร็วที่สุด นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลา ๔ ปี ข้อ ๗. นโยบายความมั่นคงของรัฐ รัฐบาลจะรักษาความมั่นคงของประเทศ สถาบันพระมหากษัตริย์ และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และสร้างความสมานฉันท์ของคนในชาติ เตรียมความพร้อมในการเผชิญภัยคุกคามทุกรูปแบบ ทั้งภัยธรรมชาติและความขัดแย้งที่อาจส่งผลกระทบต่อประเทศไทย แก้ไขความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้และสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขสามัคคี สร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนในทุกพื้นที่ของประเทศ และต่อต้านภัยสังคมในทุกรูปแบบ ข้อ ๘. นโยบายการบริหารจัดการที่ดี ๘.๒ กฎหมายและการยุติธรรม ๘.๒.๔ เสริมสร้างความยุติธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งพัฒนากฎหมายและระบบงานยุติธรรมที่สอดคล้องกับพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมท้องถิ่น บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ขจัดเงื่อนไขความไม่ยุติธรรม และพัฒนาระบบการพิสูจน์การกระทำผิดที่มีประสิทธิภาพ

^๓ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๖๔ ง (๓๑ มีนาคม ๒๕๕๑): ๒-๓, ๒๐, ๒๔.

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
๒๕๕๑	นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ แถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑	นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก^๔ ข้อ ๑.๒ แก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดย น้อมนำแนวทางพระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" มาดำเนินการกิจ ด้านการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ด้าน การพัฒนาเพื่อปรับปรุงส่งเสริมธรรมาภิบาล ซึ่งรวมถึงการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมและความยุติธรรม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่ ซึ่งรวมถึงการจัดให้มีบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง โดยให้การกิจ ต่าง ๆ มีความสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเชื่อของประชาชน รวมทั้งเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน และมีการจัดการอย่างมีเอกภาพ เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อย ความสมานฉันท์ และสันติสุขในพื้นที่โดยเร็วที่สุด นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลา ๓ ปี ข้อ ๗ นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๗.๓ ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีและความร่วมมือกับทุกประเทศและ องค์กรมุสลิมระหว่างประเทศ เพื่อให้ประเทศและองค์กรเหล่านี้ มีความ เข้าใจที่ถูกต้องและสนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้
๒๕๕๑	นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ ๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๑	นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก^๕ ข้อ ๑.๑.๒ จัดให้มีสำนักงานบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นองค์กรถาวรเพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาและพัฒนาพื้นที่ชายแดนภาคใต้ โดยยึดมั่นหลักการ สร้างความสมานฉันท์และแนวทาง "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ใช้กระบวนการยุติธรรมกับผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัดและ เป็นธรรม กำหนดจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นเขตพัฒนาพิเศษ ที่มีการสนับสนุนแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ สิทธิพิเศษด้านภาษี และอุตสาหกรรมฮาลาล รวมทั้งสนับสนุนให้เป็นเขตพัฒนาพิเศษที่มี ความยืดหยุ่นและหลากหลายทางศาสนาและวัฒนธรรม นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะเวลา ๓ ปี ข้อ ๗ นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๗.๓ ส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศมุสลิมและองค์กร อิสลามระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและสนับสนุน แนวทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย

^๔ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๑๖๔ ง (๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๑): ๔, ๒๔.

^๕ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๑๙๘ ง (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๑): ๔, ๒๙.

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
๒๕๕๔	นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา วันอังคารที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔	นโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก^๖ ข้อ ๑.๕ เร่งนำสันติสุขและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนกลับมาสู่พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ควบคู่ไปกับการจัดการความยากจน ยาเสพติด และอิทธิพลอำนาจมืด โดยน้อมนำกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" เป็นหลักปฏิบัติในแนวทางสันติวิธี โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในทุกภาคส่วนกับประชาชนในพื้นที่ อำนวยความยุติธรรมอย่างทั่วถึง เพิ่มโอกาสทางการศึกษาและคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสและความเสมอภาค พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ เคารพอัตลักษณ์ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบที่สอดคล้องกับลักษณะพื้นที่โดยไม่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ จะมีการบูรณาการการบริหารจัดการทุกภาคส่วนให้มีเอกภาพทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ รวมทั้งปรับปรุงพัฒนากฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้อง ทันสมัย กับสภาพความเป็นจริงของปัญหาที่เกิดขึ้นตลอดจนเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบอย่างเป็นธรรม นโยบายที่จะดำเนินการภายในช่วงระยะ ๔ ปี ข้อ ๗ นโยบายการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ๗.๑๐ ส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศมุสลิมและองค์กรอิสลามระหว่างประเทศ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องว่า ประเทศไทยกำลังดำเนินการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ในฐานะปัญหาภายในประเทศที่มีความสำคัญด้วยหลักการตามแนวพระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ข้อ ๘ กฎหมายและการยุติธรรม ๘.๒.๓ เพิ่มประสิทธิภาพการสืบสวนสอบสวน การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมการนำมาตรการทางภาษีและการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินมาใช้ในการดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดและฟื้นฟูพัฒนาผู้กระทำความผิดให้เป็นคนดีสามารถกลับสู่สังคมได้ เพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมเด็กและเยาวชน การคุมประพฤติ การบังคับคดีและส่งเสริมความยุติธรรมและความเป็นธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

^๖ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๘ ตอนพิเศษ ๙๔ ง (๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔): ๖, ๓๗, ๔๐.

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
๒๕๕๗	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ วันศุกร์ที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗	นโยบายหลัก^๗ ข้อ ๒ การรักษาความมั่นคงของรัฐและการต่างประเทศ ๒.๒ เร่งแก้ไขปัญหากการใช้ความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยนายยุทธศาสตร์ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนามาใช้ตามแนวทาง กลียานมิตรแบบสันติวิธี ส่งเสริมการพูดคุยเพื่อสันติสุขกับผู้มีความคิดเห็นต่างจากรัฐ สร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรมตามหลักนิติธรรมและหลักสิทธิมนุษยชน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นพหุสังคม ขจัดการฉวยโอกาสก่อความรุนแรงแทรกซ้อน เพื่อซ้ำเติมปัญหาไม่ว่าจาก ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่นหรือเจ้าหน้าที่ฝ่ายบ้านเมือง ทั้งจะเพิ่มระดับปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศ และองค์การระหว่างประเทศที่อาจช่วยคลี่คลายปัญหาได้
๒๕๖๒	พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา แถลงต่อรัฐสภา วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒	นโยบายหลัก^๘ ข้อ ๖ การพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและการกระจายสู่ภูมิภาค ๖.๑.๒ ส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่ระเบียงเศรษฐกิจภาคใต้และการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการขนส่งและโลจิสติกส์ เพื่อเพิ่มช่องทางการส่งออกสินค้าทางทะเลของประเทศและของภาคใต้ โดยเฉพาะการส่งออกไปยังเอเชียใต้ พัฒนาการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ฝั่งอันดามันกับฝั่งอ่าวไทย และพัฒนาอุตสาหกรรมฐานชีวภาพและการแปรรูปการเกษตรจากทรัพยากรในพื้นที่และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม และการพัฒนาเมืองน่าอยู่ นโยบายเร่งด่วน ข้อ ๙ การแก้ไขปัญหายาเสพติดและสร้างความสงบสุขในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ “...เร่งสร้างความสงบสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยน้อมนำยุทธศาสตร์ พระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นหลักในการดำเนินการ ยกระดับคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ ของประชาชน ทั้งในด้านการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ในพื้นที่ เร่งรัดการให้ความช่วยเหลือเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากความไม่สงบ รวมทั้งจัดสวัสดิการ ที่เหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ โดยให้เป็นการแก้ไขปัญหาภายในของประเทศด้วยกฎหมายไทย และหลักการสากล”

^๗ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๑๘๐ ง (๑๒ กันยายน ๒๕๕๗): ๓ - ๔.

^๘ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๘๖ ง (๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒): ๑๗, ๓๒ - ๓๓.

ตารางที่ ๓.๑ สรุปนโยบายรัฐบาลที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้		
พ.ศ.	รัฐบาล	สาระสำคัญ
๒๕๖๖	นายเศรษฐา ทวีสิน แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖	ไม่ได้ระบุการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ไว้อย่างชัดเจน แต่มีข้อความที่เกี่ยวข้องกันในคำแถลงนโยบาย หน้า ๑๒ ^๙ ดังนี้ “...จะสนับสนุนให้มีความร่วมมือระหว่างรัฐกับประชาชน ประชาชนกับประชาชนที่มีความแตกต่างทางความคิด ศาสนา และอุดมการณ์ ให้สามารถอาศัยอยู่ ร่วมกันได้อย่างสันติสุขภายใต้หลักนิติธรรมที่เข้มแข็ง เพื่อให้สันติภาพเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศต่อไป”

๓.๒ นโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ

การบริหารราชการแผ่นดิน เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐและนโยบายของรัฐบาลที่ใช้ในการบริหารประเทศ สำหรับการบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้พัฒนาอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และปรับปรุงเป็น คณะกรรมการเร่งรัดพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ในปี พ.ศ. ๒๕๑๙ โดยมี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นประธานการบริหารราชการในช่วงนั้น เป็นการวางรากฐานการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการสร้างความเข้าใจกับประชาชน

ในส่วนข้าราชการในหน่วยงานของรัฐ มีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานปกครองจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นใน ปี พ.ศ. ๒๕๐๗ เพื่อทำหน้าที่ปฐมนิเทศข้าราชการทุกประเภทที่ย้ายมาทำงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ประสานงานด้านการข่าว นับตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๑ รัฐบาลได้จัดการปัญหาและพัฒนาอย่างเป็นระบบใน ๓ ด้าน คือ ๑) การกำหนดนโยบายความมั่นคงแห่งชาติเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๒) การจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ กองบัญชาการผสมพลเรือนทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) และ ๓) การจัดทำแผนเร่งรัดพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้

นโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ สามารถสรุปพัฒนาการในประเด็นสำคัญ ๆ ได้ดังนี้

^๙ คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๒๒๑ ง (๑๑ กันยายน ๒๕๖๖): ๑๒.

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
๒๕๒๑	นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๒๑ - ๒๕๓๐) ฉบับที่ ๑ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	มุ่งให้เกิดการประสานงาน ระหว่างส่วนราชการในการแก้ไข ปัญหาของพื้นที่ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้เกิดความสงบ เรียบร้อยในพื้นที่ และให้มีการปรับสภาพแวดล้อมทั้งทางด้านสังคม จิตวิทยา การเมือง เศรษฐกิจให้เกิดการพัฒนาพื้นที่ที่เห็นผลรวดเร็ว ยิ่งขึ้น โดยเน้นการปลูกฝังการพูด การใช้ภาษาไทย การสร้างศรัทธา ต่อทางราชการ ปรับปรุงความเป็นอยู่และรักษาความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมทั้งการสร้างความเข้าใจอันดีกับ ประเทศมุสลิม
๒๕๒๔	คำสั่งนายกรัฐมนตรี ที่ ๘/๒๕๒๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๔ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี	ใช้นโยบาย "การเมืองนำการทหาร" เพื่อแก้ไขปัญหาโดย สันติวิธี ในการดึงผู้ก่อความไม่สงบในพื้นที่เข้ามาร่วมพัฒนาชีวิต ความเป็นอยู่ สร้างความเป็นธรรมเป็นเสมอภาคในพื้นที่ โดยมีคำสั่ง ให้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีหน้าที่ในการดำเนินงานด้านการเมือง และสังคมจิตวิทยา และจัดตั้งกองบัญชาการผสมพลเรือนทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) มีอำนาจหน้าที่ในการปราบปรามการก่อการร้ายทุกรูปแบบ เป็น การปฏิบัติงานด้านการเมือง ควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานด้าน การทหาร ภายใต้การควบคุมของแม่ทัพภาคที่ ๔
๒๕๓๑	นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๓๑ - ๒๕๓๖) ฉบับที่ ๒ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	มุ่งสร้างความสามัคคี สร้างความสงบ และความอยู่ดีมีสุข ของประชาชน มุ่งให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดความ หวาดระแวง และยอมรับในความแตกต่างเน้นการเรียนรู้ภาษาไทย เพิ่มขึ้นจากมลายูท้องถิ่น เพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสาร และพัฒนา คุณภาพชีวิต เป็นนโยบายที่ให้ความสำคัญด้านสังคมจิตวิทยา เน้น การทำงานมวลชน และพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด้านการรักษาความสงบเน้นงานการเมืองนำการทหาร เพื่อจูงใจให้กลุ่มก่อการร้ายเข้ามาบอตัว การป้องกันและปราบปรามใช้ การแยกมิตรแยกศัตรูอย่างชัดเจน กดดันด้วยกำลังและสนับสนุนด้วย การทำงานมวลชน เพื่อโคตโคตยากลุ่มก่อการร้าย
๒๕๓๗	นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๔๑) ฉบับที่ ๓ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	มุ่งการพัฒนาเศรษฐกิจบรรลุผลตามแผนงานที่ได้กำหนดไว้ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม และเพื่อให้ กระบวนการพัฒนาต่าง ๆ ของสังคมเป็นไปอย่างสมดุลในการรักษา และส่งเสริมเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น เพื่อให้เกิด ความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประชาชนกับทางราชการ และประชาชนมี ส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง รวมทั้งสร้างความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินของขบวนการโจรก่อการร้าย

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
๒๕๔๒	นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๔๒ - ๒๕๔๖) ^{๑๐} ฉบับที่ ๔ นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	เน้นการให้ความสำคัญกับ "คนในเชิงวัฒนธรรม" โดยเฉพาะวิถีชีวิตของคนในพื้นที่ให้สามารถ "อยู่อย่างมุสลิม" ในสังคมไทยอย่างมีความสุขและมีความสามัคคี เห็นคุณค่าในความหลากหลายของวัฒนธรรมที่เป็นพลังสร้างสรรค์สังคมไทยและการปกป้องวิถีชีวิตของประชาชน ให้สามารถดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาได้อย่างราบรื่น มีความเสมอภาคในโอกาส มีความปลอดภัย มีภาวะทางสังคมจิตวิทยาที่เข้มแข็ง และใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีวัฒนธรรมในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการพัฒนาร่วมกับประเทศเพื่อนบ้านและโลกมุสลิม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาเสียดินแดนในเชิงป้องกันเชิงรุกโดยใช้เอกลักษณ์ของท้องถิ่นและเครือข่ายทางสังคมสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเยาวชนและสังคม
๒๕๔๕	คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๒๓/๒๕๔๕ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๔๕ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	มีคำสั่งยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือนทหารที่ ๔๓ (พตท.๔๓) เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕ มีการจัดตั้งองค์กร อาทิต คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ (กอส.) / กอ.สสส.จชต. / กสชต. / กบชต.
๒๕๔๖	คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๕๔/๒๕๔๖ ลงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๖ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	แต่งตั้ง คณะกรรมการนโยบายเฉพาะกิจแก้ไขปัญหาและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กปต.) ขึ้นมา มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นประธาน
๒๕๔๖	นโยบายการจัดการ ความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ^{๑๑} (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๑๘๗/๒๕๔๖) ลงวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๔๖ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	ให้องค์กรรัฐให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็นการนำเสนอวัฒนธรรมความมั่นคงของชาติที่ให้ความสำคัญในการปกป้องวิถีชีวิต และระหว่างรัฐกับประชาชนด้วยสันติวิธี ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในปัจจุบัน ลดความขัดแย้งที่ไม่จำเป็นในอนาคต และเป็นการฟื้นฟูความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อรัฐ คำสั่งนี้จะเป็นการเชื่อมโยงแนวทางสำคัญของ "ยุทธศาสตร์สันติวิธีเพื่อความมั่นคงของชาติ" กับ "นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ" ที่เน้นการเสริมสร้างพลังความสามัคคีบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในบรรยากาศของการมีทัศนคติที่ดี ห่วงใย เอื้ออาทรทำให้คนในชาติอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขบนพื้นฐานของความหลากหลายในวิถีคิด วิถีชีวิต และวัฒนธรรม โดยอาศัยจินตนาการและพลังปัญญา พร้อมเผชิญและเรียนรู้การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และไม่ใช่ความรุนแรงต่อกันเมื่อเกิดความขัดแย้งโดยความเห็นต่างกัน

^{๑๐} <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๘/๐๘/PolicySouth๔๒๐๔๖.pdf>

^{๑๑} <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/๒๕๕๓/๔๔๐๘/๔/appen๒.pdf>

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
๒๕๔๗	คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๖๗/๒๕๔๗ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๔๗ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	จัดตั้งกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายใน ส่วนหน้าใช้ชื่อว่า “กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้” (กอ.สสส.จชต.) เป็นศูนย์ควบคุมและแกนหลักในการประสานการปฏิบัติงานในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อแก้ไขปัญหาความไร้เอกภาพของหน่วยงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ และทหาร
๒๕๔๘	คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๐/๒๕๔๘ ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ (กสชต.) ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี
๒๕๔๙	นโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ^{๑๒} (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๖/๒๕๔๙) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี	ข้อ ๑ ให้จัดตั้งองค์กรบริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นการเฉพาะ เพื่อให้เกิดเอกภาพการดำเนินงานตามนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างส่วนราชการฝ่ายพลเรือน ตำรวจ ทหาร และภาคประชาชนในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและการพัฒนาในพื้นที่ รวมทั้งการจัดเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง ข้อ ๒ ^{๑๓} กำหนดนโยบายเสริมสร้างสันติสุขในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยสงบสันติ ปราศจากเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรง และมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการสร้างความสมานฉันท์และความเป็นธรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาและการสร้างสันติภาพอย่างยั่งยืน
๒๕๔๙	การบริหารราชการใน จังหวัดชายแดนภาคใต้ ^{๑๔} (คำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ ๒๐๗/๒๕๔๙) ลงวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๕๔๙ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี	ข้อ ๓ ให้จัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ขึ้นเรียกโดยย่อว่า “ศอ.บต.” เป็นหน่วยงานภายในสำนักนายกรัฐมนตรี ภายใต้การกำกับ ดูแลของ กอ.รมน. และให้รองปลัดกระทรวงมหาดไทยซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งเป็น ผอ.ศอ.บต. รับผิดชอบบังคับบัญชาข้าราชการและการดำเนินงานของ ศอ.บต. การจัดโครงสร้าง และอัตรากำลังภายใน ศอ.บต. ให้เป็นไปตามที่กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนด ข้อ ๔ ให้ ศอ.บต. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้...

^{๑๒} <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๘/๐๘/policy/๒๐๖.pdf>

^{๑๓} ยกเลิกนโยบายฯ หลังจากสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติจัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้แล้วเสร็จ

^{๑๔} <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/๒๕๕๓/๔๔๐๘/๔/appen๒.pdf>

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
		ข้อ ๕ ให้ กอ.รมน. จัดตั้งกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหาร เรียกโดยย่อว่า "พตท." เป็นหน่วยงานภายใต้ กอ.รมน.ภาค ๔ โดยมี ผบ.พตท. ซึ่งแต่งตั้งโดย ผอ.รมน. รับผิดชอบการบังคับบัญชา ราชการและการดำเนินงานของ พตท.การจัดโครงสร้าง และ อัตรากำลังภายใน พตท. ให้เป็นไปตามที่ กอ.รมน. กำหนด ข้อ ๖ ให้ พตท. มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตาม นโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้... ข้อ ๗ ให้ ผอ.ศอ.บต. แต่งตั้งสภาที่ปรึกษาเสริมสร้างสันติสุข จังหวัดชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วย สมาชิกจากทุกภาคส่วน มีหน้าที่ให้คำปรึกษา...
๒๕๕๓	พระราชบัญญัติการบริหาร ราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓^{๑๕} นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี	มาตรา ๔ ให้สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติจัดทำนโยบาย การบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มาตรา ๖ ให้มีคณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้ (กพต.) โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มาตรา ๘ ให้มีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) มีฐานะเป็นนิติบุคคล อยู่ในบังคับบัญชาของนายกรัฐมนตรี มาตรา ๑๙ ให้มีสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัด ชายแดนภาคใต้
๒๕๕๕	นโยบายการบริหารและการ พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗^{๑๖} นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	วิสัยทัศน์ มุ่งให้ “จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขของการใช้ความรุนแรง มีสภาวะแวดล้อมที่พร้อม และเอื้อต่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติ ทุกภาค ส่วนมีความเข้าใจ ไว้วางใจ และมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้าง สันติภาพ” และมีวัตถุประสงค์ ๙ ประการ ได้แก่ ๑) เพื่อให้สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยและ ปกติสุขภายใต้หลักยุทธศาสตร์พระราชทาน "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" และ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" ๒) เพื่อขจัด และป้องกันไม่ให้เกิดเงื่อนไขที่หล่อเลี้ยงและเอื้อ ต่อการใช้ความรุนแรงจากทุกฝ่าย ๓) เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ และฟื้นคืนความไว้วางใจระหว่าง รัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกัน ให้เกิดความร่วมมือ ในการพร้อมเผชิญปัญหาร่วมกัน

^{๑๕} พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.๒๕๕๓, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๘๐ ก (๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๓): ๑.

^{๑๖} <https://peaceresourcecollaborative.org/deep-south/policies-and-laws/nsc๕๕๕#>

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
		๔) เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ที่เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กระจายตัวอย่างเท่าเทียมในทุกระดับ ตรงกับความต้องการ ไม่ทำลายอัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของประชาชน ตลอดจนมีผลต่อการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความมั่นคง ๕) เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้และสร้างความตระหนักในคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้ความหลากหลายของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ๖) เพื่อให้สังคมไทยเกิดการรับรู้ มีความเข้าใจในสถานการณ์ที่เป็นจริงและตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๗) เพื่อให้สังคมภายนอกประเทศให้การสนับสนุนและมีบทบาทเกื้อกูลการแก้ไขปัญหา ๘) เพื่อสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมและเอื้อต่อการพูดคุยในการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งและการให้หลักประกันในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการเสริมสร้างสันติภาพ ๙) เพื่อให้การดำเนินนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นไปอย่างมีระบบ มีเอกภาพ มีประสิทธิภาพ มีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและวางอยู่บนข้อมูลที่ถูกต้องและรอบด้าน
๒๕๕๖	"ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติภาพ" นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี	มีการริเริ่มกระบวนการพูดคุยอย่างเปิดเผยและเป็นทางการโดยการลงนามในระหว่างรัฐบาลไทยและกลุ่ม BRN เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ โดยมีรัฐบาลมาเลเซียเป็นผู้ประสานงานและมีการพูดคุยอย่างเป็นทางการ จำนวน ๓ ครั้ง แต่กระบวนการเจรจาในรัฐบาลนี้ได้หยุดชะงักลงเพราะสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง
๒๕๕๗	ประกาศ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๙๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้^{๑๗} ประกาศ ณ วันที่ ๒๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๕๗ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี	ข้อ ๑ ให้ส่วนราชการนำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ - ๒๕๕๗ มาใช้ในการปฏิบัติงานของส่วนราชการ ทั้งนี้ จนกว่าจะมีนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ใหม่ ข้อ ๒ ในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ให้แบ่งการบริหารงานเป็น ๓ ระดับได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และระดับหน่วยปฏิบัติ ตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (๑) ระดับนโยบาย ให้หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและแนวทางการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยให้สอดคล้องกับนโยบายการบริหารและ

^{๑๗} ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๙๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๑๔๓ ง (๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๗): ๑.

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
		การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ และมีสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติเป็นผู้ให้คำปรึกษา (๒) ระดับแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังต่อไปนี้ (ก) ให้มีคณะกรรมการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เรียกโดยย่อว่า "คปต." มีอำนาจหน้าที่ในการบูรณาการงานการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ คณะกรรมการยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ข) ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหน่วยงานหลักร่วมกันในการบูรณาการแผนปฏิบัติการ แผนงาน และโครงการของส่วนราชการและหน่วยงานของรัฐ ในด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนาที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดจนสร้างความประสานสอดคล้องในทุกมิติ (๓) ระดับหน่วยปฏิบัติ ให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้าเป็นหน่วยงานหลัก มีหน้าที่รับผิดชอบขับเคลื่อนงานการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ทั้งปวงในพื้นที่ และให้ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้จัดให้มีศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนหน้า เพื่อปฏิบัติงานร่วมกับกองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค ๔ ส่วนหน้า
๒๕๖๐	นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒^{๑๘} พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	วิสัยทัศน์ มุ่งให้ "สังคมจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย ปราศจากเงื่อนไขความรุนแรง วิถีชีวิตของทุกคนได้รับการปกป้อง พัฒนาบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมในกระบวนการเสริมสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืน" และมีวัตถุประสงค์ ๖ ประการ ได้แก่ ๑) ให้จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัย สงบสันติ ๒) พัฒนาการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่ ๓) ให้สังคมไทยและสังคมในพื้นที่ยอมรับและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม และร่วมกันในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ๔) พัฒนาศักยภาพของคน สังคมและเศรษฐกิจ ๕) สร้างความเชื่อมั่นและหลักประกันความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ ๖) สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นต่อสังคมทั้งในประเทศและต่างประเทศ

^{๑๘} <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๙/๐๙/South๖๐-๖๒Book.pdf>

ตารางที่ ๓.๒ สรุปนโยบายที่เกี่ยวข้องกับจังหวัดชายแดนภาคใต้และการปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการ		
พ.ศ.	นโยบาย	สาระสำคัญ
๒๕๖๒	ประกาศ สำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บท ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) ^{๑๙} ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี	พระราชบัญญัติการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๐ กำหนดให้เมื่อประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแต่ละด้าน เพื่อบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็น ความมั่นคง ประกอบด้วย แผนย่อย จำนวน ๕ แผน การป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถูกบรรจุไว้ในแนวทางที่ ๙ ของแผนย่อยที่ ๒ การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ซึ่งกำหนดให้เร่งรัดแก้ไขอย่างจริงจัง ให้หมดไปภายใน ๑๐ ปีนับตั้งแต่ประกาศใช้ แผนแม่บทนี้ ในตารางที่ ๓.๓ (ท้ายตารางนี้) จะแสดงความเชื่อมโยงของการถ่ายทอดยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่แผนระดับปฏิบัติการ
๒๕๖๕	นโยบายการบริหารและการ พัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๗ ^{๒๐} พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จัดทำโดย สำนักงาน สภาความมั่นคงแห่งชาติ	วิสัยทัศน์ มุ่งให้ “จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความปลอดภัยและมีสันติสุข บนพื้นฐานของสังคมพหุวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน” และมีวัตถุประสงค์ ๖ ประการ ได้แก่ ๑) การเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัย เน้นการบูรณาการด้านการข่าวและการเพิ่มขีดความสามารถในการรักษาความปลอดภัยของพื้นที่ ๒) การขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยดำรงความต่อเนื่อง และสร้างสภาวะแวดล้อมต่อกระบวนการพูดคุย ควบคู่กับการศึกษาความเป็นไปได้ในการกระจายอำนาจของพื้นที่ ๓) การพัฒนากระบวนการยุติธรรมและเยียวยา บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ รวมทั้งส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ๔) การยกระดับการพัฒนาให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ เน้นการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและโอกาสทางเศรษฐกิจตามศักยภาพและความต้องการของพื้นที่ รวมทั้ง แก้ไขปัญหาความยากจน ๕) การพัฒนาคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน เน้นการสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดผ่านระบบการศึกษาทุกระดับ การส่งเสริมสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และ ๖) การเสริมสร้างความเข้าใจและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนต่าง ๆ สนับสนุนการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

^{๑๙} ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐), ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ก (๑๘ เมษายน ๒๕๖๒): ๑.

^{๒๐} https://pis.parliament.go.th/PARFileDownloadProxy/download?s=wKEl&jlv๑๑xrwPXUOBgwaxH๑fPzJFLVposm๑bp๑tDAGEQmsN๑RKbo๑sGsWn_EmsvD๑WshpOO๑p๑RPLj๑h๑EpiPsFw๑Sjxw๑WKEStsfRfATt๑rtDGtfRRbT๑p๑xtSj๑EPiSScyKsrQ๑๒๑tLKG-ufP-UmkDOSiB๑๗๑๘&ref=๓๗๑๒๑๘๑๘&n=๑

ตารางที่ ๓.๓ แสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่แผนระดับปฏิบัติการ

แผนระดับที่ ๑	เป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติ : บ้านเมืองมีความมั่นคงในทุกมิติและทุกระดับ หน่วยรับผิดชอบ กอ.รมน. ศรชล. และ กท.					
แผนระดับที่ ๒ แผนย่อย การป้องกัน และแก้ไข ปัญหาที่มี ผลกระทบ ต่อความ มั่นคง	เป้าหมายย่อยของแผนย่อย : ๒. ภาคใต้มีความสงบสุข ร่มเย็น ตัวชี้วัด : ๒.๑ จำนวนงบประมาณด้านความมั่นคงในการแก้ไขปัญหาความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลง ๒.๒ วัดสถิติจำนวนเหตุรุนแรง/สูญเสีย ๒.๓ ปริมาณการเข้า-ออกของนักท่องเที่ยว และมูลค่าการลงทุนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน่วยรับผิดชอบ : กอ.รมน.					
	แนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ (๒) ดำเนินการป้องกันเหตุรุนแรงที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ และกับประชาชนกลุ่มเสี่ยง	แนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ (๑) การมุ่งดำเนินการต่อจุดศูนย์กลางหลักของปัญหาและแนวทางการปฏิบัติของขบวนการในพื้นที่ ด้วยการลดขีดความสามารถของขบวนการและแนวร่วมในทุกระดับ (๓) ระงับยับยั้งการบ่มเพาะเยาวชน เพื่อจัดตั้งมวลชนสนับสนุนในอนาคต	แนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ (๕) ให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ นานาชาติและภาคประชาชน	แนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ (๔) ยุติการขยายแนวคิดที่ถูกบิดเบือนจากหลักศาสนาที่ถูกต้อง	แนวคิดในการดำเนินการที่สำคัญ	
แผนระดับที่ ๓ การป้องกัน และแก้ไข ปัญหา ความไม่ สงบใน จังหวัด ชายแดน ภาคใต้ แผน ปฏิบัติการ ด้าน...	นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สมช.)					
	แผน : แผนบูรณาการการป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๖๕					
	ตัวชี้วัด : ๑) จำนวนเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้	ตัวชี้วัด : ประชาชนผู้เห็นต่างสนับสนุนแนวทางแก้ไขปัญหาของภาครัฐเพิ่มขึ้น	ตัวชี้วัด : ๓) ระดับความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเด็น จต. ภายในประเทศ และการกล่าวถึงปัญหาการก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จต. ในเวทีนานาชาติ ไม่ส่งผลกระทบต่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนา จต. ของรัฐบาล	ตัวชี้วัด : ประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม	ตัวชี้วัด : ๒) อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจชายแดนภาคใต้	
	อำนาจการ ป้องกันและแก้ไขปัญหความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. (กอ.รมน.)			อำนาจการพัฒนาเพื่อเสริมความมั่นคงในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. (ยุทธศาสตร์การบริหารและพัฒนา - ศอ.บต.)		
	๑. งานเพิ่มประสิทธิภาพงานข่าวกรอง ๒. การยับยั้งเงินที่สนับสนุนการกระทำความผิด ๓. งาน รปภ. ๔. แก้ไขและป้องกันภัยแทรกซ้อน	๑. ส่งเสริม เผยแพร่ความจริง และการจัดการศึกษา ๒. การแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี	๑. งานเสริมสร้างความร่วมมือกับภาคประชาสังคมและนานาชาติ	๑. เสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ๒. สร้างความเข้าใจประชาชนทั้งในและนอก จต. ๓. อำนาจความยุติธรรมและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ	๑. ตำบลมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ๒. พัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมศักยภาพพื้นที่ ๓. พัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพด้วยหลัก ธรรมภิบาล	
โครงการตามแผนปฏิบัติราชการ	ปี ๖๒ ปี ๖๓	โครงการตามแผนบูรณาการหรือแผนปฏิบัติราชการ	โครงการตามแผนบูรณาการหรือแผนปฏิบัติราชการ	โครงการตามแผนบูรณาการหรือแผนปฏิบัติราชการ	โครงการตามแผนบูรณาการหรือแผนปฏิบัติราชการ	

“ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้: พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ”

จากตารางที่ ๓.๓ ซึ่งแสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์ชาติ ไปสู่แผนระดับปฏิบัติการ ถือเป็นแนวปฏิบัติของทุกส่วนราชการ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงระบบบริหารราชการที่สำคัญครั้งใหญ่ของประเทศที่รัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา กำหนดให้ **ยุทธศาสตร์ชาติ** เป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาล เพื่อให้ส่วนราชการนำไปเป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน อันจะก่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมาย **ประเทศไทยมั่นคง ประชาชนมีความสุข** ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐)

การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นปัญหาความมั่นคงที่สำคัญและเร่งด่วนที่ถูกบรรจุไว้ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ **ประเด็นความมั่นคง** ในแผนย่อยที่ ๒ แผนย่อยการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง แนวทางที่ ๙ การป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยมุ่งจัดการกับเงื่อนไขปัญหาที่มีอยู่เดิมทั้งปวงให้หมดสิ้นไป และเผื่อระวังมิให้เกิดเงื่อนไขใหม่ขึ้น โดยน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและศาสตร์พระราชามาเป็นกรอบแนวทางนำในการดำเนินงานแก้ไขและป้องกันปัญหาตลอดไปจนถึงการผลักดันยุทธศาสตร์พระราชทาน **“เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”** ซึ่งมีแนวคิดที่สำคัญ ประกอบด้วย ๑) การมุ่งดำเนินการต่อจุดศูนย์กลางหลักของปัญหาและแนวทางการปฏิบัติของขบวนการ ๒) ดำเนินการป้องกันเหตุรุนแรง ๓) ระงับยับยั้งการบ่มเพาะเยาวชนในอนาคต ๔) ยุติการขยายแนวคิดที่ถูกบิดเบือน ๕) ให้ความสำคัญกับการขยายความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ นานาชาติและภาคประชาชน **เพื่อไปสู่เป้าหมาย จังหวัดชายแดนภาคใต้ มีความสงบสุข ร่มเย็น**

สำหรับนโยบายที่ส่วนราชการดำเนินการในปัจจุบัน ได้แก่ (๑) นโยบายความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๘ – ๒๕๖๔ (๒) นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๗ (๓) ยุทธศาสตร์ความมั่นคงจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ (๔) แผนปฏิบัติการราชการระยะ ๕ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖ – ๒๕๗๐) ของ กอ.รมน. และ (๕) นโยบายและข้อสั่งการของหน่วยเหนือ โดยแบ่งการปฏิบัติงานใน ๒ มิติ คือ **ด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา**

สำหรับแผนระดับ ๓ นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ ที่ยึดมั่นในหลักสันติวิธี การมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน การอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมและการบริหารจัดการบนพื้นฐานความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาใช้ในการกำหนดแผนงานสำคัญภายใต้แผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมมิติงานด้านความมั่นคงและมิติงานด้านการพัฒนารวมทั้งการพัฒนาเสริมความมั่นคงและการพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ ในระยะ ๕ ปีต่อไป (พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐) คือ การขจัดเงื่อนไขปัญหาความหวาดระแวงและความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือข้อเรียกร้องต่าง ๆ ให้หมดไปตลอดจนการยุติความรุนแรงในพื้นที่โดยสมบูรณ์ในปี พ.ศ. ๒๕๗๐

เป้าหมายการดำเนินการของแผนระดับ ๓ คือ ๑) พื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีความมั่นคงปลอดภัยประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้ตามปกติและเงื่อนไขที่เอื้อต่อการใช้ความรุนแรงลดลงโดยใช้กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข ๒) ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเชื่อมั่นต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมที่เป็นไปตามหลักสิทธิมนุษยชนและผู้ได้รับผลกระทบได้รับการเยียวยาทั้งร่างกายและจิตใจอย่างทั่วถึงเพิ่มขึ้น ๓) ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ลดลง

“ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ”

อย่างชัดเจนและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ๔) ชุมชนในพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งเติบโตเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมากขึ้น ๕) ประชาชนและทุกภาคส่วนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รวมทั้งต่างประเทศมีความเข้าใจต่อสถานการณ์และการดำเนินงานของภาครัฐพร้อมทั้งสนับสนุนแนวทางการดำเนินการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้น ๖) ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓.๓ การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา

ในส่วนนี้ จะกล่าวถึง การบริหารจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา เฉพาะประเด็นสำคัญ ในมิติด้านความมั่นคง มิติด้านการพัฒนา และมิติการพูดคุยเพื่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๓.๓.๑ มิติด้านความมั่นคง

ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความมั่นคงในช่วงก่อนปี พ.ศ. ๒๕๒๓ มีพัฒนาการของความขัดแย้งเงื่อนไข ปัจจัยและสาเหตุมีบริบทที่เปลี่ยนแปลงในหลายมิติ สำหรับกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง (ผกร.) มีโครงสร้างและเครือข่ายที่มีความเชื่อมโยงและแบ่งส่วนงานในลักษณะองค์กรลับ มีการเคลื่อนไหวทั้งด้านการทหารและด้านการเมืองภายในประเทศและต่างประเทศและการบ่มเพาะเยาวชนในปอเนาะ ในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษาบางแห่ง ด้วยการหิบบยกประเด็นต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลปฏิบัติด้วยความไม่เป็นธรรมและละเมิดสิทธิมนุษยชนมีฐานปฏิบัติการในพื้นที่ป่าเขามากกว่าการปฏิบัติการในเมือง

ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๘ - ๒๕๒๔ เป็นช่วงที่ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์ด้านความมั่นคงได้แก่ ปัญหาผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ (ผกค.) ปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบด.) และปัญหาขบวนการโจรจิ้นคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ซึ่งต่อมาสถานการณ์ ผกค. ได้ยุติลงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๒๘ และสถานการณ์ จคม.ได้ยุติลงประมาณปี พ.ศ. ๒๕๓๐ สำหรับสถานการณ์ของผู้ก่อเหตุรุนแรงยังคงปรากฏในพื้นที่ จชต. ในอดีตได้มีการใช้คำว่า ขบวนการแบ่งแยกดินแดน(ขบด.) หรือ ขบวนการโจรก่อการร้ายผู้ก่อเหตุรุนแรง (ขจก.) ปัจจุบันใช้คำว่า **ผู้ก่อเหตุรุนแรง/ผู้เห็นต่างจากรัฐแทน**

ในปี พ.ศ. ๒๕๒๒ - ๒๕๒๔ รัฐบาลได้ออกคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ ๘/๒๔ เรื่อง การบริหารราชการในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้จัดตั้งกองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๔๓ (พตท. ๔๓) และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) เพื่อปฏิบัติงานแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานพลเรือน ตำรวจและทหารรองรับภารกิจ ๒ ด้าน คือ งานปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ และงานพัฒนา

พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้เห็นต่างจากรัฐเริ่มมีการเปลี่ยนแนวทางการต่อสู้ปรับรูปแบบในการเคลื่อนไหวเดิมการใช้ฐานที่มั่นในพื้นที่ป่าเขาที่เป็นฐานที่มั่นในการต่อสู้กับเจ้าหน้าที่มาตั้งแต่อดีตเปลี่ยนรูปแบบในลักษณะแอบแฝงและปิดลับในพื้นที่

พ.ศ. ๒๕๔๕ รัฐบาลได้พิจารณาว่า การคงอยู่ของหน่วยงานพิเศษจะเป็นการส่งสัญญาณให้สาธารณะทราบว่าในพื้นที่ยังมีเหตุรุนแรงอยู่จึงได้ตัดสินใจยุบกองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๔๓ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้และให้หน่วยงานปกติเข้ามาปฏิบัติหน้าที่แทน

ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒ (ก่อนการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) หลังเหตุการณ์ปล้นปืนเมื่อวันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งถือเป็นจุดพลิกผันของสถานการณ์ รัฐบาลได้ปรับรูปแบบการบริหารจัดการในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ในรูปแบบพิเศษ มีการบูรณาการโดยจัดตั้ง **กองอำนวยการเสริมสร้างสันติสุขในจังหวัดชายแดนภาคใต้** (กอ.สสส.จชต.) ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี เป็นหน่วยงานบริหาร การจัดการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยภาพรวมให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในและ **ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้** เป็นหน่วยระดับแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้านความมั่นคงและการพัฒนา ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้มีการรื้อฟื้น กองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจทหารที่ ๔๓ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ ขึ้นตามคำสั่ง นร.ที่ ๒๐๗/๒๕๔๙ ลง ๓๐ ต.ค.๔๙ และในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ โดยให้กองบัญชาการผสมพลเรือนตำรวจทหารที่ ๔๓ และศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหน่วยงานในสังกัด กอ.รมน. และมีการตราพระราชบัญญัติการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๓ ลงวันที่ ๓๐ ธ.ค.๕๓ โดยกำหนดให้ **ศอ.บต.** เป็นส่วนราชการรูปแบบเฉพาะที่ไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีฐานะเป็นนิติบุคคล **ขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี**

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ รัฐบาลโดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๕๕ – ๒๕๕๗ (ฉบับแรก) เพื่อเป็นกรอบแนวทางหลักของหน่วยงานที่รับผิดชอบได้น้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทานเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินการ และใช้หลักการการเมืองนำการทหารและแนวทางสันติวิธีเป็นกรอบแนวทางในการแก้ไขปัญหา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๗ กลุ่มงาน ได้แก่ ๑) งานรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๒) งานอำนวยการความยุติธรรมและเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ ๓) งานสร้างความเข้าใจทั้งในและต่างประเทศเรื่อง สิทธิมนุษยชน ๔) การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ๕) การพัฒนาศักยภาพพื้นที่และคุณภาพชีวิตประชาชน ๖) งานเพิ่มประสิทธิภาพของพื้นที่และคุณภาพชีวิตประชาชน และ ๗) งานแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี

รัฐบาลได้จัดทำแผนแม่บทยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐) กำหนดกรอบระยะเวลาเป็น ๔ ระยะ โดยในระยะที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๖๕ สศช. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๖๕ โดยในหัวขั้ว ๕ ปีแรกของกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ได้กำหนดจุดศูนย์กลางของปัญหา คือ กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงที่ส่งผลให้ลดเงื่อนไขที่มีอยู่เดิมและการดำเนินการแก้ปัญหา เกิดผลสัมฤทธิ์ดีขึ้นโดยลำดับ ต่อมาในระยะที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ สศช. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ โดยกำหนดจุดศูนย์กลางอยู่ที่ประชาชน โดยคำนึงถึงบริบท

สภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนไปและมุ่งเน้นการพัฒนาาระบบที่เกี่ยวข้องและการบูรณาการการทำงานร่วมกันของ สมช. กอ.รมน. และ ศอ.บต. ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖ (การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี) การแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ด้านความมั่นคงภายใต้การวางแผนควบคุมและกำกับดูแล ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ได้แก่ สมช. กอ.รมน. กอ.รมน.ภาค ๔ สน.และศอ.บต. การดำเนินการใช้หลักการ การเมืองนำการทหาร และแนวทางสันติวิธีในการแก้ไขปัญหา การดำเนินการตามแผนแม่บท ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐ นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ และแผนปฏิบัติการด้านการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ (แผนระดับ ๓) โดยกำหนดเป้าหมายปี พ.ศ. ๒๕๖๖ เหตุรุนแรงลดลง ร้อยละ ๖๐ เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๖๐ และกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ได้แก่ แนวทางที่ ๑ ด้านความมั่นคง แนวทางที่ ๒ ด้านการพัฒนา และแนวทางที่ ๓ ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ โดยมีเจ้าภาพหลักคือ สมช. กอ.รมน. และ ศอ.บต. สำหรับแนวทางที่ ๑ ประกอบด้วยแผนงานที่สำคัญจำนวน ๓ แผนงาน ดังนี้ ๑) แผนงานเพิ่มประสิทธิภาพงานข่าวกรอง ๒) แผนงานรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ของประชาชน ๓) แผนงานแสวงหาทางออกจากความขัดแย้ง โดยสันติวิธี สำหรับแนวทางที่ ๒ ด้าน การพัฒนามีแผนงานจำนวน ๔ แผนงาน ดังนี้ ๑) แผนงานอำนวยความสะดวกและเยียวยาผู้ได้รับ ผลกระทบ ๒) แผนงานพัฒนาตามศักยภาพของพื้นที่ ๓) แผนงานพัฒนาสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง และเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ๔) แผนงานเสริมสร้างความเข้าใจและประสานความร่วมมือและแนวทางที่ ๓ ด้านการบริหารจัดการภาครัฐ มี ๑ แผนงานคือ แผนงานพัฒนาและปรับปรุง ประสิทธิภาพ ด้วยหลักธรรมาภิบาล

การดำเนินงานทางด้านการความมั่นคง จะมุ่งดำเนินการต่อจุดศูนย์ดุลของปัญหา คือ “กลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง” โดยการบูรณาการทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาทั้งมาตรการเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อป้องกันชีวิตและทรัพย์สิน ยุติความรุนแรงในพื้นที่ภายใต้การปฏิบัติตามกฎหมายและหลัก มนุษยธรรมอย่างเคร่งครัด

๓.๓.๒ มิติด้านการพัฒนา

ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๕๗ การแก้ไขปัญหา มี แนวทางการแก้ปัญหาด้วยการประสานงานกับทุกหน่วยงานให้มีการบูรณาการการทำงานให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกัน ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๕๕ ภายใต้ นโยบายการเมืองนำการทหาร ให้ความเห็นชอบ แนวทางการปรับปรุงระบบการบริหารงาน กำหนดขอบเขตและอำนาจของ พตท. ๔๓ และ ศอ.บต. การปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการ มีการประสานงานระหว่างส่วนราชการในการแก้ปัญหา ให้เป็นไปใน ทิศทางเดียวกันและการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ นอกจากนี้ยังเปิดกว้างให้ ผู้นำมุสลิม มีบทบาททางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นทำให้เงื่อนไขระดับชาติลดลง และดำเนินนโยบายด้านการเมืองต่างประเทศโดยการสร้างความเข้าใจและลดความหวาดระแวง

มีการดำเนินการที่เป็นรูปธรรมชัดเจนแสดงถึงการยอมรับและให้เกียรติ อาทิ การปรับทิศทางการศึกษาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของท้องถิ่น เป็นต้น

ปี พ.ศ. ๒๕๓๖ - ๒๕๔๔ การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการเร่งรัดพัฒนาศักยภาพของคนและสังคม พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของคนและสังคมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในพื้นที่และแก้ปัญหาอัตลักษณ์และความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้สอดคล้องกับปัญหาและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ที่รวดเร็วและซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งรองรับกติกาใหม่ของสังคมตามรัฐธรรมนูญที่สำคัญ อาทิ การยกระดับคุณภาพชีวิตของคนจนและผู้ด้อยโอกาสและการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและเยาวชน โดยเฉพาะสร้างโอกาสและบทบาทการนำสังคมและการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ความสำคัญของเยาวชนในเรื่องการศึกษาเชื่อมโยงความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น

ปี พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๗ การแก้ปัญหาจuxt.ให้หน่วยงานปกติเข้าดำเนินการและได้ยุติบทบาทของ ศอ.บต. และพตท.๔๓ โดยมีแนวความคิดว่า การคงอยู่ของหน่วยดังกล่าวจะเป็นการส่งสัญญาณที่ผิดให้กับสาธารณะเสมือนว่ายังมีเหตุการณ์ไม่ปกติอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - พ.ศ. ๒๕๖๒ ในระหว่าง ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๕๔ ดำเนินนโยบาย “การพัฒนานำการทหาร” ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งการสร้างและพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่พิเศษ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความสำคัญกับ ๑) การยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ๒) การเสริมสร้างความศรัทธาเชื่อมั่นต่อรัฐ ๓) การพัฒนาคุณภาพคนและพหุวัฒนธรรม ๔) การฟื้นฟูเศรษฐกิจและการลงทุนและพัฒนาความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านและนานาชาติ

ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ - ๒๕๖๐ ทิศทางการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและนำภาคใต้สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน การแก้ปัญหาความไม่สงบและการพัฒนาทุกมิติเพื่อยุติความรุนแรงและการสร้างสังคมพหุวัฒนธรรม

ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - พ.ศ. ๒๕๖๖ จังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและความมั่นคงของประเทศ เชื่อมโยงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างใกล้ชิด สำหรับการพัฒนาทางการศึกษานับว่า มีความสำคัญกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศให้มีการจัดการศึกษาเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา การพัฒนาในทุกมิติเพื่อสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน มุ่งเน้นเชื่อมโยงเศรษฐกิจในระดับมหภาค สำหรับการพัฒนาและยกระดับด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและลดความเหลื่อมล้ำ

๓.๓.๓ มิติการพูดคุยเพื่อการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี

สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติทำหน้าที่บูรณาการในภาพรวมของนโยบายครอบคลุมทั้งด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา รวมทั้งการแสวงหาทางออกจากความขัดแย้งโดยสันติวิธี ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญในแนวทางสากล และตามนโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ ในวัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อขับเคลื่อนกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ อันเป็นวาระแห่งชาติ ภายใต้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้มีความต่อเนื่องและเสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีนโยบายรองรับ ๓ ประเด็น ได้แก่

๑) ส่งเสริมให้มีการศึกษาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถึงความเป็นไปได้เกี่ยวกับประเด็นการกระจายอำนาจที่เหมาะสมกับพื้นที่ ตามหลักการในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอันไม่เป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่การแบ่งแยกดินแดน

๒) สนับสนุนความต่อเนื่องของกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

๓) เสริมสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อกระบวนการพูดคุยฯ

โดยมีประเด็นควรให้ความสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบาย อาทิ ๑) การเปิดเวที เพื่อรับฟังความคิดเห็นในประเด็นการกระจายอำนาจจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ๒) การดำเนินการพูดคุยกับบุคคลที่มีความคิดเห็นในอุดมการณ์ต่างจากรัฐอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางสันติวิธีบนพื้นฐานของความจริงใจ สมัครงใจ และให้เกียรติเพื่อยุติความรุนแรงในทุกรูปแบบ ๓) การพัฒนากลไกในการสนับสนุนความพร้อมให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มในกระบวนการพูดคุย ๔) การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพูดคุยฯ โดยเฉพาะการสะท้อนความต้องการและข้อห่วงใยต่างๆที่เกี่ยวข้อง

รัฐบาลได้มีนโยบายเปิดพื้นที่พูดคุยเพื่อสันติสุข กับผู้เห็นต่างจากรัฐ ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้ดำเนินการอย่างเป็นทางการโดยมีการลงนามในข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุข (General Consensus on Peace Dialogue Process) ระหว่าง สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ ในฐานะตัวแทนของรัฐบาลไทยกับกลุ่ม ผก.เมื่อวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๖ จนถึงครั้งล่าสุด เมื่อวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ รวมระยะเวลา ๑๐ ปี ซึ่งผลการพูดคุยฯ ครั้งล่าสุดสรุปได้ ดังนี้ ๑) การลดเหตุรุนแรงในพื้นที่และลดการเผชิญหน้า ๒) การจัดการปรึกษาหารือกับประชาชน ๓) การแสวงหาทางออกทางการเมืองโดยมีเป้าหมายที่จะนำไปสู่ข้อตกลงสันติสุขร่วมกัน

จากการพูดคุยเพื่อสันติสุขที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันนั้น จะส่งผลต่อสถานการณ์ในพื้นที่ โดยเฉพาะกลุ่ม ผก.ยังคงใช้การก่อเหตุรุนแรงเป็นเครื่องมือในการต่อรองและใช้ช่วงเวลาในการเจรจาเพื่อยุติงานมวลชนและผลิตกองกำลังรุ่นใหม่ทดแทน

๓.๔ สรุปการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมา

๑) ระยะที่ ๑ ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงใน ปี พ.ศ. ๒๕๔๗

การดำเนินงานของภาครัฐในการแก้ไขปัญหาในระยะที่ ๑ สามารถสรุปได้ดังนี้

(๑) **ด้านสังคมจิตวิทยา** เน้นการพัฒนาการศึกษา การเรียนรู้และการใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น จากมลายูท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์และปฏิบัติจิตวิทยา มุ่งให้ความสำคัญในการสร้างความเข้าใจ ลดความหวาดระแวง และยอมรับในความแตกต่าง เน้นการทำงานมวลชน

(๒) **ด้านการเมืองภายใน** มุ่งให้ชาวไทยมุสลิม มีส่วนร่วมแก้ไขปัญหากับทางราชการ การปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการและหน่วยงานในการบริหารราชการ เพื่อให้ได้ข้าราชการที่ดี ไม่สร้างเงื่อนไขและสามารถเข้าถึงประชาชนได้ดี

(๓) **ด้านการเมืองระหว่างประเทศ** ให้ประเทศมุสลิมมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติของรัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิม และให้นานาชาติสนับสนุนประเทศไทยในการยับยั้งการดำเนินการของ ขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) และดำเนินนโยบายส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับนานาชาติ

(๔) **ด้านเศรษฐกิจ** เร่งพัฒนาและขยายฐานทางเศรษฐกิจ รวมทั้งการสร้างทางหลวง จังหวัดและทางหลวงชนบท รวมทั้งมุ่งเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่

(๕) **ด้านการปราบปรามการก่อการร้าย** ปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบปราบปราม การก่อการร้ายให้มีเอกภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของกำลังพล อุปกรณ์ การข่าว และการจัดระบบ การป้องกันตนเอง ด้านการรักษาความสงบเน้นงานการเมืองนำการทหาร เพื่อจูงใจให้กลุ่มก่อการร้าย เข้ามอบตัว การป้องกันและปราบปรามใช้การแยกมิตรแยกศัตรูอย่างชัดเจน กดดันด้วยกำลังและ สนับสนุนด้วยการทำงานมวลชน เพื่อโดดเดี่ยวกลุ่มก่อการร้าย

๒) ระยะที่ ๒ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ – พ.ศ. ๒๕๖๒ (ก่อนการประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี)

(๑) **ด้านสังคมจิตวิทยา** เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษา การสาธารณสุข ให้ ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

(๒) **ด้านการเมืองภายใน** เน้นการกระจายอำนาจ เปิดโอกาสให้ชาวไทยมุสลิม เข้ามามี ส่วนร่วมในการบริหารราชการ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ มีการปรับปรุงประสิทธิภาพข้าราชการ และหน่วยงานในการบริหารราชการ เพื่อให้ได้บริการประชาชนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม

(๓) **ด้านการเมืองระหว่างประเทศ** ให้นานาชาติมีความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการปฏิบัติของ รัฐบาลต่อชาวไทยมุสลิมตามหลักสิทธิมนุษยชน และดำเนินนโยบายส่งเสริมสร้างความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนกับนานาชาติ

(๔) **ด้านเศรษฐกิจ** เร่งพัฒนาและขยายฐานทางเศรษฐกิจ มุ่งเสริมสร้างศักยภาพของพื้นที่ในระดับนานาชาติ

(๕) **ด้านการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง** ปรับปรุงหน่วยงานที่รับผิดชอบให้มีเอกภาพ และเพิ่มประสิทธิภาพของงานการข่าว และการจัดระบบการป้องกันตนเอง

๓) ระยะที่ ๓ ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ – พ.ศ. ๒๕๖๖ (การบังคับใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี)

(๑) **ด้านสังคมจิตวิทยา** เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การศึกษา การสาธารณสุข และพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการเยียวยาให้เป็นธรรม ทัวถึง และจัดเงื่อนไขความไม่เป็นธรรม รวมทั้งลดความหวาดระแวงทุกรูปแบบและฟื้นคืนความไว้วางใจเชื่อใจต่อกันโดยคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน

(๒) **ด้านการเมืองภายใน** เน้นการกระจายอำนาจ และเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชนให้เกื้อหนุนต่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพระบบราชการ

(๓) **ด้านการเมืองระหว่างประเทศ** เสริมสร้างความเข้าใจและประสานความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ ให้ความเข้าใจสถานการณ์ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔) **ด้านเศรษฐกิจ** ยกระดับการพัฒนาให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ โดยมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต และความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

(๕) **ด้านการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง** เน้นกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และเสริมสร้างสภาวะแวดล้อม ที่เอื้อต่อกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วม ของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

บทที่ ๔

การวิเคราะห์

ในบทนี้ จะนำเสนอผลการวิเคราะห์จากการทบทวนสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรง และพัฒนาการการแก้ไขปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ตลอดจนนโยบายและแผนการปฏิบัติการที่หน่วยรับผิดชอบใช้เป็นกรอบแนวทางการแก้ปัญหาในปัจจุบัน การก่อความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ผู้ก่อเหตุรุนแรงยังคงดำรงความมุ่งหมายตามอุดมการณ์ โดยปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบดำเนินการทั้งใช้ความรุนแรง ด้วยการก่อเหตุรุนแรง เพื่อลดความเชื่อถือของฝ่ายรัฐ สร้างความหวาดระแวงความหวาดกลัวให้กับไทยพุทธและไทยมุสลิมไม่ให้สนับสนุนฝ่ายรัฐและผลักดันคนไทยพุทธออกจากพื้นที่และใช้เป็นเครื่องมือในการต่อรองการพูดคุยเพื่อสันติสุข รวมทั้งให้ต่างประเทศและองค์กรระหว่างประเทศเข้าใจผิดต่อสถานการณ์ที่เป็นจริง เพื่อนำไปสู่เงื่อนไขที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ๑) การขัดกันด้วยอาวุธ (Armed Conflicts) และ ๒) การกำหนดใจตนเอง (RSD) ซึ่งจากผลการวิเคราะห์มีข้อพิจารณา ๓ ประเด็นที่สำคัญ คือ ๑) การก่อเหตุรุนแรง ๒) การดำเนินงานทางการเมือง และ ๓) การพูดคุยเพื่อสันติสุข โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ การก่อเหตุรุนแรง

การก่อเหตุรุนแรง มีรูปแบบการก่อเหตุรุนแรงในลักษณะปฏิบัติการแบบสงครามกองโจร ดำเนินงานแบบปิดลับและไม่รับผิดชอบต่อการใช้ปฏิบัติ ซึ่งเป็นข้อเสียเปรียบต่อการปฏิบัติของฝ่ายรัฐทั้งในมิติด้านความมั่นคงและมิติด้านการพัฒนา ต้นเหตุของการก่อเหตุรุนแรงที่แท้จริงคือ การบ่มเพาะเยาวชนและการคัดสรรเยาวชนเข้าร่วมขบวนการโดยผ่านการฝึกตามขั้นตอน เพื่อเป็นกำลังในการปฏิบัติการก่อเหตุรุนแรง ซึ่งดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้สามารถผลิตคนรุ่นใหม่ได้โดยต่อเนื่อง ถึงแม้การปฏิบัติของฝ่ายเราที่ผ่านมาได้ผลตามเป้าหมาย ที่กำหนดคือการปฏิบัติตามกฎหมายที่ถูกต้องเป็นธรรมโดยตรงต่อบุคคลผู้ก่อเหตุรุนแรง ส่งผลให้การก่อเหตุรุนแรงลดลงอย่างมีนัยสำคัญ แต่ขบวนการยังคงสามารถผลิตคนรุ่นใหม่เข้ามาทดแทน อีกทั้งยังคงมีเสรีในการปฏิบัติและส่งผลกระทบต่อสถานการณ์โดยรวมโดยผู้ก่อเหตุรุนแรง ได้นำเงื่อนไขด้านประวัติศาสตร์ศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่ใช้เป็นเงื่อนไขหลักในการบ่มเพาะด้วยการนำประวัติศาสตร์บางช่วงบางตอนมาบิดเบือนและตอกย้ำ อีกทั้งได้บิดเบือนหลักคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการสร้างความเกลียดชังและความแตกแยกระหว่างคนไทยพุทธและไทยมุสลิม รวมทั้งสร้างความชอบธรรมในการก่อเหตุรุนแรง การแก้ไขปัญหาบ่มเพาะจึงเป็นเรื่องหลัก ในการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรมโดยต่อเนื่องซึ่งจะกล่าว ในรายละเอียดในเรื่องการปฏิบัติในการดำเนินงานทางการเมืองต่อไป

สำหรับแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อลดเหตุรุนแรงทั้งระบบตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง มีข้อพิจารณา ดังนี้

๔.๑.๑ การควบคุมพื้นที่

๔.๑.๑.๑ พื้นที่เสริมความมั่นคง คือ พื้นที่ที่ยังปรากฏความเคลื่อนไหวของ ผก. ในลักษณะแฝงตัวในหมู่บ้านของกลุ่มผู้สนับสนุนการปฏิบัติในการก่อเหตุรุนแรงในลักษณะปิดลับ แอบแฝง อีกทั้งมีการจัดตั้งและการดำเนินงานขยายมวลชน การใช้กำลังในพื้นที่เสริมความมั่นคงควรใช้ กำลังทหารหลัก หรือกำลังกึ่งทหาร ได้แก่ กำลังทหารพราน เข้าควบคุมพื้นที่เพื่อให้เกิดความปลอดภัย โดยใช้หลักการเมืองนำการทหาร เพื่อจำกัดเสรีในการปฏิบัติของ ผก. และเป็นการเอาชนะใจประชาชน ให้เข้าใจและเกิดความเชื่อมั่นในอำนาจรัฐ ไม่ให้การสนับสนุนและการยอมรับการก่อเหตุรุนแรง และเป็นผู้ให้การสนับสนุนงานทางด้านการเมืองแก่ ผก.

การดำเนินงานทางการเมืองโดยหน่วยปฏิบัติการทางยุทธวิธีนั้น จำเป็นต้องมีการวางแผนดำเนินการพัฒนาเพื่อลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประชาชนในพื้นที่อย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง

๔.๑.๑.๒ พื้นที่ที่ปรากฏความรุนแรงน้อย เป็นพื้นที่ที่ประชาชนให้ความร่วมมือกับ ฝ่ายรัฐรวมทั้งปฏิเสธการก่อเหตุรุนแรงแต่ยังคงมีความหวาดกลัวจากการก่อเหตุรุนแรงของ ผก. การใช้กำลัง ควรพิจารณาใช้กำลังกึ่งทหาร ได้แก่ ทพ. ตชด. และ อส.อ. เข้าควบคุมพื้นที่ โดยใช้หลักการเมืองนำการทหารเช่นกัน และการพัฒนาพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำควบคู่กันไป

๔.๑.๒ การควบคุมพื้นที่ชายแดน การก่อเหตุรุนแรง การสั่งการมีการถ่ายทอดจากแกนนำที่แอบแฝงอยู่ตามแนวชายแดนในประเทศเพื่อนบ้านมีการเคลื่อนย้ายอาวุธและวัตถุระเบิด มีการลักลอบนำเข้าผ่านทางช่องทางธรรมชาติตามพื้นที่ชายแดนเป็นหลัก ฉะนั้น มาตรการควบคุมในพื้นที่ชายแดน จึงเป็นเรื่องสำคัญในการลดเหตุรุนแรงโดยเฉพาะการพิจารณามาตรการควบคุมในช่องทางธรรมชาติที่ใช้เป็นช่องทางการเคลื่อนที่ผ่านเข้าออกของ ผก. ดังกล่าวโดยใช้กำลังเคลื่อนไหวในพื้นที่ชายแดนและดำเนินงานทางการเมืองกับหมู่บ้านในพื้นที่ช่องทางธรรมชาติ สำหรับการควบคุมพื้นที่ชายแดน โดยเฉพาะช่องทางตามกฎหมายและพื้นที่ชุมชนที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วคือ การสร้างรั้วและการใช้เทคโนโลยีในการเฝ้าตรวจและลาดตระเวน เช่น กล้องวงจรปิด ควรพิจารณาให้มีการสนับสนุนให้ครอบคลุมพื้นที่เร่งด่วน

๔.๑.๓ ความเชื่อมโยงกับปัญหาภัยแทรกซ้อน เช่น ปัญหายาเสพติด การค้าสิ่งของผิดกฎหมายและการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมายควรแยกสถานการณ์และการแก้ไขให้ชัดเจนจากการสร้างสถานการณ์การก่อเหตุรุนแรงของ ผก. กับสถานการณ์ที่เกิดจากภัยแทรกซ้อน และควรให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงกับแหล่งเงินทุนที่มาสนับสนุน ผก.

๔.๑.๔ การฟื้นฟูและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกับผู้ปฏิบัติเป็นเรื่องเร่งด่วนที่มีความสำคัญ ต้องดำเนินการทันทีและต่อเนื่อง ให้ความรู้ในการดำเนินงานทั้งด้านการก่อเหตุรุนแรงและงานด้านการเมืองของ ผกร. ตามความเหมาะสมของกำลังแต่ละประเภทและฟื้นฟูขีดความสามารถของกำลังทหารหลักกำลังกึ่งทหาร กำลังอาสาสมัครและกำลังประชาชนให้มีความรู้และความเข้าใจในการดำเนินการทางการเมืองของหน่วยปฏิบัติ คือ การเมืองนำการทหาร หน่วยต้องมีความเข้าใจและรู้วิธีการปฏิบัติงานกิจการพลเรือนให้ได้ใจของประชาชนเพื่อให้ได้มาซึ่งงานด้านการข่าว

๔.๒ การดำเนินงานทางการเมือง

ผู้ก่อเหตุรุนแรงได้มีแนวทางในการปรับเปลี่ยนการต่อสู้มาใช้มิติทางการเมืองที่ไม่ใช้ความรุนแรงเป็นแนวทางในการต่อสู้ในระยะยาวแต่ก็ยังใช้การก่อเหตุรุนแรงเป็นแนวทางสนับสนุน ในการดำรงอยู่และสนับสนุนงานทางการเมืองต่อไป โดยเฉพาะในปัจจุบันคืองานจัดตั้งและขยายงานมวลชนเพื่อเป็นมวลชนสนับสนุนและคัดเลือกเข้าร่วมขบวนการต่อไป ตลอดทั้งขยายฐานมวลชนในการสนับสนุนข้อเรียกร้องของ ผกร.ในการพูดคุยเพื่อสันติสุขตามที่ ผกร.ได้เคยเสนอในเรื่องการกำหนดใจตนเอง (Right to Self-Determination: RSD)

รูปแบบการดำเนินงานที่สำคัญที่ผ่านมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและแนวทางในอนาคตคือการบ่มเพาะเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา มีการร่วมกับภาคประชาสังคม การร่วมกิจกรรมกับนักวิชาการ การเข้าร่วมงานทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ และการสร้างความยอมรับจากต่างประเทศ

๔.๒.๑ การดำเนินการเมืองภายในประเทศ จากการที่ ผกร. ใช้แนวทางในการบ่มเพาะโดยเริ่มจากเด็กเล็กในโรงเรียนตาดีกาหรือศูนย์การศึกษาอิสลามประจำมัสยิด การศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา ในระดับมัธยมยังคงใช้เงื่อนไข ประวัติศาสตร์ ศาสนา ชาตินิยม และวัฒนธรรมเป็นหลักตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ส่วนนอกสถานศึกษาในปัจจุบันมีการใช้การสื่อสารสังคมออนไลน์หรือทางเทคโนโลยีเป็นหลัก มีการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางด้านวัฒนธรรมและการเข้าร่วมจากนักวิชาการโดยเฉพาะทางด้านประวัติศาสตร์และการเมือง การปกครอง นำมาเสริมและเผยแพร่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและสอดคล้องกับเงื่อนไขการบ่มเพาะของ ผกร.

แนวทางในการลดการบ่มเพาะ ดังนี้

สำหรับในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาตั้งแต่การศึกษาระดับชั้นอนุบาลจนถึงการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ควรมุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของเด็กและเยาวชนใน จชต. เป็นหลัก ซึ่งจะเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาว การดำเนินการยกระดับมาตรฐานการศึกษาควรให้ความสำคัญคือ การปรับปรุงหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งเน้นการเรียนการสอนภาษาไทย การศึกษาความรู้ทางประวัติศาสตร์ที่เหมาะสมตั้งแต่ชั้นเด็กเล็กจนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและ กิจกรรมด้านดนตรี ด้านกีฬา

และกิจกรรมลูกเสือ และการเพิ่มหลักสูตรวิชาชีพที่สามารถประกอบอาชีพให้กับเยาวชนที่ออกจากระบบการศึกษาก่อนเวลา สำหรับสถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพของครูผู้สอน การควบคุมเงินอุดหนุนทางการศึกษา การควบคุมมาตรฐานทางการศึกษาดังที่กล่าวมาแล้ว และยังเป็นมาตรการทางอ้อมในการลดโอกาสการบ่มเพาะในสถานศึกษาได้

ส่วนหน่วยงานด้านความมั่นคงทั้งฝ่ายทหารและฝ่ายพลเรือนโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ ควรดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมกับเด็กและเยาวชน โดยเน้นรูปแบบที่เกิดจากความคิดความต้องการของชุมชนและเยาวชนในพื้นที่มากกว่าการกำหนด โดยหน่วยงานเหมือนเช่นในอดีต

สำหรับโรงเรียนตาดีกาในพื้นที่ จชต. (จังหวัด ยะลา ปัตตานี นราธิวาสและ ๔ อำเภอของจังหวัดสงขลา) ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) นั้น ผกร. ได้ใช้เป็นทีปลูกฝังความรู้ทางประวัติศาสตร์ความเป็นมลายูปัตตานี และคำสอนทางด้านศาสนาที่ถูกบิดเบือนให้กับเด็กเล็ก แนวทางในการแก้ไขควรให้กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามากำกับดูแล ในโรงเรียนตาดีการ่วมกับ สช. และผู้นำศาสนา โดยใช้กลไกคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) สภาสันติสุขตำบล โดยให้มีการดำเนินการโครงการที่ใช้หลักคำสอนทางศาสนาในการดำเนินวิถีชีวิต เช่นโครงการกัมปงตักวา (โครงการชุมชนศรัทธา) และโครงการสุกมปากัต มาดำเนินการในระดับหมู่บ้านอย่างทั่วถึงสำหรับเด็กเยาวชนระดับชั้นมัธยมศึกษาซึ่งถูกแก้งตัวจากกลุ่ม ผกร. เพื่อเข้ารับการฝึกและเข้าร่วมโครงการดังกล่าวข้างต้น

เนื่องจากเด็กที่ถูกบ่มเพาะมาตั้งแต่ชั้นตาดีกาเมื่อถึงระดับมัธยมจะถูกการแก้งตัว คัดสรรเข้ารับการฝึกเพื่อเป็นมวลชนสนับสนุนและเป็นมวลชนปฏิบัติการของกลุ่ม ผกร. ฝ่ายรัฐจึงควรจัดสรรทุนการศึกษาให้เด็กนักเรียนมากยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้เด็กนักเรียนได้เรียนต่อในชั้นอุดมศึกษาทั้งในประเทศ ต่างประเทศทั้งประเทศมุสลิมและไม่ใช่มุสลิมซึ่งแนวทางจะสามารถดึงเยาวชนที่ถูกบ่มเพาะและคัดสรรให้ออกจากขบวนการได้

ชั้นอุดมศึกษาควรนำความรู้จากผลงานวิจัยมาจัดกิจกรรมการเสวนาเผยแพร่ความรู้โดยร่วมกับภาคประชาชนและนักศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องจากการที่ถูกบิดเบือนชักจูงในเงื่อนไขประวัติศาสตร์ ศาสนา ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง และสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาควรที่จะเป็นพี่เลี้ยงและให้แนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่และมีมาตรฐานเทียบเท่ากับภูมิภาคอื่น ๆ

๔.๒.๒ ภาคประชาสังคม ผกร. ในปัจจุบันใช้การเคลื่อนไหวร่วมกับภาคประชาสังคมที่อาจจะเห็นต่างจากการดำเนินงานของฝ่ายรัฐด้วยความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ซึ่งไปสอดคล้องกับแนวคิดของ ผกร. มาเป็นแนวทางในการดำเนินการทางการเมือง สร้างความเข้าใจผิดและต่อต้านการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะด้านสิทธิมนุษยชนและการบังคับใช้กฎหมาย สำหรับกลุ่มภาคประชาสังคม

เหล่านี้ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องโดยร่วมกิจกรรมพบปะ เสวนาร่วมกับภาคประชาสังคม เหล่านี้มีใช้บ่อยให้มีการดำเนินการฝ่ายเดียว

๔.๒.๓ การใช้สื่อสังคมออนไลน์ ปัจจุบันเทคโนโลยีได้มีความเจริญก้าวหน้าประชาชนสามารถเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ได้เกือบทุกช่องทางและมีเครือข่ายที่อำนวยความสะดวกให้ประชาชนอย่างกว้างขวาง ขณะที่ กลุ่ม ผกร. จึงใช้ประโยชน์ของสื่อสังคมออนไลน์เป็นแนวทางหลักในการปลูกฝังอุดมการณ์ความคิดความเชื่อนอกสถานศึกษากับเด็กและเยาวชนรวมถึงประชาชนในและนอก จชต. การบิดเบือนข่าวสารเพื่อให้เกิดการต่อต้านเจ้าหน้าที่รัฐโดยใช้ปฏิบัติการข่าวสารในการตอบโต้การดำเนินงานและการแก้ไขปัญหาของรัฐ สำหรับแนวทางในการแก้ไขหน่วยงานด้านความมั่นคงและด้านการพัฒนา เช่น กอ.รมน. กอ.รมน. ภาค ๔ สน. และ ศอ.บต. ควรเป็นหน่วยงานหลัก ในการกำหนดข้อมูลในการปฏิบัติการข่าวสาร การประชาสัมพันธ์ เพื่อสร้างความเข้าใจและให้ข้อเท็จจริงกับสาธารณะ โดยต้องกำหนดจังหวะเวลาในการให้ข้อมูลให้กับทุกหน่วย ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ทั้งเชิงรุกและเชิงรับอย่างเหมาะสม ทั้งห้วงเวลาและช่องทางการสื่อสาร

การพัฒนาในพื้นที่ จชต. โดยมี ศอ.บต. เป็นหน่วยงานหลัก มีกลุ่มงานที่ดำเนินการดังนี้ กลุ่มงานการอำนวยความสะดวกและเยียวยาผู้ที่ได้รับผลกระทบ กลุ่มงานพัฒนาคุณภาพชีวิตตามศักยภาพในพื้นที่ กลุ่มงานการเสริมสร้างสังคมพหุวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง กลุ่มงานสร้างความรับรู้ความเข้าใจและประสานความร่วมมือ

งานพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ จชต. ควรให้ความสำคัญของงาน และจัดลำดับความเร่งด่วนให้มีความสอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ในการพัฒนาในพื้นที่ จชต. นั้น การพัฒนาเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งชุมชนและหมู่บ้านในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำควรเป็นงานพัฒนาหลักและต่อเนื่อง ส่วนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน หรือการพัฒนาโครงการขนาดใหญ่ซึ่งจะมีผลต่อพื้นที่และประชาชนในระยะยาวนั้น ควรจัดลำดับให้เหมาะสมที่เกิดห่วงโซ่ไปจนถึงเศรษฐกิจระดับฐานราก

๔.๒.๔ การต่างประเทศ การก่อความไม่สงบในพื้นที่ จชต. ฝ่ายรัฐ ได้ดำเนินการแก้ไขในมิติงานด้านความมั่นคงและมิติงานด้านการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นการดำเนินงานภายในประเทศ แต่ ผกร. พยายามสร้างเงื่อนไขความชอบธรรมด้วยการก่อเหตุรุนแรงให้มีความเชื่อมโยงของสถานการณ์ไปสู่ความขัดแย้งกับฝ่ายรัฐที่เรียกว่าการขัดกันด้วยอาวุธ (Armed Conflicts) และพยายามบิดเบือนสถานการณ์จากการปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐให้สอดคล้องกับกฎหมายมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน อีกทั้ง ใช้มวลชนมาสนับสนุนในการต่อต้านอำนาจรัฐโดยมุ่งไปสู่สิทธิในการกำหนดใจตนเอง (RSD) และให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ

สำหรับการแก้ไขในระดับระหว่างประเทศหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงการต่างประเทศควรมีกลไกศูนย์ประสานงานเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับบุคคลและองค์กรระหว่างประเทศ ทั้งในระดับส่วนกลางและในระดับพื้นที่และการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องสำหรับภายในประเทศส่วนราชการที่มีหน้าที่ปฏิบัติในพื้นที่ต้องสร้างความเข้าใจและ

หลักปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศกับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน อีกทั้ง ระมัดระวังการปฏิบัติหรือการกระทำการใดใดที่นำไปสู่ข้อจำกัดด้านกฎหมายดังกล่าว รวมทั้งต้องมีการอบรมให้ความรู้และการปฏิบัติทั้งเชิงรุกและเชิงรับ

สำหรับประชาชน สื่อมวลชนในและต่างประเทศ ทูต และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การระหว่างประเทศและองค์กรเอกชนที่มีถิ่นพำนักหรือที่ทำการภายในประเทศและได้รับอนุญาตจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องต้องได้รับการประชาสัมพันธ์ที่ถูกต้องเช่นกัน ว่าการดำเนินการของภาครัฐเป็นไปตามกรอบแห่งกฎหมายสากลและพันธสัญญา

๔.๓ การพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้

การพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของรัฐบาลในการแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยสันติวิธีและเป็นวิธีการสากลที่ได้รับการยอมรับในประชาคมระหว่างประเทศและใช้กันทั่วโลกในการยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในลักษณะเช่นเดียวกับปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทยเราโดยมีคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลไกหลักสำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์นี้ โดยมีข้อที่ควรพิจารณาดังต่อไปนี้

๔.๓.๑ กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความจำเป็นและสำคัญที่จะทำให้รัฐบาลได้รับการยอมรับและการสนับสนุนจากประชาคมระหว่างประเทศ ต่อมาตรการและนโยบายของรัฐในการยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยืดเยื้อมากกว่า ๒๐ ปี ซึ่งถือเป็นยุทธศาสตร์งานการเมืองในต่างประเทศที่รัฐจะสามารถใช้หยุดยั้งยุทธศาสตร์การเมืองในต่างประเทศของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงได้เป็นอย่างดี

๔.๓.๒ กระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยข้อเท็จจริงแล้วก็คือกระบวนการเจรจาต่อรองบนโต๊ะเจรจาเพื่อการยุติสถานการณ์ความขัดแย้งและความรุนแรง ระหว่างรัฐกับตัวแทนของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงซึ่งไม่มีความแตกต่างจากการเจรจาเพื่อการยุติความขัดแย้งในรูปของความขัดแย้ง ที่มีการต่อสู้กันในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งระหว่างรัฐต่อรัฐหรือระหว่างรัฐกับคู่ขัดแย้งที่ไม่ใช่รัฐ ดังนั้น ความสำเร็จของการเจรจาต่อรองบนโต๊ะเจรจาย่อมขึ้นอยู่กับความได้เปรียบในพื้นที่ความขัดแย้งที่มีการต่อสู้กันระหว่างคู่ขัดแย้งนั้น ๆ ซึ่งโดยหลักการพื้นฐานของการเจรจาต่อรองบนโต๊ะเจรจาย่อมขึ้นอยู่กับความสำเร็จและวางเงื่อนไขบนโต๊ะเจรจาต่อรอง หรือพูดคุย คือผู้ที่ได้เปรียบในพื้นที่ความขัดแย้งนั้นเป็นหลัก ซึ่งไม่แตกต่างกับกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ระหว่างผู้แทนคณะพูดคุยของรัฐบาลกับผู้แทนคณะพูดคุยของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐเช่นกัน ด้วยหลักการพื้นฐานดังกล่าวเราอาจกล่าวได้ว่าคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ จะไม่สามารถขับเคลื่อนการพูดคุยบนโต๊ะการพูดคุยไปสู่ความสำเร็จตามเป้าประสงค์ของรัฐบาลและประชาชนไทยได้โดยลำพังจำเป็นอย่างยิ่ง ที่คณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย จำเป็นที่จะต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานและกลไกของรัฐที่ปฏิบัติงานแก้ปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งในระดับนโยบาย หน่วยแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติและหน่วยปฏิบัติที่ต้องสามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่าง

เบ็ดเสร็จเด็ดขาด และทำให้กลุ่มพรรค.เกิดความถดถอยทางยุทธศาสตร์อย่างเห็นได้ชัดและกลุ่มสมาชิกของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงเกิดความลังเลและระส่ำระสายทำให้โครงสร้างของกลุ่มพรรค.เกิดความอ่อนแอลงจะนำไปสู่การได้เปรียบของรัฐในพื้นที่ความชัดเจน ซึ่งจะเชื่อมโยงและนำไปสู่การได้เปรียบในการพูดคุยเพื่อสันติสุขบนโต๊ะการพูดคุยโดยรัฐ จะมีอำนาจการต่อรองที่สูงกว่ากลุ่ม พรรค. และเชื่อได้ว่าผู้นำของกลุ่มผู้ก่อเหตุรุนแรงหากไม่มีทางเลือกอื่นใดกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้จะเป็นโต๊ะต่อรองเพื่อออกจากความขัดแย้งตามแนวทางและหลักการภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้โดยสันติวิธี

ยุทธศาสตร์อันเป็นแนวทางสำคัญของการควบคุมพื้นที่ ของรัฐบาลให้อยู่เหนือกว่า พรรค. อย่างชัดเจนได้นั้น จำเป็นที่รัฐต้องกำหนดเป็นนโยบายและแปลงเป็นยุทธศาสตร์ในการยุติปัญหา โดยมีเป้าหมายที่มีเข้มมุ่งไปสู่การทำลายยุทธศาสตร์และโครงสร้างสมาชิกองค์ต่อสู้ของกลุ่ม พรรค. ให้เกิดความอ่อนแอด้วยปัจจัยที่เกิดจากการถดถอยทางยุทธศาสตร์ของกลุ่มจนทำให้กลุ่ม พรรค. ขาดศักยภาพในการขึ้นและต่อรองบนเวทีการพูดคุย

๔.๓.๓ รัฐบาลต้องกำหนดแนวทางการสื่อสารทางยุทธศาสตร์ต่อกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนไทยและองค์กรภาคประชาสังคมภายในประเทศและประชาคมระหว่างประเทศและรวมถึงแกนนำของกลุ่ม พรรค. ให้มีความเข้าใจตระกะพื้นฐานของการเจรจาต่อรองเพื่อยุติสถานการณ์ว่าจำเป็นจะต้องค่อยเป็นค่อยไปเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติและบูรณภาพแห่งดินแดนเอาไว้ให้แก่ประชาชนและคนไทยทุกคน เพื่อป้องกันไม่ให้พี่น้องประชาชนและภาคประชาสังคมคาดหวังความสำเร็จในการยุติปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในพื้นที่จากกระบวนการพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้จนก่อให้เกิดความกดดันต่อคณะพูดคุยเพื่อสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่อาจเร่งรีบสนองตอบต่อความต้องการของสังคมจนขาด ความรอบคอบและอาจนำไปสู่การเสียเปรียบและไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการยุติปัญหา จชต. ได้ตามหลักการของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

บทที่ ๕

ข้อเสนอแนะ

ในรายงานการพิจารณาศึกษา เรื่อง “ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : พัฒนาการและความท้าทายของรัฐ” เป็นการศึกษาทบทวนสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุ วิธีการ และแนวโน้มของปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยการศึกษาได้แบ่งเป็น ๓ ห้วง ในระยะที่ ๑ ห้วงก่อนเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ลักษณะการก่อเหตุส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ป่าเขาชุมชนรอบนอกมากกว่าชุมชนในเมือง ระยะที่ ๒ ห้วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ - ๒๕๖๒ มีการก่อเหตุรุนแรงระลอกใหม่ คือเหตุการณ์ปล้นปืนที่จังหวัดนราธิวาส เหตุการณ์มัสยิดกรือเซะ และเหตุการณ์ประท้วงที่อำเภอตากใบ ในห้วงนี้การก่อเหตุรุนแรงจะเริ่มเข้าก่อเหตุในชุมชนเมืองเป็นหลัก และมีการบ่มเพาะเยาวชนที่ทำมาต่อเนื่อง ตั้งแต่อดีตมีการดำเนินการเข้มข้นมากยิ่งขึ้น ระยะที่ ๓ ห้วงปี พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖ เริ่มใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๘๐) ในห้วงนี้ผู้ก่อการร้าย ผกธ. ได้เริ่มขยายงานด้านการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะงานจัดตั้งและขยายฐานมวลชน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของ ผกธ. ตามเป้าหมายในอนาคต และมีการเชื่อมโยงกับการต่างประเทศ เพื่อให้การสนับสนุนทั้งด้านเงินอุดหนุน และสร้างการยอมรับจากต่างประเทศ ส่วนการก่อเหตุรุนแรงคงยังเป็นแนวทางหลัก เพื่อดำรงสถานะของ ผกธ. เพื่อสร้างสถานการณ์ความไม่สงบ สร้างความหวาดกลัวให้ขาดความเชื่อมั่นการดำเนินการฝ่ายรัฐ ส่งเสริมงานทางด้านการเมืองของ ผกธ. โดยเฉพาะให้เข้าไปสู่เงื่อนไขการขัดกันด้วยอาวุธ และแนวทางการกำหนดใจตนเอง โดยบิดเบือนการปฏิบัติตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ให้เป็นการขัดหลักสิทธิมนุษยชน

จากการเจรจาเพื่อสันติสุขอย่างเป็นทางการที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลาประมาณ ๑๐ ปี ผกธ. ยังคงใช้การก่อเหตุรุนแรงเป็นเครื่องมือในการต่อรองมาโดยตลอด เสมือนว่าการพูดคุยเจรจาจะเป็นการให้ประโยชน์กับ ผกธ. ในการจัดตั้งกองกำลังทดแทนจากผลการปฏิบัติทางกฎหมายของฝ่ายรัฐ อย่างได้ผลด้วยวิธีการบ่มเพาะ และเพื่อขยายฐานมวลชนสนับสนุนต่อไป

นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ และตารางประสานสอดคล้อง ซึ่งหน่วยที่เกี่ยวข้องต้องยึดถือเป็นกรอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๖๕ - ๒๕๖๗ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ ๖ ประการ และประเด็นนโยบาย ๒๗ ประเด็นนั้น มีความครอบคลุมทั้งมิติความมั่นคงและมิติการพัฒนา แต่ยังคงขาดประเด็นการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มผู้เห็นต่างจากรัฐ ซึ่งในนโยบายยังไม่ปรากฏแนวทางการเอาชนะและหยุดยั้งการรุกทางการเมืองของกลุ่มผู้เห็นต่างอย่างชัดเจน

การพูดคุยเพื่อสันติสุขเป็นแนวทางสันติวิธี ที่นานาชาติยอมรับในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นวาระแห่งชาติแล้วนั้น แนวทางการพูดคุยเพื่อสันติสุขควรอยู่บนหลักการที่ชัดเจน ไม่เสียเปรียบและไม่ส่งผลต่อการเกิดประโยชน์ต่อ ผกธ. ในการขยายงานการเมืองทั้งในและต่างประเทศ

โดยเฉพาะในประเทศคือ การขยายงานมวลชน และการผลิตคนรุ่นใหม่เข้าร่วมขบวนการ ผกร. ในด้านต่างประเทศคือ การได้รับการสนับสนุนและเข้ามามีบทบาทในการแก้ไข

จากผลการศึกษาและการวิเคราะห์ในบทที่ผ่านมา นำมาสู่ข้อเสนอแนะการแก้ไขปัญหาความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนี้

๕.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) นโยบายการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๖๗) และ แผนปฏิบัติการด้านการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ (พ.ศ. ๒๕๖๗ – ๒๕๗๐) ได้ กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายในการแก้ไขปัญหาใน จชต. ได้ครอบคลุมทั้งงานด้านความมั่นคงและ งานด้านการพัฒนา (วัตถุประสงค์ ๖ ข้อ และนโยบายในการแก้ไขปัญหา ๒๑ ข้อ) แต่เนื่องจากปัจจุบัน ผกร. ได้มุ่งเน้นงานหลักในด้านการจัดตั้งและขยายมวลชน เพื่อสนับสนุนในอนาคต ในนโยบายและ แผนดังกล่าว ยังไม่ปรากฏนโยบายและแผนในการแก้ไขปัญหาและหยุดยั้งการจัดตั้งและขยายมวลชนที่ ชัดเจน

๒) ที่ผ่านมารัฐบาลได้เปิดโอกาสให้ผู้กระทำความผิดที่เกิดจากการหลงผิดหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ได้มีโอกาสกลับตัว ซึ่งเป็นไปตาม พ.ร.บ. ความมั่นคงในราชอาณาจักร พ.ศ. ๒๕๕๑ ในมาตรา ๒๑ โดย ให้มีการเข้าอบรมและปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ศาลกำหนดแทนการดำเนินคดีเพื่อประโยชน์ต่อการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักร แต่ที่ผ่านมายังพบปัญหาและอุปสรรคจำนวนมาก เช่น ผู้กระทำความ ผิดกระทำหลายพื้นที่ บางพื้นที่ประกาศใช้มาตรา ๒๑ บางพื้นที่มิได้ประกาศ ใช้ทำให้ผู้กระทำความผิด ไม่กล้ากลับเข้ามามอบตัว หรือระยะเวลาการอบรมน้อยเกินไป และไม่มีมาตรการติดตามดูแลที่ เหมาะสม ยังขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของผู้เสียหายและการได้รับการเยียวยา ของผู้เสียหายในคดี หรือความรับผิดชอบที่มิได้ระงับไปด้วย เป็นต้น เห็นควรให้หน่วยงานที่ รับผิดชอบกำหนดรายละเอียดและขั้นตอนที่ชัดเจน ทั้งมิติของกฎหมายและมิติของสังคม เพื่อให้ ผู้ที่ต้องการกลับตัว กลับเข้าสู่สังคมอย่างมีความมั่นใจและปลอดภัย

๓) การพูดคุยเพื่อสันติสุข ควรให้ภาคประชาสังคมทั้งในและนอกพื้นที่ เข้ามามีส่วนร่วมใน การพูดคุย ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นตัวแทนและความต้องการของประชาชนที่แท้จริง ไม่ใช่เกิดจาก กลุ่มผู้เจรจาแต่ฝ่ายเดียวอย่างที่ดำเนินการในปัจจุบัน และควรกำหนดขั้นตอนให้ชัดเจน เพราะผลการ เจรจา เพื่อสันติสุขจะมีผลต่อสภาพแวดล้อมและประชาชนในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้

๔.๒ ข้อเสนอแนะการปฏิบัติ

๑) การแก้ปัญหาบ่มเพาะในสถานศึกษา

๑.๑) ในชั้นตาติกา ควรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มาเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ในการกำกับดูแล เนื่องจากตาติกา (ศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด) อยู่ในความดูแลของผู้นำศาสนาในท้องถิ่นและรับเงินอุดหนุนจาก สช.

๑.๒) ในชั้นการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถม - มัธยม) กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) ควรเน้นการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นหลัก มีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก ไม่เน้นชั่วโมงเรียนที่มากเกินไป มีการจัดชุดความรู้ทางประวัติศาสตร์ให้เหมาะสมแต่ละชั้นวัย ปรับปรุงหลักสูตรอิสลามให้เป็นที่ยอมรับ มีการเพิ่มวิชาชีพสำหรับเด็กและเยาวชนที่ต้องออกจากระบบการศึกษาก่อนเวลา ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาไทย การดนตรี กีฬา และกิจกรรมลูกเสือ ส่งเสริมทุนการศึกษาให้เด็กและเยาวชนให้มากขึ้น ส่งเสริมเด็กและเยาวชนที่เรียนดีเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา ควรให้มหาวิทยาลัยต่าง ๆ เข้ามาเป็นพี่เลี้ยงหรือที่ปรึกษา ควรมีการพัฒนาความสามารถของผู้สอนให้อยู่ในระดับมาตรฐาน และควรมีการกำกับดูแลโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาให้มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอน ในระดับอุดมศึกษา ควรเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้กับโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การพัฒนาครูผู้สอน สถานศึกษา การควบคุมเงินอุดหนุนการศึกษา การดำเนินการดังกล่าวจะลดการชักจูงเยาวชนเข้าสู่ขบวนการได้ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ต้องการอนาคตที่ดี และมาตรการควบคุมจะลดโอกาสในการบ่มเพาะได้ระดับหนึ่ง

หน่วยความมั่นคงทั้งฝ่ายทหารพลเรือนโดยเฉพาะกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรเน้นการแก้ไขปัญหามันในชุมชน รอบสถานศึกษา โดยทำกิจกรรม เน้นรูปแบบให้เกิดความคิดจากชุมชนและเยาวชนเป็นหลักมากกว่าการกำหนดโดยหน่วยงานรัฐ

การแก้ปัญหามันนอกสถานศึกษาในชุมชนระดับหมู่บ้านควรเพิ่มบทบาทผู้นำศาสนา ควรใช้กลไกที่มีอยู่ เช่น คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาสันติสุขตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไข

๒) การควบคุมพื้นที่ ควรใช้กำลังทหารหลักและกำลังกึ่งทหาร เช่น ทหารพรานเข้าควบคุมพื้นที่ที่มีการเคลื่อนไหวของผู้ก่อเหตุรุนแรง ตลอดจนการแอบแฝง ปิดลับของกลุ่ม ผก. และมีการจัดตั้งและขยายงานมวลชน การควบคุมพื้นที่ให้ปลอดภัยโดยใช้หลักการเมืองนำการทหารส่วนพื้นที่ที่มีความเคลื่อนไหวของ ผก. น้อย ที่ไม่ใช่พื้นที่อิทธิพล ควรใช้กำลังกึ่งทหาร เช่น ทหารพราน ตำรวจตระเวนชายแดน และอาสาสมัครเข้าควบคุมพื้นที่ โดยใช้การเมืองนำการทหารเช่นเดียวกัน

๓) การควบคุมพื้นที่ชายแดน เนื่องจากการก่อเหตุรุนแรงจะมีการสั่งการจากแกนนำที่แอบแฝง อยู่ตามแนวชายแดนนอกประเทศ และมีการส่งอาวุธ วัตถุระเบิด ผ่านช่องทางทางธรรมชาติเป็นหลัก ฉะนั้นการควบคุมชายแดนตามช่องทางธรรมชาติดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาหมู่บ้านเข้มแข็งตามแนวชายแดน จึงเป็นภารกิจสำคัญเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการ

๔) ความเชื่อมโยงกับภัยแทรกซ้อน ควรแยกสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ที่เกิดจากการก่อเหตุรุนแรงของ ผกธ. และเกิดจากภัยแทรกซ้อนให้ชัดเจน และควรเพ่งเล็งแหล่งเงินทุนที่มาจากกลุ่มภัยแทรกซ้อนที่มาสสนับสนุน ผกธ.

๕) การดำเนินการทางการเมือง ในการแก้ไขปัญหาการบ่มเพาะ การระงับยับยั้ง การจัดตั้ง และการขยายฐานมวลชน ควรมีแผนงานบูรณาการในการแก้ไขปัญหาทางด้านสื่อสังคมออนไลน์ ให้ทันเวลาและเป็นฝ่ายรุก รวมทั้งมีการร่วมมือกิจกรรมกับภาคประชาสังคม ปัญญาชน เยาวชนใน และนอกพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อย่างต่อเนื่องและมากขึ้น การดำเนินการทางการเมืองต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศควรมีกลไก ศูนย์ประสานงานเพื่อให้ข้อมูลที่ต้องกับบุคคลและองค์กรระหว่างประเทศทั้งในระดับส่วนกลางและในระดับพื้นที่ รวมทั้งสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับองค์กรระหว่างประเทศที่เข้ามาเคลื่อนไหวในพื้นที่และที่อยู่ต่างประเทศ

จากข้อเสนอแนะทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว การปรับปรุงประสิทธิภาพในงานด้านการข่าว เป็นสิ่งสำคัญที่สุดโดยเฉพาะงานข่าวทางยุทธวิธีซึ่งจะนำมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการก่อความไม่สงบและกลับเป็นฝ่ายรุก

บรรณานุกรม

- ครองชัย หัตถา, *ประวัติศาสตร์ปัตตานีสันยอาณาจักรโบราณถึงการปกครอง ๗ หัวเมือง*, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๑).
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๒๘ ตอนพิเศษ ๙๔ ง (๒๓ สิงหาคม ๒๕๕๔): ๖, ๓๗, ๔๐.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายเศรษฐา ทวีสิน นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๔๐ ตอนพิเศษ ๒๒๑ ง (๑๑ กันยายน ๒๕๖๖): ๑๒.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๑๖๔ ง (๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๑): ๔, ๒๔.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๖๔ ง (๓๑ มีนาคม ๒๕๕๑): ๒-๓, ๒๐, ๒๔.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๒๕ ตอนพิเศษ ๑๙๘ ง (๓๐ ธันวาคม ๒๕๕๑): ๔, ๒๙.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๑๘๐ ง (๑๒ กันยายน ๒๕๕๗): ๓ - ๔.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อรัฐสภา, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๘๖ ง (๒๕ กรกฎาคม ๒๕๖๒): ๑๗, ๓๒ - ๓๓.
- ชูลีพร วิรุณหะ, *ความรู้ ๓ จังหวัดภาคใต้ ผ่านมุมมองประวัติศาสตร์*, (กรุงเทพฯ: แผนงานร่วมศึกษาเสริมสร้างสุขภาวะ: กรณี ๓ จังหวัดภาคใต้ คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘).
- ฐนพงศ์ ลือขจรชัย, *เสียดินแดนมลายูประวัติศาสตร์ชาติ*, (กรุงเทพฯ: มติชน ศิลปวัฒนธรรม, ๒๕๖๒).
- ประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ฉบับที่ ๙๘/๒๕๕๗ เรื่อง การแก้ไขปัญหาดังกล่าวในจังหวัดชายแดนภาคใต้, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๓๑ ตอนพิเศษ ๑๔๓ ง (๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๗): ๑.
- ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง การประกาศแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. ๒๕๖๑ - ๒๕๘๐), *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๕๑ ก (๑๘ เมษายน ๒๕๖๒): ๑.
- พระราชบัญญัติการบริหารราชการจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.๒๕๕๓, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๘๐ ก (๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๓): ๑.
- สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, *รายงานยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๒ (สงขลา สตูล ปัตตานี ยะลา นราธิวาส)*, ฉบับวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๙, ๒๕๕๙, หน้า ๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สุนทร ชูตินธรรานนท์ และคณะ, *ลัทธิแต่ไม่ลืบลัทธิปลาย; แผ่นดินด้ามขวานของไทย*, (กรุงเทพฯ: ศูนย์
พัฒนาธรรมศึกษาและนวัตกรรมทางสังคม สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๖๔).

สุรชาติ บำรุงสุข, *การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, จุลสารความ
มั่นคงศึกษา ฉบับที่ ๓๕ (กรุงเทพฯ: สแควร์ ปริ้นซ์ ๙๓, ๒๕๕๑).

<https://dl.parliament.go.th/handle/๒๐.๕๐๐.๑๓๐๗๒/๔๒๖๐๕๑>

<https://dl.parliament.go.th/handle/๒๐.๕๐๐.๑๓๐๗๒/๔๒๖๒๐๐>

<https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/๒๕๕๓/๔๔๐๘/๔/appen๒.pdf>

<https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/๒๕๕๓/๔๔๐๘/๔/appen๒.pdf>

<https://peaceresourcecollaborative.org/deep-south/policies-and-laws/nsc๕๕#>

[https://pis.parliament.go.th/PARFileDownloadProxy/download?s=wKEl๙jlv๖๑๙rwPXUQB
gwaxH๖fPzJFLVposmpbptDAGEOmsNi๑RKb๐๒๙GsWn_EmsvD๓WsHpOO๑๙RPLjuh๘
EpjrPsFwgSjxwqWKEStsfRfAT๖rtDGtfRRbT๗p๘txtSJ๔EPiSScyKsrO๒๘tlKG-ufP-
UmkDQSiB๙๗๘=&ref=๓๗๘๒๘๘๘&n=๑](https://pis.parliament.go.th/PARFileDownloadProxy/download?s=wKEl๙jlv๖๑๙rwPXUQB
gwaxH๖fPzJFLVposmpbptDAGEOmsNi๑RKb๐๒๙GsWn_EmsvD๓WsHpOO๑๙RPLjuh๘
EpjrPsFwgSjxwqWKEStsfRfAT๖rtDGtfRRbT๗p๘txtSJ๔EPiSScyKsrO๒๘tlKG-ufP-
UmkDQSiB๙๗๘=&ref=๓๗๘๒๘๘๘&n=๑)

<https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๘/๐๘/policy๒๐๖.pdf>

<https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๘/๐๘/PolicySouth๔๒to๔๖.pdf>

<https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/๒๐๑๙/๐๙/South๖๐-๖๒Book.pdf>

คณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ วุฒิสภา

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการการทหารและความมั่นคงของรัฐ วุฒิสภา

กลุ่มงานคณะกรรมการการทหาร สำนักกรรมการ ๒

สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

นายอุสาคี	ชูสินธุ์	ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๒
นายอลนกรณ	คำด้วง	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานคณะกรรมการการทหาร
		ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
นางสิริกร	อังกาบ	นิติกรชำนาญการพิเศษ
		ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
นายพนพล	ฉิมมี	วิทยากรชำนาญการ
นายวิชญ์	ช่างทอง	นิติกรชำนาญการ
นายสุชาติ	จรรยาโสรธรณ	นิติกรปฏิบัติการ
นางสาวสุรางคณา	ชัยวงศ์	วิทยากรปฏิบัติการ
นางสาวจารุณี	ยินดีทิพย์	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางสาวจิระนันท์	สังฆพร	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นางพัชรินทร์	เสื่อสอาด	เจ้าพนักงานธุรการปฏิบัติงาน
นายเกรียงไกร	แก่งคำ	นักวิชาการสนับสนุนงานนิติบัญญัติ
นายอดิสร	ตันสุริยวงษ์	นักวิชาการสนับสนุนงานวิชาการ
นางสาวพินณภัส	บุญศรีศิริรัตน์	พนักงานสนับสนุนการประชุม

สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมได้ที่ กลุ่มงานคณะกรรมการการทหาร

สำนักกรรมการ ๒ โทรศัพท์ ๐๒๘๓๑ ๙๑๗๘ - ๙